Det här verket är upphovrättskyddat enligt *Lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk*. Det har digitaliserats med stöd av Kap. 1, 16 § första stycket p 1, för forskningsändamål, och får inte spridas vidare till allmänheten utan upphovsrättsinehavarens medgivande.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work is protected by Swedish Copyright Law (*Lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk)*. It has been digitized with support of Kap. 1, 16 § första stycket p 1, for scientific purpose, and may no be disseminated to the public without consent of the copyright holder.

All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

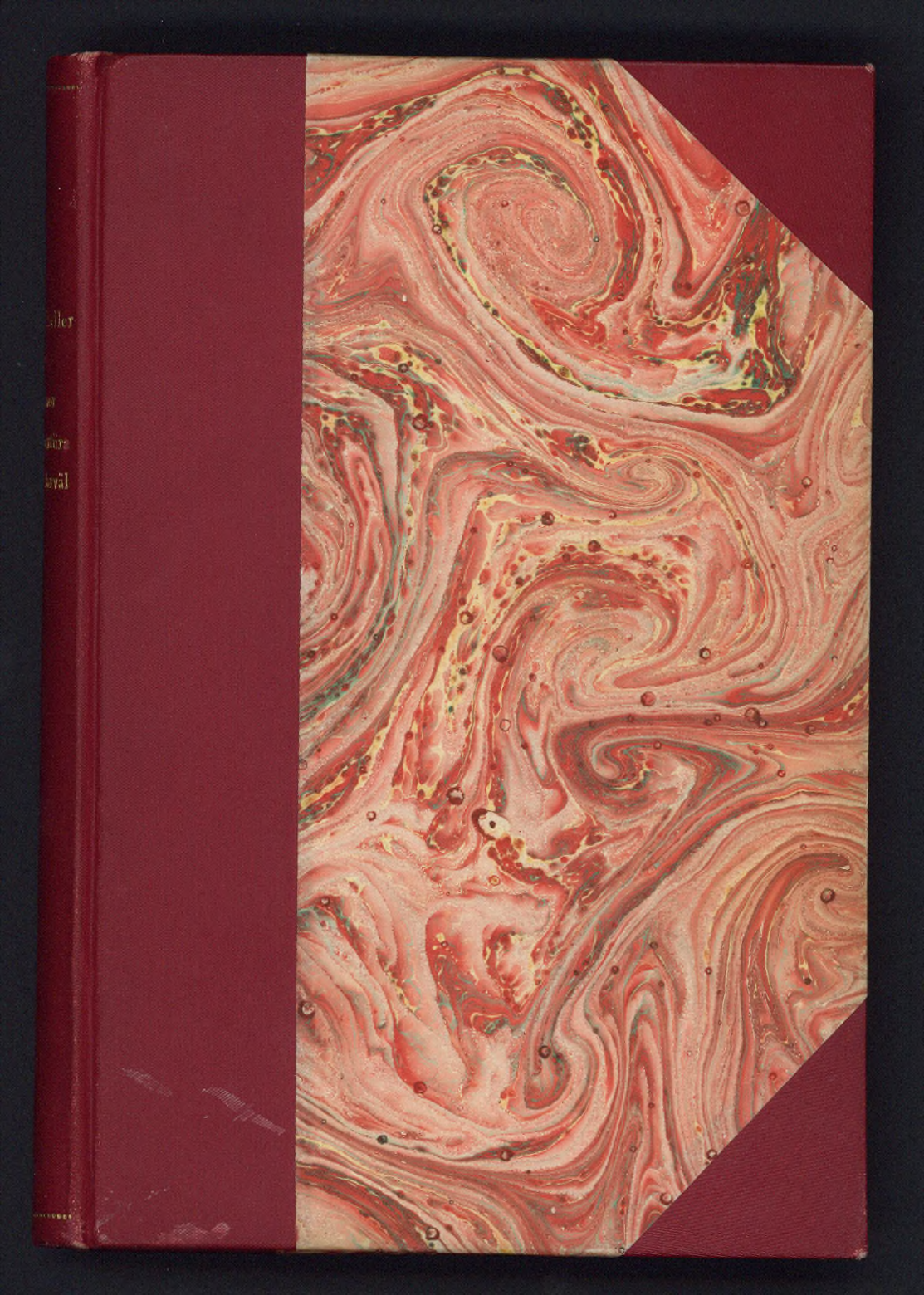

GÖTEBORGS·UNIVERSITETS·BIBLIOTEK

Allmänna Sektionen

Litt.
Sv.

DOKTOR ZIMMERTÜR SÄGER FARVÄL

Frank Heller

BONNIERS

Stig Heden

FRANK HELLER

DOKTOR ZIMMERTÜR
SÄGER FARVÄL

Copyright. Albert Bonnier 1931.

STOCKHOLM
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1931

BOX 187

1.

»Den person, som förhyrt box 187 i vårt härvarande kontors säkerhetsvalv och som trots upprepade påminnelser inte låtit höra av sig senare, uppmanas härmed att *inom en vecka* förnya hyran, då boxen annars kommer att uthyras åt annan person och innehållet i boxen att överlämnas åt polisen. — Crédit du Sud-Est.»

Fem dagar senare:

»Den person, som förhyrt box 187 i vårt härvarande kontors säkerhetsvalv, uppmanas härmed *för sista gången* att ge sig till känna och betala upplupen hyra. I annat fall kommer innehållet i boxen att i övermorgon överlämnas åt polisen. — Crédit du Sud-Est.»

Tre dagar senare en notis i tidningarna:

»Polisen har i dag från en härvarande bank mottagit vissa handlingar som deponerats i en av dess säkerhetsboxar. Den förhyrdes för över ett år sedan av en person, som sedan dess ej visat sig eller låtit höra av sig. Då uppgiven adress

visade sig vara falsk, har banken, efter att ha annonserat i dagspressen, sett sig tvungen att taga detta steg. Polisen iakttager stor hemlighetsfullhet angående de deponerade handlingarnas karaktär, men från initierat håll erfara vi, att aktstyckena lära vara av sensationell art, och att överraskningar förestå.»

— Herr Olivier! Törs jag fråga: garanterar ni att den här mässhaken är äkta?

Det kom intet svar. Doktor Zimmertür upprepade sin fråga med höjd röst och vände sig därpå om.

Tystnaden hade en orsak. Butiksinnehavaren stod vid fönstret försjunken i läsning av en tidning, som just lämnats in i affären av brevbäraren. Han hade glömt doktorns existens. Han läste och läste. Till slut lät han tidningen sjunka och stirrade ut genom fönstret.

Såg han någonting?

Det var tvivelaktigt. I varje fall tycktes intet av det han såg göra något intryck på honom. Och dock erbjöd Boulevard Victor Hugo åtskilligt av intresse — bland annat och inte minst den strålande uppenbarelse som trippade fram på andra sidan gatan, betraktad och beundrad av alla herrar som mötte henne.

Hon var ung, högst tjugu år, blond och med detta obeskrivliga något i sättet att föra sig, som drar männens blickar till sig lika ofelbart som magneten drar till sig järnet. Oliviers ansikte

genomlöpte en hel skala av uttryck, medan han såg på henne; begär, ömhet, melankoli, förbittring avlöste varandra i hans drag. Hon vek om hörnet till Avenue de la Victoire, och antikvitetshandlarens minspel föll till ro.

— Herr Olivier, sade doktorn för tredje gången, törs jag fråga er: garanterar ni att denna mässhake är äkta?

Antikvitetshandlaren flög runt, så tvärt som om han hört en röst ur andevärlden. Han stirrade på doktorn och blinkade som närsynta människor göra när de väckas ur sina tankar. Först därpå lyckades han lägga sitt ansikte i de älskvärda veck, som höra till yrkets förutsättningar, och först något senare lyckades han förläna sina drag det uttryck av omutlig redbarhet, som är ett oundgängligt villkor för framgång, när man handlar med gammal konst.

— Om jag garanterar att den är äkta? frågade han med älskvärt förebrående röst. Min bäste herre, låt mig säga er en sak: för allt vad ni köper hos mig får ni kvitterad räkning, och vilken annan antikvitetshandlare, ni än vänder er till, kommer att godtaga denna räkning som en attest för att varan är äkta.

— Så? mumlade doktorn överväldigad. Och vad sade ni att priset var?

— Tretusen franc — för er!

— Ni är alltför vänlig mot en främling!

— Jag betraktar er inte som främling. Jag kan

bedöma en man på hans yttre, och det är just kunder som er jag önskar mig.

Doktorn höjde erkännande på huvudet och mönstrade mässhaken ännu en stund, innan han tog upp sin plånbok.

— Jag tar den med mig! Ni behöver inte skicka den! sade han då Olivier gjorde sig redo att anteckna hans adress. Därefter försvann han med ett småleende.

Det första han gjorde, när han hunnit utom synhåll för butiken, var att köpa ett nummer av den tidning som nyss lämnats in i Oliviers affär.

Det andra var att styra kurs efter den vackra blondinen, som nu med små trippande steg gick utför Avenue de la Victoire, följd av blickar från alla håll.

Hunnen till Place Masséna vek hon in i arkaden mittemot municipalkasinot. Hennes mål visade sig vara ett konditori, och doktorn som älskade sötsaker följde henne utan tvekan in på bakelsernas område.

2.

Konditoriet var stort, men knappt tillräckligt stort vid denna timme på dagen. Så gott som vartenda bord var upptaget. Getingsmala ynglingar åto bakelser med medelålders damer, och pigga åldringar drucko portvin med unga flickor. Vid ett av borden varseblev doktorn en man som han

kände ganska intimt, eftersom det var hans egen vinhandlare som satt där. Monsieur Corday — det var vinhandlarens namn — påminde inte om de äldre och yngre dagdrivare som annars fyllde lokalen. Han var typen för en solid fransk affärsman. Och han såg inte heller ut som om det roade honom att sitta på en dockstol vid ett dockbord bland dessa mannekänger och dockor: hans panna var rynkad som i vrede eller eftertanke, och hans ögon stirrade frånvarande i en tidning, som han höll i handen — samma tidning som doktorn just köpt och som en stund förut studerats så uppmärksamt av antikvitetshandlaren Olivier. En kvarts Perrier stod orörd på bordet.

Det var just till detta bord den vackra blondinen styrde kosan!

Doktorn blev så förbluffad att han höll på att tappa sin bakelse. Corday! En solid, strävsam bourgeois — visserligen ungkarl, men i alla fall! Underhöll han sådana förbindelser? Bara hennes handskar kostade vad ett dussin bourgogne inbragte honom! Och paraderade han offentligt med dem? Frankrike var erotikens land — men *detta* stred mot den franske småborgarens sanna väsen. Nu stod hon vid hans bord, utan att han såg henne, och dock hade de förmodligen stämt möte här. Hans blickar voro som fastnaglade vid tidningen. Vad kunde det stå i den som var så intressant? *Nu* såg han henne, och i en blink

voro alla journalistiska effekter bortkastade på honom. Han flög upp, kysste hennes hand, bjöd henne taga plats, underrättade sig om hennes befinnande, komplimenterade henne för hennes toalett, fastslog att hennes utseende aldrig varit mera strålande, vinkade åt en servitris och beställde bakelser.

Doktorn fick tid att veckla upp *sin* tidning och ögna igenom den. Resultatet var magert. Tidningens innehåll var så alldagligt som möjligt. Fanns det ett undantag, så bestod det i en kort notis om att vissa handlingar överlämnats till polisen, emedan deras ägare, som deponerat dem i en box hos Crédit du Sud-Est, glömt att betala hyran för boxen, trots upprepade påstötningar...

Det antyddes i obestämda ordalag att handlingarnas innehåll skulle vara uppseendeväckande.

Var det denna notis, som väckte så livligt intresse hos både herr Olivier och herr Corday? Om det *inte* var den, var det någon notis av ännu mindre sensationell art, så mycket var säkert! Ty resten av tidningen bestod i parlamentsreferat, familjenotiser och redogörelser för två lokala fotbollsmatcher.

Doktorn sänkte *Éclaireur* och såg på sin vinhandlare. Hur gick hans flört? Tackar bra! Han och hans blonda väninna åto varandra med ögonen, och när de inte gjorde det, åto de samma bakelse i sällskap. Medelålders damer sköto upp

ögonbrynen; deras getingsmärta kavaljerer sågo tankspridda ut. Plötsligt reste paret sig och gick.

Doktorn vinkade åt servitrisen och betalade. I det han lät handen dröja menande på en femfrancsedel, viskade han:

— Vem är *hon?*

Servitrisen behövde inte lyfta blicken från sedeln för att veta vem han menade.

— En excentrisk änka! viskade hon till svar.

— Vad? Inte någon skådespelerska? Eller...

— Nej! Hon är rik!

— Fransyska?

— Italienska.

— Tack!

Doktorn gick. Det var många upplysningar för fem franc, tänkte han småleende. Corday, min vän, skulle du vara på väg att svika Bacchus för Hymen?

3.

Doktor Zimmertür hade råkat Nizzapolisen *ex officio* ett par gånger och visste att kunskapskällor, som voro förseglade för andra, troligen skulle springa upp vid en beröring av hans stav. Följaktligen gjorde han nästa dag en liten promenad till rådhuset och bad att få tala med kommissarien Lagrange. Han mottogs med så stor älskvärdhet att han fruktade det värsta. Men hans farhågor visade sig obefogade. När han bad att

få veta vad box 187 innehållit, såg kommissarien en smula förvånad ut, det var allt.

— Intresserar ni er för politik, herr doktor? Det visste jag inte!

— Hittills har jag bara en gång blandat mig i politik, och det var holländsk inrikespolitik. Det gällde att antingen öppna en ministers kassaskåp eller se en oskyldig person deporteras till Guyana.

Kommissarien sköt upp ögonbrynen.

— Öppna ett kassaskåp? Det är en specialitet, som jag icke trodde ingick i...

— Jag öppnade det på psykoanalytisk väg! skyndade doktorn sig att förklara. Alla andra metoder äro mig främmande och frånstötande!

— Jaså? sade kommissarien lugnad. Från ett kassaskåp till ett kassavalv är ju inte språnget stort, och ni förstår mig säkert om jag gör en liten paradox!

— Faites, faites! vinkade doktorn.

— Vad påminner ett bankvalv med sina boxar om? frågade kommissarien, fullföljande sin egen tankegång. Om en bikupa, inte sant? Om en bikupa med rader av celler, där de flitiga hymenopterna samla vax och honung! Men vet ni vad box 187 innehöll? Ett getingbo, min herre, ett bo med fullvuxna och rasande getingar! Och märk väl, det var inte jag som frivilligt stack in handen i boet, min herre! Man avlämnade boet med alla de fullvuxna getingarna på mitt kontor och man sade: »Min herre, ni är serverad.»

Hans röst uttryckte verklig sorg och irritation.

— Politiska getingar? frågade doktorn med sänkta ögonlock. Den store Napoleon hade biet som sin symbol. Hans moderna efterhärmare i Italien tyckas mig ha mera fallenhet för den insekt ni just omtalade, herr kommissarie! Eller tar jag miste?

— Ni träffar huvudet på spiken! ropade monsieur Lagrange. Fascister, antifascister — vad tusan angå deras tvister oss? Eller vad tusan angå de oss så länge de avgöra dem innanför Italiens gränser? Men när de komma hit till Frankrike för att föra gerillakrig och glömma att betala hyran för sina bankboxar, så att det är jag som skall behöva sticka handen i deras förbannade getingbo — då, min herre, blir jag *arg!*

Han bekräftade sina ord med ett slag i bordet.

— Papperen, frågade doktorn med diskret sänkta ögonlock, innehöllo alltså detaljer om någon antifascistisk kupp som begåtts på franska republikens områ...

— Här i Nizza! röt kommissarien. Attentatet på Brasserie Bordelaise, då så och så många fascister skadades! Mer kan jag inte säga! Adjö, herr doktor, och lyd mitt råd: öppna kassaskåp, men aldrig bankvalv!

Doktorn tog skrockande avsked. Box 187 intresserade honom inte längre. Det var omöjligen den, som kunde ha intresserat herrarna Olivier och Corday. Bägge voro goda franska småborgare,

vilkas värld slutade på det ställe där alla franska småborgares värld slutar: vid Frankrikes gränser. Italiens getingar kunde bygga sina bon var som helst för dem, till och med i franska bankboxar. De tänkte på affärer, mat och kärlek eller möjligen på kärlek, mat och affärer. Dessutom tänkte åtminstone monsieur Corday på vin. Dessutom tänkte han på bakelser — åtminstone när han kunde äta dem i växelbruk med sköna, unga italienska änkor. Italienska? Skulle hon — ah, bah! Alla kvinnor behövde då inte vara politiska agenter. Faktiskt var endast en försvinnande del av dem politiska agenter...

Doktorn spratt till.

Två herrar stodo i närmaste gathörn inbegripna i ett samtal av så livlig art, att det varje ögonblick hotade att övergå i handgriplig ıeter eller värre. Substantiv, adjektiv och verb förmörkade luften. Substantiven voro hämtade från djurvärlden, adjektiven uttryckte brist på renlighet, och verben illustrerade olika former av kroppslig misshandel.

— Ah, *sale chien,* jag skall örfila er härifrån till Antibes!

— Och jag skall köra er härifrån till Ventimiglia med piskan i handen, *sale chameau!*

Det var herrarna Olivier och Corday, som uttryckte sig på detta sätt! Två aktade borgare i staden Nizza, som erbjödo sig att ledsaga varandra flera mil till fots i olika riktningar! Sannerligen! Vid doktorns annalkande avbröt monsieur

Corday sin ordström, morrade ännu ett par adjektiv och försvann längs en tvärgata. Monsieur Olivier stirrade efter honom med blodsprängda ögon, slungade ett hånskratt efter den försvinnande vinhandlaren, hälsade artigt på doktorn och försvann i sin tur, men åt motsatt håll.

Doktorn hälsade hövligt tillbaka på antikvitetshandlaren, kastade ett öga efter vinhandlaren och öppnade nästa morgon sin tidning i förväntan om ett drama där herrarna Olivier och Corday voro inblandade.

Detta hopp sveks. Men några veckor senare spratt han till vid att läsa följande notis i *Éclaireur:*

»En fortsättning på affären Box 187? — Som våra läsare torde ha bemärkt, har vår annonssida flera dagar å rad innehållit en uppmaning till den person, som för någon tid sedan förhyrde box 29 hos Société Marseillaise att omedelbart förnya hyran, då boxens innehåll annars kommer att deponeras hos polisen.

Dessa annonser ha inte haft åsyftad verkan. I går överlämnades följaktligen de i box 29 deponerade handlingarna till detektiva polisen.

Enligt vad det uppgives, var deras innehåll av uppseendeväckande art, och publiken kan vänta sig överraskningar. Polisen lär följa ett bestämt spår.»

Så sade morgonnumret av tidningen. Kvälls-

upplagan meddelade kort och gott, att vinhandlaren Jules Corday anhållits i samband med de av polisen i box 29 funna handlingarna.

4.

Denna gång fick doktorn inte samma tillmötesgående behandling hos monsieur Lagrange som gången förut. Det var tydligt att fyndet i Société Marseillaise var av åtskilligt allvarligare slag än fyndet i Crédit du Sud-Est. På vad vis? Det var omöjligt att få veta det. Var fyndet av politisk art? Ah, min käre doktor, vad är politik och vad är inte politik? I Mexiko är revolvern ett utmärkt politiskt argument och även i länder på närmare håll. Ah, oui! Skulle monsieur Corday, en hittills oförvitlig borgare och furnissör av förträffliga Côtes-du-Rhôneviner, skulle han ha låtit sig lockas till revolverpolitik efter mexikanskt mönster? Det vore...

— Min käre doktor, man kan inte säga er mer! Man har redan sagt nog, ja, man har sagt för mycket!

Doktorn kliade sin näsa utför fyra trappor, ty så obekvämt var monsieur Lagrange installerad. Corday och en revolver! Det var en otrolig, en monstruös kombination! Corday och en piska, det lät tänka sig — han hade själv lovat antikvitetshandlaren Olivier att följa honom till italienska

gränsen i Ventimiglia med en piska i handen! Men en revolver — jo, det fanns en orsak till att en fransman av hans slag grep till revolvern och gjorde det utan tvekan. Vad hade det blivit av monsieur Oliviers blonda väninna, den italienska änkan? Det var någon tid sedan doktorn sett dem tillsammans. Hade hon övergivit honom för någon annan? Hade han skjutit henne eller den andre av denna anledning? Eller möjligen dem bägge samtidigt, enligt den goda gamla regeln för fransk svartsjukedramatik om handlingens, rummets och tidens enhet? Doktorn beslöt att ta reda på allt detta och möjligen annat som stod i samband därmed.

Han satte sitt beslut i verket och visste nästa morgon tillräckligt mycket om både monsieur Corday och *henne* för att ha giltig grund att klia sin näsa uppför monsieur Lagranges fyra trappor. Men han fann kommissarien obevekligare än någonsin.

— Har ni anhållit min vinhandlare monsieur Corday för hans bekantskap med signorina Bice Bertolini?

— Vi ha anhållit honom — så mycket är säkert.

Intet »kära doktor» denna gång!

— Har ni också anhållit henne?

Intet svar.

— Jag vet att hon inte är änka och att hon är signorina i stället för signora, men är det rimlig anledning att anhålla en dam?

— Det *skulle* kunna vara det. Var och en som inte har sina papper i ordning...

— Men har ni gjort det?

Intet svar.

— Står anhållandet i något sammanhang med fyndet i box 187?

Intet svar.

— Låt mig i så fall säga er, att enligt min bestämda övertygelse och enligt vad jag utforskat privat...

Kommissarien reste sig.

— Låt mig säga er, herr doktor, att enligt *min* bestämda övertygelse och enligt vad *jag* utforskat privat kan polisen i detta fall sköta sig *utan* er värderade hjälp. Låt mig vidare meddela er — fortfarande enligt samma källor — att andra arresteringar kunna tänkas inom den närmaste framtiden!

Doktorn studsade. Monsieur Lagranges röst lät nästan hotfull.

— Är det mig ni tänker arrestera, herr kommissarie? sade han med ett försök att skämta. Kommissarien svarade endast med en gest som antydde att audiensen var slut, och doktorn vandrade åter utför de fyra trapporna, ivrigt kliande det överansträngda organet.

Nästa morgon gav svar på frågan om vem det närmaste anhållandet gällde: Enligt vad *Éclaireur* meddelade i sin morgonupplaga hade man sent föregående kväll försäkrat sig om ingen

mindre än monsiur Noël Olivier, antikvitetshandlare på Boulevard Victor Hugo. Anledningen? Den hotade att bli banal. Vissa handlingar hade funnits i en monsieur Olivier tillhörig bankbox — närmare bestämt box 224 hos Compagnie Algérienne.

5.

Doktorn satte sig upp i sängen och angrep sin näsa så ivrigt att den skulle ha utplånats från hans ansikte, om den varit mindre motståndskraftig.

Vad var meningen? Vad i Scheol var meningen? Tre bortglömda bankboxar under loppet av några veckor! Hade staden Nizzas invånare plötsligt fallit offer för en bacill, som fick dem att glömma sina materiella tillgodohavanden? Staden Nizzas luft är berömd för sina bacilldödande egenskaper, och ingen glömskealstrare av nämnda slag har veterligen någonsin trivts i den. Nej och trefalt nej! Om stadens invånare hänge sig åt någon ekonomisk last, så är det åtminstone inte åt försummandet av egna intressen. Och om också vinhandlaren Corday hängav sig åt så eleganta passioner som bekantskapen med fröken Bice Bertolini, så var det ingen anledning att han skulle glömma av sina depositioner i bankerna. Detsamma gällde antikvitetshandlaren Olivier — med den skillnaden att han icke ens hade en så giltig

grund till tankspriddhet som fröken Bices vänskap. Nej, hela historien var ytterst mystisk! I avsikt att skingra något av mystiken begav doktorn sig omedelbart efter kaffefrukosten till Compagnie Algériennes kontor vid Avenue de la Victoire.

Han presenterade sig för en tjänsteman och framställde sitt ärende: han önskade hyra en bankbox. Sedan han ifyllt ett papper, överlämnade man honom åt en lägre tjänsteman, som förde honom ned i bankvalvet. Han utpekade doktorns box, nummer 203, och gjorde sig i ordning att gå, då doktorn hejdade honom.

— Säg mig en sak! bad han med sitt mest strålande leende. Jag har bara hyrt det här gömstället på en månad, och jag reser förmodligen bort i morgon. Om det nu skulle dröja över tiden, till dess jag kommer igen — hur går det då?

— Man väntar några dagar, förklarade tjänstemannen, så annonserar man, och om ingen kommer, öppnar man boxen och flyttar era tillhörigheter.

— Vart?

— Till något kassaskåp.

— Jag trodde de överlämnades till polisen?

Tjänstemannen var en liten trind femtioårsman med listiga ögon, som sutto inbäddade i fettvalkar.

— Polisen? upprepade han. Inte om inte det deponerade ser kriminellt ut!

Doktorn funderade.

— Jaså? Men jag läste i tidningarna...

— Om monsieur Olivier? Tjänstemannen stirrade misstänksamt.

— Vem är det? Mannen som jag läste om var italienare och hade glömt ett eller annat i någon box — jag tror det var i Crédit du Sud-Est. Hans tillhörigheter överlämnades genast till po...

— Då ha de varit kriminella! fastslog den lille banktjänstemannen. Tydligt och absolut kriminella! Om man hittar en blodig dolk eller en revolver eller något sådant i en box, så är det klart att det genast går till polisen!

— Olivier? Olivier? upprepade doktorn, liksom försjunken i tankar. Var har jag hört det namnet? Var det inte...

— Om monsieur vill veta vem det var, avbröt doktorns ledsagare, så går det an att läsa morgontidningarna. Tänker monsieur stanna här längre? Annars skall det vara mig en ära att eskortera monsieur uppför trapporna. Var så god, den här vägen!

Doktorn beslöt med en suck att inställa sina efterforskningar på detta ställe. Den trinde tjänstemannens ton var omisstydlig och hans ögon lika vaksamma som listiga. *Han* kom inte att förråda några hemligheter! Kommissarien Lagrange gjorde det säkert ännu mindre! Och då?

Det enda resultatet av morgonens arbete var en utgift på 100 francs till en bankbox som han

inte behövde! Hjärtats hemliga rum kunde han utrannsaka, men när det gällde Compagnie Algérienes, klickade hans vetenskap!

— Olivier, Olivier? upprepade han på sista trappsteget upp från valvet. Ah, jo visst, nu minns jag! Det var ju antikvitetshandlaren på Victor Hugo! Jaså, han hade sina affärer hos er! Crédit du Sud-Est ligger ju mycket närmare till för honom?

Han letade i plånboken efter en sedel till sin ledsagare. Det tog några ögonblick som denne utfyllde med att i konversationston svara:

— Ni har rätt, monsieur — och förmodligen ansåg monsieur Olivier detsamma som ni, ty han hade inte sina affärer hos oss!

— Vad? Hade han inte...

Doktorn blev stående med handen om en femfrancssedel.

— Nej, monsieur, bara en box!

Doktorns fingrar sköto ned femfrancssedeln och började fiska upp en tiofrancssedel. Tjänstemannens ögon glittrade till men beslöjades hastigt.

— Bara en box? upprepade doktorn långsamt. Men den hade han väl haft länge, åtminstone?

— Nej, monsieur. Bara en månad! Ursäkta mig, monsieur, men jag törs inte...

Doktorns fingrar lyckades inte frigöra tian helt. Som genom ett under följde även femman med. De bägge sedlarna stannade på kanten till plånboken som fågelungar före sin första flykt ut i världen.

— Vad fann man i monsieur Oliviers box? viskade han hastigt. En blodig stilett? En revolver?

Hans följeslagare såg sig hastigt om och fattade ett beslut.

— Intetdera, monsieur, viskade han till svar. Man fann juveler — misstänkta juveler! Tack, monsieur! Men säg för Guds skull ingenting!

Doktorn nickade lugnande och tog avsked. Medan han gick nedför Avenue de la Victoire stirrade han drömmande upp i platankronorna och mumlade:

— Det är en stor fördel att bo i ett land där bestickningar ännu kunna göras i francs! Det gör livet både enklare och billigare!

Därpå begav han sig till Promenade des Anglais för att dricka en apéritif, medan han grubblade över de alltmer sällsamma lagar som tycktes dirigera staden Nizzas affärsmän i deras ekonomiska dispositioner.

— Låt oss övertänka läget! sade doktorn till sig själv och lutade sig bakåt i stolen och lät solen skina på sin runda person. Låt oss genomgå det, i detalj efter detalj! Vi ha en bankbox som hyrts per år, vars hyra icke förnyas, som öppnas och vars innehåll befinnes vara sådant att det överlämnas åt polisen. Tidningarna meddela det. Litet mer än en månad senare — hallå, hallå!

Doktorns utrop hade en dubbel anledning, en inre och en yttre. Den inre var en tanke som

just fallit honom in, den yttre en dam, som just tagit plats på den kaféterrass, där han själv satt. Så sant han alltid haft ett gott öga för kvinnlig fägring och särskilt för blondiner — så sant var det fröken Bice Bertolini som satt där borta. Och dock — han tänkte ett ögonblick, krafsade några rader på ett visitkort, lade det i ett kuvert tillsammans med en sedel (den var något större än de sedlar som besegrat kassavalvsväktarens tystlåtenhet) och skickade det hela till musiken. Anföraren läste kortet, sköt upp ögonbrynen, smålog och stoppade sedeln i fickan. Därpå vände han sig galant mot den nykomna damen och spelade upp en melodi, en urgammal men oförglömlig melodi:

Je connais une blonde...

Skulle hon förstå? Skulle hon reagera? Ja! Vad melodien möjligen inte sade, tycktes dirigentens leende säga. Hon reste sig till hälften. Hon kastade ett oroligt ögonkast omkring sig. Men alla bord voro upptagna av flörtande amerikanska par så när som på doktor Zimmertürs. Hon lät blicken glida över doktorns lilla knubbiga figur och sjönk lugnad ned på stolen igen. Därpå såg hon, hur doktorn reste sig och gjorde en gest åt musiken, som i en handvändning slog över i en jazz. Innan hon hämtat sig från sin förvåning, hade hon en gäst vid sitt bord, en leende och utsökt hövlig, men objuden gäst.

Hon lyfte ögonbrynen.

— Är ni musikdirigent här?

Han smålog lugnande.

— Nej då, mitt namn är doktor Zimmertür från Amsterdam — han överräckte ett visitkort — och jag är specialist i psykologiska experiment.

— Var det därför ni lät musiken spela *je connais une blonde?*

— Madame, själv känner jag igen en blondin när jag ser henne — även om hon skulle ha råkat förändra hårfärg sedan sist. Men det räcker inte med att jag känner igen henne. Blondinen måste också känna igen mig! Därför bad jag musiken att som ett slags tankeställare spela en liten melodi som — han avbröt sig och såg bevekande på henne — inte sant? Ni förstår mig, signorina Bice Bertolini?

Hon såg oförstående på honom.

— Bice — vad var det ni sade? — Bertolini? Mitt namn...

— Madame, varför svära falskt? Varför missbruka den Högstes namn, utom det säkerligen välklingande namn ni har på ert visitkort? För sex veckor sedan såg jag er här i Nizza. Då hade ni ett praktfullt Tizianhår! Sedan har ni tröttnat på det och valt en annan färg. — Skulle jag beklaga mig över det, så länge det inte minskar er skönhet? Aldrig i livet! Men jag undrar vad vår gemensamme vän, monsieur Corday...

Hon avbröt honom tvärt.

— Corday? sade hon högdraget. Jaså ni är spion?

— Men madame, vad tror ni om mig? Jag är ett slags gratishjälp för olyckligt ställda medmänniskor, det är allt!

— Frälsningsarmén? frågade hon och kisade hånfullt på doktorn, medan hon drog in röken från sin cigarrett.

— Nej, nej — snarare fångvårdshjälpen!

Hon lät cigarretten falla.

— Är Corday arresterad?

— Ja. Av min vän och er bekante — monsieur Lagrange.

Hon satte sig rakt upp i stolen.

— Er vän? Då är ni alltså en spi...

— Skulle jag spela med öppna kort, om jag vore det? Jag är ingenting annat än det jag sade, gratishjälp för olyckliga medmänniskor — och så en tacksam avnämare av monsieur Cordays Côtes-du-Rhônevin.

Hon brast i skratt.

— Och vad önskar ni av mig? Att jag inträder i fånghjälpen?

— Ja — ungefär det! Om ni bara vill svara mig på tre små frågor, så tror jag att jag skall kunna befria vår — i detta fall tvekar jag inte att säga — gemensamme vän monsieur Corday. Och ingen i Nizza skall ana, att ni är här, signorina Bice Ber...

Hon tystade honom med en gest.

— Fråga! sade hon och halvslöt ögonen.

6.

Kommissarien såg inte överdrivet entusiastisk ut.

— Ni kan tala fritt, sade han. Men inte länge. Om en halvtimme...

— Det är mer än nog, sade doktorn. Tillåt mig göra er tre frågor, herr kommissarie. Naturligtvis kan ni svara eller ej, precis som det passar er!

Monsieur Lagrange gjorde en grimas som tycktes säga: Ni är alltför vänlig, min herre, ni är så vänlig att ni nästan är fräck!

— Först och främst, sade doktorn. Hur går det med getingboet?

Kommissarien gjorde en ny grimas, som var nästan ännu omisstydligare än den förra.

— Jag förstår, sade doktorn. Ni kommer ingen vart med getingboet! Jag förutsåg det. För det andra: hur går det med dolken, revolvern och papperen som man fann i monsieur Cordays bankbox?

Monsieur Lagrange satte sig upp.

— Ni vet vad bankboxen innehöll?

— Jag har tillåtit mig att ta reda på det: en blodig dolk, en revolver med fem avskjutna patroner och en del dokument, som äro författade på italienska. Hur går det med fullföljandet av dessa tre spår?

Kommissariens blick vilade ruvande på hans

gäst. Han svarade ingenting, men doktorn var inte sen att tolka hans minspel.

— Ingen vart med den undersökningen heller? sade han deltagande. Mycket tråkigt! Låt mig då göra min tredje fråga: hur går det med de falska pärlorna som man fann i monsieur Oliviers bankbox?

Monsieur Lagrange gav till ett rytande.

— Det vet ni också! Jag lovar en sak, och det är att den av mina underlydande som har skvallrat...

— Ingen av era underlydande har skvallrat. Jag har köpt denna del av mitt vetande för 15 francs kontant, och huru billiga bestickningar än äro här i landet, hoppas jag ni inte tilltror någon av era underlydande att sälja sig för *det* priset! Men av ert ansiktsuttryck förstår jag att saken mot Olivier står på samma punkt som de två andra sakerna.

Doktorn tystnade ett ögonblick och sade:

— Monsieur Lagrange, har ni betänkt en sak: bägge boxarna, där man fann så graverande föremål, voro hyrda i banker, där vederbörande *inte hade affärer!*

Kommissarien brast ut i ett hånskratt.

— Haha! Ytterst snillrik anmärkning! Det vore just sannolikt att de skulle gömma sådana saker i en bank där de *hade* affärer!

— Ja, sade doktorn lugnt, det vore precis lika sannolikt som att de skulle glömma betala hyran för en box, där de *hade* sådana saker! Jag för-

modar att de båda herrarna konfronterats med personalen i bankerna?

— Ja!

— Och de blevo igenkända?

— Ja!

— Det är beundransvärt! sade doktorn. Det är ett nytt bevis för Gross' tes om att sjuttiofem vittnen av hundra ljuga ofrivilligt, tjugufyra frivilligt och att ett vittne talar sanning. Jag kan försäkra er en sak: ingen av de två herrarna har varit i närheten av den bank, där man påstår sig ha sett dem!

— Ni yrar!

— Jag yrar inte!

— Ni utslungar påståenden utan att bevisa dem!

— Jag skall bevisa dem!

— Hahaha! Det är lätt sagt! Vill ni till att börja med förklara mig en sak: Om det förhåller sig så som ni säger, om med andra ord herrarna Olivier och Corday äro oskyldiga, *varför* ta de då inte själva upp sitt försvar? Varför äro de som bedövade av anklagelsen?

Doktor Zimmertür smålog och svarade:

— Jag skall förklara det. Monsieur Olivier är oskyldig till den förbrytelse, som *han* anklagas för, och monsieur Corday är oskyldig till den förbrytelse *han* anklagas för. Det är alldeles sant. Men därav följer inte, att motsatsen också är sann! Förstår ni?

Kommissarien satte sig rakt upp i stolen.

— Hm — nej — vad var det ni sade?

— Jag sade: därav följer inte att motsatsen är sann. Därav följer inte att Olivier är oskyldig till den förbrytelse som Corday anklagas för och Corday till den som Olivier anklagas för! Och därför vågar varken Olivier eller Corday bedyra sin oskuld — ännu!

Kommissarien stirrade på doktorn som på en dåre.

— Nu tror jag verkligen, att...

— Hör på! sade doktorn orubbligt älskvärd och småleende. För en tid sedan innehöll *Éclaireur* en notis om boxen 187 i Crédit du Sud-Est. Någon hade hyrt boxen på ett år och glömt att förnya hyran. Första konsekvens: annonser i tidningarna. Andra konsekvens: boxen öppnas, då ingen avhöres. Tredje och sista konsekvens: innehållet överlämnas till polisen, som får fullt upp att göra med att sticka händerna i getingboet. — Denna notis läses av två borgare i Nizza, monsieur Olivier och monsieur Corday — jag hade själv nöjet att se dem läsa den och att konstatera det intryck den gjorde på dem. De två herrarna hysa sådana känslor för varandra, att monsieur Olivier var villig att ledsaga monsieur Corday till Antibes med handen lyft till örfilar, under det monsieur Corday var fullt beredd att följa monsieur Olivier till Ventimiglia med piskan i hand — jag var själv närvarande då de försäkrade varandra det! Jag lade emellertid märke till en sak: ingen av de två

herrarna lät den svagaste handling följa på sina ord. Varför? Jag funderade litet på det, men lösningen kom en liten tid senare. Då anhölls monsieur Corday, som aldrig haft affärer i Société Marseillaise, emedan han en månad tidigare förhyrt en box nummer 29 och glömt förnya hyran. Nästan i samma andetag anhölls monsieur Olivier, som aldrig haft affärer i Compagnie Algérienne, emedan han hyrt box nummer 224 och glömt att förnya hyran för *den*. Var det ett egendomligt sammanträffande att den förra boxen innehöll saker, som anklagade monsieur Corday, och den senare saker, som satte monsieur Oliviers heder i tvivel? Det var ett så egendomligt sammanträffande att det omedelbart borde ha fört mig på spåret, på rent intuitiv väg, utan alla efterforskningar! Men trögtänkt som jag är blev jag tvungen att företa undersökningar, som bland annat kostade mig 15 francs i mutor, innan sammanhanget gick upp för mig. Men nu tror jag min halvtimme är förbi.

— Det är ju vanvett! Det är ju rena rama vanvettet! röt kommissarien och störtade på dörren. Det dröjde halvannan timme, innan han kom igen. När han gjorde det, sjönk han ned i stolen med en duns och stirrade så länge på doktorn, att denne började bli orolig.

— Tänker ni arrestera mig, monsieur Lagrange?

— Jag skulle ha lust att fästa er vid kåren för beständigt, medgav kommissarien. Ni hade rätt — rätt i varenda detalj! Olivier hade köpt en stilett,

en revolver och några banditpapper av en italienare och lagt dem i box 29 hos Société Marseillaise tillsammans med spår som ledde till Corday. Corday hade köpt några stulna pärlor av en tjuvgömmare och lagt dem i box 224 hos Compagnie Algérienne tillsammans med spår som ofelbart ledde till Olivier. Eftersom alla borgare här nere likna varandra...

— Så var det inte så egendomligt att de igenkändes av bankpersonalen, ifyllde doktorn. Och det som brast i likheten förbättrade de förmodligen med konstens hjälp — Nizza är väl inte karnevalernas stad för ingenting!

— Det var bara en sak de inte ville omtala, sade kommissarien med rynkade ögonbryn, och det var motivet.

Doktorn reste sig.

— Det är en diskretion som hedrar dem, sade han. Ge dem ett milt straff med tanke på det, käre Lagrange! Motivet var blont — *var*, men är inte! Jag går just för att träffa motivet. Adjö!

Han öppnade dörren och gick visslande utför trapporna.

GUDARNA 13 OCH 31

1.

— *Zéro!*

Croupierens röst var klar och morgonpigg; han utslungade orden: — Ingenting på numret, med en klang som lät nästan triumferande. Och dock var det säkerligen ett misstag; croupiererna ha ingen anledning att triumfera om spelarna förlora. Tvärtom! Om spelarna vinna, ge de dickspengar, och därför finns det ingen croupier som inte i sitt hjärta önskar Husets, Kasinots, gäster all framgång, ja, mycken framgång, ja, långvarig framgång. Det är sant att om *alla* Husets klienter hade framgång i längre tid, skulle Huset få stänga. Men Kasinots employéer veta att sannolikheten härför är ganska ringa. Tack vare sitt *zéro* och sina maxima behöver Huset lika litet riskera att se sina portar stängas som Janustemplet i det antika Rom.

Croupieren skrapade ilsnabbt in alla pengar med undantag av insatserna på rött, svart, udda, jämnt, *passe* och *manque,* vilka skötos »i fängelse». Han lade ifrån sig krattan och uppmanade spelarna att ånyo räcka lyckan handen med orden:

— *Faites vos jeux, messieurs! Messieurs, vos jeux sont faits?*

Därpå fiskade han upp elfenbenskulan ur det hål, som bar den ödesdigra inskriften noll, satte rulettskålen i gång och slungade ut kulan:

— *Messieurs, faites vos jeux! Vos jeux sont faits? Rien ne va plus! Quinze, noir, impair et manque!*

Doktor Zimmertür nickade allvarsamt: varför hade han inte satt på femton? En röst i hans inre hade formligen ropat femton! Men han hade inte lyssnat till den. Det var dumt. Hade han satt ut de tjugu francs, som lågo i hans hand, hade han nu varit sjuhundra francs rikare. Och sjuhundra francs var många pengar för en stackars vetenskapsman!

Men det fanns folk som inte hade samma tariff på pengar! Som hade råd att sätta ut när anden föll över dem! Vare sig andens uttalanden gällde svart eller rött, udda eller jämnt! Och som i alla fall inte sågo ut som millionärer! Snarare som — ja, som vad?

Doktorn gnuggade ett ögonblick ett ofta misshandlat luktorgan. Därpå inträffade något som gjorde att han lämnade både det och andra ädlare delar i ro.

Hans nummer hade kommit! Tjuguett, rött, udda och *passe*. Halvt bedövad såg han en stapel på trettiofem louisdorer skjutas bort till honom — räntan på den så lyckligt placerade ena louisdoren. Han skyndade sig att sätta ut över halva bordet för att gripa tillfället i flykten, när lyckan nu änt-

ligen smålog mot honom. Hur var det ett franskt ordspråk sade? Grip lyckan i pannlockarna, i nacken är hon skallig! Ack, hans grepp måste ha träffat gudinnans bakhuvud, ty när han efter en stund kom till besinning igen, hade han bara fem louisdorer igen av de trettiofem. Han fick åter tid att observera sina medspelare. Och efter att ha iakttagit dem en stund glömde han totalt bort lusten att spela själv.

Den ene var en evigt småleende man på femtio år. Han var klädd i det gammaldags plagg, som kallas bonjour, och hade sin hatt i knäet, tydligen för att spara garderobsavgiften. Han hade en hög spelmarker av växlande valörer framför sig; när han satte ut, var det än tio francs, än hundra francs; till synes planlöst, men möjligen på grund av system, ty han hade en diger anteckningsbok framför sig. Stundom, när han vann fyrtio francs, gav han tjugu francs till croupiererna; när han i nästa slag inkasserade kanske ett eller två tusen, gav han ingenting. Doktorn iakttog honom road och annoterade som sista detalj i karakteristiken ännu ett drag: mannen växlade omedelbart in varje vunnen summa i sedlar, hur liten eller stor den än var! Var det för att rädda vinsten från att återvända till kasinots kassavalv? Förmodligen.

Doktorn vände blickarna från mannen i bonjouren till hans närmaste granne och hade svårt för att hålla sin munterhet i styr.

En husmoder som för protokoll över sina höns

och deras äggläggning är icke allvarsammare än damen snett emot! Många sällsamma typer hade han sett i Monte Carlo, men knappast någon som var mera barock. Stor och frodig, med pincenez på näsan och hårknut i nacken övervakade hon med en lärarinnas vassa blick att ingen rörde vid hennes satser. Framför henne låg en räkenskapsbok i vilken hon förde protokoll över spelet med en min som om hon satte betyg åt en uppstudsig klass. Och vid sidan om räkenskapsboken och högen av spelmarker låg slutligen hennes dyrbaraste tillhörighet: en liten privat nysilverkratta, med vilken hon rakade in sina vinster! Doktorn lade märke till en sak: liksom den räkenskapsförande ängeln noga skiljer fåren från getterna, så skilde damen med hårknuten ytterst noga sina vinster från sitt spelkapital. Vinsten låg i prydliga staplar på högra sidan av protokollet, spelkapitalet på den vänstra. Så fort hon vunnit tusen francs, växlade hon till sig en sedel som hon lade ned i en gammaldags krokodilskinnväska.

Hela bordet iakttog henne med glittrande ögon. Hon var värd de tio francs som entrébiljetten till kasinot kostade! Få hade en blick till övers för hennes närmaste grannar till höger. Och dock saknade de inte heller intresse.

Vad i all världen var det de påminde om? Var hade doktorn sett dessa typer förr? Jo, nu visste han det: på förstadsdansbanor, svängande koketta butiksbiträden till tonerna av ett elektriskt piano.

Det var två unga män på cirka tjuguåtta år, vackert rakade i nacken, oljeglänsande i håret, ringprydda och med näsduken stolt fladdrande i bröstfickan. Och de spelade! De spelade med sant raseri på var sitt nummer. Den ene spelade på nummer 31, den andre på nummer 13. Deras insatser växte från gång till gång; de voro redan uppe på hundra francs på sina respektive nummer. Men varken 13 eller 31 gjorde min av att komma. Doktor Zimmertür tänkte:

Vill man studera religionernas uppkomst, så är det alldeles onödigt att utrusta dyrbara expeditioner till naturfolkens länder och genom mödosamma iakttagelser söka nå till klarhet om hur tron på en gudomlig makt uppstår. Det räcker fullkomligt med en biljett till Monte Carlo! Här, inför mina ögon, har jag två typiska anhängare av två olika religioner. Den ena av dem dyrkar guden nummer 13 och hoppas allt av hans nåd, den andre guden nummer 31. Bägge tillbedja sin gud i ödmjukhet och av hela sitt hjärta; för varje ny spelomgång bringa de honom nya offer av guld; om guden skulle bönhöra dem, komma de att prisa hans namn och kungöra hans makt inför allt folket; och om han vänder dövörat till, komma de inte att tvivla på hans makt av den anledningen. Tvärtom, de komma att offra mer och mer, ända till dess han har hört deras bön, eller till dess — ja, det finns ju också andra möjligheter, därom vittna många avtärda ansikten

i detta spelhus och många pantsatta ringar på Monacos Mont-de-piété! Vad mig beträffar, så har jag ännu fem louisdorer i behåll av de trettiofem, som guden 21 skänkte mig i sin nåd, och dem tänker jag använda till en frukost på Quintos restaurang, med en liten flaska Nebiolo till maten och en liten likör till kaffet. Måtte doften av denna offermåltid kittla guden på ett angenämt sätt i hans näsborrar!

Doktor Zimmertür gick, men innan han gick hade han nöjet se husmodern med hårknuten skrapa in en vinst på femhundra francs med sin lilla raka, protokollföra den och växla till sig en sedel för den. Hennes granne i bonjouren, var mindre lycklig: han vann endast fyrtio francs, men även han växlade till sig sedlar för vinsten. Vad avgudarna 13 och 31 beträffar, voro de fortfarande stumma, stumma som Baal när hans präster ropade högt på honom i offerdälden. Men en osläcklig trosvisshet brann i deras tillbedjares ögon, och de plockade upp ständigt nya spelmarker ur byxfickorna och offrade dem på sina gudars altare.

2.

Doktorn träffade en bekant hos Quintos, lady Mc Justin, och märkvärdigt nog var hon utan kavaljerer. Hon vinkade åt honom att taga plats, och han skyndade sig att efterkomma uppmaningen.

Som vanligt var hon full av skvaller om allt och alla på Rivieran. Hennes stora nyhet för dagen var ett självmord, som skulle ha ägt rum i själva kasinot; en tysk herre skulle ha skjutit sig mitt i en av spelsalarna.

— Är det inte förfärligt, Sebulon? Tänka sig: draga upp en revolver, som man drar upp en cigarrett, sätta den för munnen, och...

Doktorn viftade bort fortsättningen.

— Men är det nu verkligen säkert? frågade han.

— *Alldeles* säkert! Vad menar ni, Sebulon? Min vän Georges...

— Är det en av era dansörer? förhörde doktorn sig.

Lady Mc Justin, som fyllt sextio, var alltid omsvärmad av professionella dansörer och dansade med en *abandon* som en sjuttonåring.

— Georges är en fullkomlig gentleman, svarade hon skarpt. Han satt inte själv vid bordet, men han kom in just då det hade skett, och han såg kasinobetjänterna föra ut liket genom en lönndörr. Och några av dem stodo i ring kring en fläck på golvet, som de inte hunnit torka upp.

— Hm! sade doktorn. Skulle Georges verkligen ha sett detta? Det är i regel med kasinosjälvmord som med spöken; folk känner någon, som känner någon annan, som har sett självmordet eller spöket! Naturligtvis förnekar jag inte att det *kan* ske självmord i kasinot, men en sak är jag säker

på, och det är att kasinot självt sätter nittionio procent av alla rykten om självmord i omlopp!

— Kasinot! Som inte vill höra talas om självmord! Vet ni inte att de stoppa sedlar i fickorna på självmördarna, för att ingen skall kunna påstå, att de skjutit sig för spelförluster!

Doktorn skrattade hjärtligt.

— Var ryktet om denna frikostighet har sin källa, tror jag inte vi behöva grubbla över! Det är klart att kasinot skulle bli illa berört om det uppstod en självmordsepidemi innanför dess murar. Men eftersom ingen sådan ens antydningsvis behöver befaras, sörjer direktionen för små pikanta rykten, som få åhörarna att rysa, och som komma dem att tro att de hänge sig åt en ytterst farlig och bloddrypande last, när de spela — medan sanningen är, att spelet är en välordnad affärsrörelse, som ger knappt tre procent i vinst på omsättningen!

Lady Mc Justin ruskade ogillande på huvudet.

— Ni är inte så trevlig i dag som ni brukar vara. Jag förstår mig inte på matematik. Jag vet bara, att nummer 17 kommer var gång croupieren Etienne blir ivrig! Och 17 är mitt favoritnummer.

— Det kunde vara ert årtal, försäkrade doktorn galant, innan han tog avsked och återvände till kasinot. Han fann damen med hårknuten och mannen i bonjouren vid samma bord där han lämnat dem. Doktorn riktade en leende fråga till övercroupieren och av svaret framgick det, att de två

medelålders spelarna strukit lunchen för att helt ägna sig åt lyckogudinnan. Hon visade sig okänslig för denna uppmärksamhet. Medan doktorn såg på, förlorade de båda ganska avsevärda summor. Men var voro de två lantliga valsörerna?

Han fann dem efter något sökande. De stodo nu vid var sitt bord, men därför att de bytt plats, hade de inte bytt om taktik. Vid det ena bordet offrades det åt guden 13, vid det andra åt guden 31. Och offergåvorna vuxo och vuxo medan doktorn såg på. De voro numera uppe i hundrasextio francs insats på själva numret. Doktorn förfrågade sig hos övercroupieren om hur länge de två herrarna spelat. Av svaret framgick det att även de hade försakat frukostbordets fröjder för spelbordets! Doktorn nickade långsamt och högtidligt för sig själv. Förmodligen hade de börjat med tjugu francs insats på numret. Om man sätter tjugu francs på ett nummer trettiofem gånger i rad, vinner man igen allt om numret kommer den trettiosjätte gången. Men om det *inte* kommer, måste man öka insatsen till fyrtio francs. Då får man ävenledes igen allt, om numret kommer senast den adertonde gången. Gör det inte det, måste man gå upp i åttio francs, och senare i hundrasextio — och det var just den sats de två unga herrarna nu voro uppe i, med den skillnaden att den ene offrade sagda belopp åt guden 13, den andra åt guden 31. Doktorn polerade tankfullt det missbrukade luktorganet. Hur länge kunde de

hålla på? Ännu svek tydligen inte kassan; de halade upp ständigt nya jetonger ur fickorna. Han lade märke till en sak: när de någon enstaka gång vunno på en bichans, läto de omedelbart vinsten försvinna i en särskild ficka. »Utan sammanblandning eller förvandling!» Passade den gamla texten in? Ja! Men den passade lika bra på de två valsörerna som på damen med hårknuten. Det var verkligen komiskt!

Om han funnit något komiskt i denna överensstämmelse, minskades det humoristiska intrycket i någon mån av ett yttrande som han hörde fällas ett par timmar senare. Det fälldes mitt på kasinoplatsen. Framför honom gingo två personer, som av allt att döma inte kände varandra, nämligen den ene av valsörerna och damen med hårknuten. Plötsligt hörde doktorn — vars närvaro inte var alldeles slumpmässig, och vars klackar voro av prima engelskt rågummi — följande ord. Det var husmodern som talade:

— Nå?

Svaret kom omedelbart.

— Dåligt! Åt helvete!

En paus. Därpå, från honom:

— Och du?

Svaret lät husmoderligt bekymrat:

— Rätt dåligt, ja, rätt dåligt! Gaston — det här kan sluta illa!

Det hördes en undertryckt svordom.

— Sluta illa? Om ingenting lyckas, så vet du vad som återstår!

Han gjorde en gest. Och doktor Zimmertür ryckte till.

Ty det var den gest av pekfingret varmed en revolverhane spännes och fås att falla. Och pekfingret var riktat rakt mot den talandes tinning.

Självmord?

Det föreföll så.

Skulle han verkligen ha utsikt att bli förstahandsvittne till ett autentiskt självmord i Monte Carlo?

Hm.

Hm!

3.

Två dagar senare inträffade något: doktor Zimmertür, som sett nya fåfänga offer åt de obevekliga gudarna, beslöt att göra ett experiment. Problemet tur — otur hade alltid sysselsatt honom. *Att* det finns något som måste kallas tur och något som måste kallas otur, hade han för länge sedan måst medge för sig själv, om än begreppens innersta förklaring undflydde honom. Att en person gynnas av lyckan vid ett bestämt tillfälle kan bero på ren sannolikhetsberäkning: någon *måste* helt enkelt komma bättre ifrån ett riskabelt företag — ett stormangrepp eller en järnvägsolycka — än andra. Men att detsamma upprepas gång på

gång i samma persons liv — under kortare eller längre tid — det lät sig inte förklaras med bara sannolikhetsberäkning. Eller möjligen lät det sig göras, men i så fall voro kalkylerna för subtila för en vanlig dödlig, och han själv föredrog att tala om tur och otur. För att besvärja denna tur använde människorna sig av de sällsammaste medel, de bankade under bordet, de korsade sig, de räknade upp tre udda tal i rad. Och vilka medel använda inte spelarna i ett kasino! De gingo omvägar till spelsalarna, de aktade sig för vissa klädesplagg och skrudade sig i andra, de berörde puckelryggar och fetischer! En sak var säker: alla ansågo att turen och oturen följde vissa föremål, liksom klibbade vid dem.

Hur var det med de spelmarker som bragt otur åt en spelare?

Bragte de otur även åt den som övertog dem?

Eller uttömde de sitt olycksbringande inflytande med ens?

En så konsekvent, nästan sagolik otur som förföljt de två unga valsörerna hade doktorn aldrig sett i en spelsal; spelmarkerna tycktes formligen repelleras av deras händer; det var så gott som givet att allt vad de satte ut vandrade direkt in i bankens kassavalv. Doktorn beslöt att växla till sig en handfull av dessa jetonger, som i en aldrig sinande ström vandrade ur deras fickor till spelbordskassan. Han ville göra ett experiment. Han

ville se, om inte dessa olycksmarker rent av bringade honom tur!

Just i detta ögonblick drog croupieren vid bordet nummer 4 in en hög jetonger från guden 13:s altare. Doktorn fiskade upp en hundrafrancssedel, mumlade ett par ord till övercroupieren, fick ett leende till svar och fann sig som ägare till fem röda marker. Utstrålade de något fatalt fluidum? Det var omöjligt att märka någon sådan emanation med blotta sinnena. Han kastade två av dem på nummer 21. Kulan virvlade ut, och ett ögonblick senare var han ägare till ettusenfyrahundra francs. Halvt bedövad mottog han pengarna och tumlade vidare till ett annat bord, efter att noga ha skilt sin vinst från sina inväxlade jetonger. Han kastade två av dessa på 35, och två andra på transversalen 34—36. En halv minut senare var han ägare till ytterligare ettusenåttahundratjugu francs. Han stoppade på sig dem och sina röda spelmarker och gick in på baren för att låta nerverna falla till ro.

Den första person han såg var lady Mc Justin, som drack sodavatten vid ett bord och var mörkare än ett åskmoln i ansiktet.

— Sebulon! ropade hon. Det här är ett rövarnäste! Ett utplundringsställe! Sjörövare i Kina, där jag bodde i åtta år, voro barnungar i jämförelse!

— Jag vet inte vad jag skall säga, kraxade doktorn och visade innehållet i sin högra hand. Det här är då en liten nätt förtjänst på fem minuter. Det är åtminstone många gånger mer

än om jag hade ägnat mig lika länge åt mitt riktiga yrke.

Den gamla damen spärrade upp ögonen på vid gavel.

— Aha! Men det är naturligtvis lätt för er! Ni analyserar croupieren och läser i hans själ, vilket nummer han tänker slå. Naturligtvis!

Doktorn skrockade länge och hjärtligt uppe i diskanten.

— Tyvärr tillåter inte psykoanalysen sådana bedrifter på sin nuvarande ståndpunkt. Om jag vinner, så beror det på en hemlig metod som jag har lärt mig av folktron — en ganska ruskig metod för resten.

— Berätta! viskade hon ivrigt.

— Känner ni inte den gamla vidskepelsen, att en avrättad persons ägodelar medföra lycka? Man doppar näsduken i den halshuggnes blod för att få tur, man skär stumpar ur den hängdes rep! Nåväl — han sänkte rösten — det är precis samma metod, som jag...

— Var har ni fått tag i någon avrättad persons egendom?

— Jag känner ingen avrättad person, svarade han, bara en så gott som avrättad.

— Vad? Hon nästan skrek. Så gott som avrättad? Misslyckades bödeln, eller...

Hans röst blev ännu dovare.

— Bödeln misslyckas *inte*. Bödeln har inte börjat sitt arbete än. Bödeln och offret äro identiska.

Det dröjde innan hon förstod honom.

— Självmord! Menar ni det. Ni känner någon som tänker skjuta sig?

Han nickade.

— Var? Här i kasinot?

Han nickade på nytt:

— Förmodligen!

— Här i kasinot! Kanske vid ett av borden där jag spelar! Kanske tvärsöver min nya toalett! Jag tål det inte, Sebulon! Ni måste förhindra det!

— Jag skall försöka, men det blir inte lätt. Han är en god kund. Han offrar dagligen stora summor åt guden nummer 13. Kasinot låser ogärna kunder ute. Och jag vet ju inte, var, eller när, han tänker arrangera sitt självmord...

Lady Mc Justin reste sig och överblickade spelborden, tydligen på jakt efter självmördaren. Doktorn spratt till vid ljudet av ett skratt.

— Vad står på?

Hon utpekade ogenerat orsaken till sin munterhet.

— Hur *kan* man gå klädd på det viset, Sebulon?

Doktorn följde riktningen av hennes pekfinger. Vad såg han? En dam av lady Mc Justins ålder, men klädd efter en annan årgång av modejournalerna än denna — husmodern med hårknuten och nysilverkrattan.

— Och att råka ha en sådan person *här!* fortsatte hennes nåd sin anklagelseakt.

— Känner ni henne?

— *Of course!* Hon var min värdinna en sommar i Bandol.

— Vad säger ni?

— Ja. På ett litet hotell, där jag och min man bodde för många år sen, då vi hade ont om pengar...

— Hon var naturligtvis gift? Hade hon barn?

Hon rynkade fundersamt ögonbrynen.

— Ja, jag tror det. Varför frågar ni det?

Han bjöd henne armen och eskorterade henne ut i spelsalen. Det dröjde innan de fingo utsikt till det bord, där en ung herre, som var vackert rakad i nacken, offrade åt guden nummer 13.

— Känner ni honom?

Hon skakade på huvudet.

— Är det hennes son? Hahaha! Om Georges vore närvarande, skulle jag inte våga säga att han liknar en dansör, men eftersom Georges inte är det...

Doktorn avbröt henne.

— Om han är hennes son, vet jag inte, men jag hörde henne dua honom, och här i Frankrike duar ju inte gärna en dam av hennes ålder en ung man, om han inte är hennes son eller hennes dansör.

Han hejdade sig med en ängslig sidoblick. Men lady Mc Justin var olympiskt omedveten om hans *gaffe*. Han fortsatte:

— En ung man som är son till värdinnan på ett billigt hotell i Bandol — ty att *hon* inte håller sig med dansör vill jag gå ed på — och som

spelar dag efter dag med obegränsade medel på nummer 13! Och en moder, som själv spelar av alla krafter på rött och svart! Och en annan ung herre, som liknar valsören som ett bär, och som spelar med obegränsade medel på nummer 31! Hm — hm!

Han förde henne i ilmarsch tillbaka till baren.

— Jag måste tänka, sade han. Och för att tänka behöver jag ett glas Cinzano. *Garçon,* un Cinzano! Låt oss se. Vilka äro faktorerna i saken? Jag har två omaka men passionerade spelare. Jag har anledning att tro att de äro släkt. Har jag för övrigt iakttagit någon likhet hos dem? Ja. Vilken? Han vinner inte ofta, men när han vinner, stoppar han vinsten i en särskild ficka, och spelar vidare med sina egna marker. Hon vinner ganska ofta; när hon gör det, lägger hon vinsten åt sidan eller växlar in den, och när hon sätter ut igen, är det av sina egna marker. Ligger det något märkvärdigt häri? Ja. De flesta spelare som äro vidskepliga — och vilka spelare äro inte vidskepliga? — sätta *helst* ut de marker som de vunnit, de tro att lyckan klibbar vid dem! Om de inte vinna, föredra de att låna marker av andra spelare framför att satsa av sina egna! Vunna, lånade eller stulna marker ge tur, hederligt åtkomna marker däremot...

Han avbröt sig. Lady Mc Justin, som lyssnade till honom med vidskeplig vördnad, eggade honom att fortsätta:

— Vidare doktor! Lånade eller stulna marker ge tur, men hederligt åtkomna...

Han såg på henne med lysande ögon.

— Just det! *Hederligt* åtkomna marker anses ge mindre tur än vunna, lånade eller stulna. Men nu uppstår frågan: hur ställer det sig med sådana marker som icke ha rätt till attributet hederligt åtkomna?

— Jag förstår er inte, Sebulon. Om markerna inte äro stulna, måste de ju vara hederligt åtkomna!

— Nej, min nådiga. Där tar ni miste! Och medan ni grubblar över det, skall jag be att få hämta hit en vän. Jag hoppas ni inte har något emot att han tar plats vid bordet?

Hon skakade på huvudet, tydligen överväldigad av situationen. Doktorn försvann och återvände efter tio minuter med en diskret klädd herre på femtio år.

— Lady Mc Justin, tillåt mig presentera min vän monsieur Laland. Var god och tag plats, monsieur! Vill ni göra mig äran att dricka en Cinzano med mig? *Garçon,* un Cinzano! Och låt mig betala min förtäring med detsamma!

Doktorn slängde en speljetong åt kyparen, som tog betalt och gav tillbaka i riktiga pengar. Han vände sig mot monsieur Laland och sade:

— Lade ni märke till vad jag gjorde just nu?

Den nykomne gästen fixerade honom en smula förvånad.

— Ni betalade...

— Jaså, det tror ni! Vill ni ge mig en förklaring på vad som menas med »att betala»?

Monsieur Laland smålog.

— Jag trodde verkligen att ni önskade något annat av mig än en etymologisk förklaring av ett av språkets vanligaste ord! Att betala betyder att — hm — ge fullgiltig valuta för en genom köp förvärvad sak.

— Förträffligt! Den genom köp förvärvade saken är en vermut. Ni påstår att jag har betalt den. Jag påstår motsatsen!

Monsieur Lalands leende verkade litet uttråkat.

— Så? Jag såg er med mina egna ögon lämna valuta till kyparen och få växelpengar tillbaka. Vill ni påstå att jag var offer för en optisk villa?

— Det är just vad jag vill påstå!

Monsieur Laland satte ned det lyfta vermutglaset.

— Min bästa doktor, jag känner er alltför väl för att tro att ni vill börja ett gräl med mig om betydelsen av ett ord. När jag sade att ni lämnade valuta till kyparen, uttryckte jag mig möjligen inte *fullt* korrekt. Det var en speljetong ni lämnade. Men innanför kasinots dörrar äro speljetonger fullgiltig valuta, överallt till och med på baren. Följaktligen påstår jag att ni har betalt.

Doktorn nickade.

— Ja! och jag påstår motsatsen! Ty för att en betalning skall ha ägt rum, skall valutan vara *fullgiltig*.

Leendet på monsieur Lalands läppar dog helt och hållet.

— I och för sig, fortsatte doktorn, är en speljetong lika god valuta som en sedel. Båda äro symboler och ingenting annat. Men det gives tillfällen då en sedel inte är valuta. Och likaså kan det tänkas tillfällen då...

Monsieur Laland vände sig till kyparen och nästan röt:

— Var är jetongen som ni fick av doktorn? Hit med den! Fort!

Doktor protesterade.

— Jag skall be att få lösa in den själv! Jag önskar verkligen inte bli anklagad för falskmynteri! Här, Joseph, har ni era pengar igen. Här är betalning för en vermut i sedlar. Och får jag nu be om min jetong? Tack! Var så god, monsieur Laland. Jag kan ge er jämförelsematerial — för att undersöka om min teori är riktig!

Monsieur Laland föll långsamt till ro. Ett satiriskt leende efterträdde det humoristiska.

— Nå — ni är alltså inte säker på er sak! Jag började verkligen tro, att ni...

Doktorn ryckte på axlarna.

— Vem är fullt säker på någonting? Allt vad jag ber er om är: gör en undersökning!

— Den skall inte ta lång tid, lovade hans gäst, som noga skärskådat de fem röda spelmarker, doktorn radat upp framför honom. Jag kan på förhand säga er att resultatet blir negativt. Jag

har sett många försök till förfalskningar av kasinots spelmarker. Men att de här markerna äro äkta, det vill jag...

Medan han talade, hade han långsamt fiskat upp en liten flaska ur en innerficka, öppnat den och låtit en droppe falla på var och en av de fem jetongerna. Det gick en halv minut. Lady Mc Justins ögon voro nära att tränga ut ur huvudet på henne. Kyparen Joseph såg ut som en tempeltjänare som ser hostian skändas inför sina ögon. Doktorn rökte filosofiskt på sin cigarrett.

Plötsligt kom det ett stön från monsieur Laland, ett stön som växte till ett vrål. De fem jetongerna på bordet hade långsamt börjat förändra färg. Från rött övergingo de till smutsbrunt och därefter till violett.

— Doktor! Om den som har tillverkat de här slipper fri betyder det min plats! Fort! Var har ni fått dem?

Doktorn gjorde sig redo att svara. Men han förekoms av ett ljud, ett ljud, på vars art man inte kunde misstaga sig, ett av de ljud som fyllde lady Mc Justin med så obetvingad motvilja, och vars förekomst, innanför kasinots murar, han själv betvivlat bara ett par dagar tidigare — knallen av ett revolverskott.

I nästa sekund var lady Mc Justin ensam. Båda hennes kavaljerer hade försvunnit med hastigheten av avskjutna gevärskulor.

4.

När doktorn kom igen, hade närmare en timme förgått. Att lady Mc Justin suttit kvar så länge bevisade till full evidens hennes respekt för blodfläckar på Lucien Lelongs toaletter.

— Vad har hänt? Vem sköt vem? Blev någon annan sårad? Och tvivlar ni fortfarande på Georges' berättelse?

— Ja, jag tvivlar fortfarande på Georges' berättelse.

Hon for upp.

— Så! Det säger ni efter att jag med mina egna öron har hört revolverskottet! Om ni inte säger det för att reta mig — vilket tycks vara er högsta glädje i livet — så bevisar det bara att ni är en sådan tvivlare som bibeln talar om, en Tomas, som måste se sår och blod för att...

— Den del av bibeln som ni citerar, invände doktorn, har aldrig accepterats av mina närmare släktingar. Om blod och sår hade beviskraft, så vore saken av i dag fullt bevisad. Men det ha de inte alltid.

— Jaså? insköt lady Mc Justin med förintande ironi. Jaså det ha de inte? Vad begär ni ytterligare?

— Jag begär en död, svarade doktorn enkelt. Hör på mig, så få vi se, om ni ogillar min

skepsis! När jag och min vän Laland, som är husdetektiv här i kasinot sedan många år, kommo fram till spelbordet nummer 3, där revolverskottet just hade smällt, funno vi allting i den vildaste förvirring. En ung man låg på golvet med en revolver i handen, blodet strömmade ur hans tinning, alla croupiererna hade lämnat sina platser, och de och spelarna stodo i krets omkring självmördaren. Det var en sorglig men sann försyndelse mot reglementet, som bjuder var kasinotjänsteman att stanna på sin plats. Alla ropade och var och en sökte att ropa högst. I loppet av några sekunder förändrades situationen. Min vän Laland röt: »*A vos postes.*» Croupiererna flögo tillbaka till sina stolar, en av dem fick fatt i kulan och satte skålen i gång, en annan ropade: »*Faites vos jeux, messieurs!*» Kasinobetjänterna, *les garçons de salle,* fingo upp en lönndörr i väggen och transporterade ut attentatsmannen genom den. Laland var just på väg att försvinna dit in efter dem, då jag förekom honom: »Laland», sade jag, »ni bad mig om att visa er den som har prånglat ut de falska spelmarkerna. Ni behöver inte göra er besvär med att leta efter honom. Ni har honom redan i er hand!»

»Vad menar ni?» stönade han. »Två sådana skandaler på en dag — jag mister min plats, jag mister min plats!»

»Jag menar bara», sade jag, »att falskmyntaren och självmördaren äro samma person! Han satte

alltid ut marker som han tog ur sin egen byxficka. Jag växlade till mig fem av de marker som han förlorade. Det var just dem som ni nyss undersökte med syra!»

Då skulle ni ha sett Laland! Han slet sitt hår, hans ögon flammade som kolspetsar och han ropade: »Samma person! Den uslingen har själv skipat rättvisa — *il s'est fait justice lui-même!*»

»Jag är doktor», svarade jag, »jag är inte säker på att han själv har skipat rättvisa. Dör han av *det* skrubbsåret, är han mindre hårdhudad än jag tror! Och ni glömmer hans medbrottslingar!»

»Hade han medbrottslingar?»

»Jag har all anledning att förmoda det.»

»Var äro de?»

»Jag vet inte. De sutto här vid bordet för en halv timme sedan. En äldre dam med hårknut i nacken, som jag förmodar är hans mor, och en kopia av honom själv som troligen är hans bror. I ögonblicket äro de förmodligen på väg till stationen, om de inte ha haft en bil stående i närheten...» Innan jag hunnit tala slut, rev Laland mig med sig ut genom dörren, och...

— Och vad, Sebulon? Lady Mc Justin kunde inte längre behärska sig. Hon stod rakt upp framför den lille doktorn, som satt sammansjunken i sin stol. Vad så? Ni *fick* fast dem, inte sant?

Doktorn nickade tankfullt för sig själv:

— Jo, vi fingo fatt dem! De hade inte hyrt någon bil. De voro helt enkelt och borgerligt på

väg till stationen. Du store! En liten krögare från Bandol med hustru och två söner! Hur skulle deras fantasi kunna svinga sig upp till en bil?

— Efter allt att döma, ropade lady Mc Justin, hade deras fantasi svingat sig upp till åtskilligt värre saker. Förfalskning och självmord! Men var *fadern* också med?

— Han var med, svarade doktorn. Det var mannen i bonjouren! De voro alla med. Det var vad man skulle kunna kalla en kriminalistisk familjeutflykt. Men jag protesterar, när ni talar om förfalskning! De voro inte förfalskare. Saken var både enklare och mera invecklad. För en tid sedan fingo herr och fru Duroy två pensionärer, som bodde en tid på deras hotell utan att betala. Plötsligt försvunno de förmodligen ha de anat oråd och flytt undan franska rättvisan, eller också ha de gjort en utflykt utanför laglighetens råmärken och blivit fast. I varje fall stodo herr och fru Duroy plötsligt där med två koffertar som enda säkerhet för sina fordringar. Vad skulle de göra? Anmäla försvinnandet? De visste att de i så fall, enligt fransk lag, inte fingo disponera över de försvunna gästernas resgods förrän om ett år. De beslöto — måhända litet olagligt — att undersöka resgodset. Det enda värdefulla de funno var ett mycket stort förråd av spelmarker från Kasinot i Monte Carlo.

De hade alltid längtat efter att spela i Monte Carlo — längtat efter det så som endast franska småborgare kunna göra det. Här hade de chansen!

De beslöto sig ganska hastigt för att använda den. De reste till Monte, monsieur, madame och båda sönerna. För säkerhetens skull beslöto de att spela var för sig och inte låtsas känna varandra. De medgåvo att de tänkte sig möjligheten att markerna voro falska, men när allt gick bra den första dagen, förstodo de att ingen fara hotade från det hållet. Emellertid önskade de inte *vinna* i falska marker vad de satte i falska, och därför lade de samvetsgrant vinsten åt sidan och växlade in den så fort som möjligt — husfadern omedelbart, husmodern, när hon vunnit tusen francs och de två sönerna, när de behövde flera marker att sätta på 13 och 31. Men allteftersom dagarna gingo, och det blev klarare och klarare för dem, att de ingen utsikt hade att vinna i Monte Carlo, lancerade den ena av sönerna en ny plan. Han ville begå ett fingerat självmordsförsök! I förvirringen som uppstod skulle brodern hugga sedelförrådet i spelbordets kassa — där ligger ju minst tvåhundratusen francs — och försvinna. Han skulle gömma sedlarna på ett överenskommet ställe, och när stormen lagt sig...

Lady Mc Justin avbröt doktorn.

— Och han sköt sig verkligen? Och brodern stal bordskassan?

— Ack nej, det gick inte alls efter beräkning! När fadern och modern sågo sin son Gaston ligga på golvet med blodet flytande ur tinningen, blevo de utom sig av förfäran och rymde utan vidare.

Sonen Jules, som skulle ha begått attentatet mot bordskassan, kom sig inte för att taga mer än tvåhundra francs av de tvåhundratusen, som lågo där, innan *han* rymde! Vi togo dem allesammans på stationen, och de bekände villigt — alldeles för villigt.

— Sebulon! Beklagar ni att förbrytare bli fast? frågade lady Mc Justin strängt. Får jag fråga: varför tar ni då fast dem? Det var ju *ni* som gjorde det.

— Ja, varför gör jag det? frågade doktorn mumlande för sig själv. Ett attentat mot en solid utplundringsaffär som kasinot, med hundrafemtio millioner i årlig vinst, kan ju inte kallas för ett brott. Mitt hopp är att domstolen kommer att ha samma åsikt. Det vore sannerligen för mycket, om den offrade människor åt gudarna 13 och 31!

HERR PORQUEROLS
ROMAN

1.

Verandakaféet var blått av cigarrettrök; Medelhavets tunga rassel mot stranden överröstades med lätthet av sex personers samtal. Sex, ty två i sällskapet sutto tysta, doktor Zimmertür och mannen med den prickiga halsduken. Doktorn hade inte uppfattat hans namn vid presentationen, men medan flaskorna gingo, kastade han allt tätare blickar på sin granne. Han kände hur ett band av sympati började förena honom med denne.

Sex personers samtal var nog för att överrösta rasslet av jordens största innanhav — men kunde det egentligen kallas ett samtal? Om sex tuber med radium beskjuta varandra med alfa-, beta- och gammastrålar kan detta bombardemang med precis lika mycken rätt benämnas ett samtal. Ingen av de sex skänkte mer än ett ögonblicks uppmärksamhet åt vad någon annan sade; alla voro upptagna av att utslunga strålar för egen räkning. Men då människonaturen icke har radiums beundransvärt långa dissociationsperiod, hämtade de sex herrarna med regelbundna mellanrum krafter till nya utstrålningar ur gruppen av flaskor på borden.

Diskussionen — om man nu kunde kalla den så — hade berört många ämnen, och framför allt många personer, och framför allt många frånvarande personer, och ännu en gång hade dessa fått besanna att de frånvarande ha orätt, evigt och alltid orätt! Följande skribenter hade berövats namn, heder och värdighet: Paul Morand, Jules Romains, André Gide, Claude Farrère, Pierre Valdagne, Pierre Frondaie; jämte ett dussin andra, stodo de blottade i all sin skamlösa brist på begåvning, konstnärligt ansvar, stil, personlighet, fantasi, iakttagelseförmåga, harmoni, logik och måtta. Följande sex skribenter hade icke delat deras öde: Charles Arnac, André Latour, Paul Gervais, Lucien Marmont, René Davy och Pierre Casson.

Egendomligt nog var det just dessa sex herrar som delade bord med doktor Zimmertür och mannen i den prickiga halsduken, vars namn doktorn inte lyckats uppfånga.

Plötsligt slog samtalet om från dur till moll. Opéra-Plages luft vibrerade inte längre av hånskratt; Medelhavets rassel mot stranden hördes åter.

Herr Latour sade till herr Arnac:

— *Nymfer bland svärdsliljor* är din bästa bok, *mon cher!* Det är inte tu tal om det!

Herr Arnac svarade med blygsamt sänkta ögonlock:

— Om det är min bästa bok, vet jag inte. Det var min första bok.

Herr Marmont avbröt honom:

— Och den första boken är alltid den bästa! Alltid! Den är vår skaparkrafts förstfödda barn, vår andes primör! Efteråt förvärva vi kanske mera teknik, men dagglansen och fjärilsstoftet...

Herr Latour avbröt honom:

— Om du vore logisk, skulle alltså din egen första bok — vad var det nu den hette?

— Den hette *Kött som offrats åt avgudarna,* meddelade herr Marmont kort. Ja, jag tvekar inte att säga att det är min bästa bok, fastän jag kanske senare...

Hans fem kollegor avbröto honom med en mun:

— Nej, nej! Du har aldrig nått högre!

I detta ögonblick märkte de sex skribenterna att gruppen av flaskor var tom. Samtidigt erinrade de sig att de inte voro ensamma på kaféet och att närvaron av en värd medför vissa förpliktelser.

— Och ni, herr Porquerol?

Det tog tid innan mannen i den prickiga halsduken förstod att det var honom man talade till.

— Hur? Vad? stammade han.

— Vi diskutera just om den första bok man skriver är den bästa. Vad säger ni, herr Porquerol?

— Men, mina herrar, jag är inte diktare, jag är bara affärsman...

Författaren René Davy kastade huvudet bakåt och ropade:

— I varje affärsman bor det en diktare — det *måste* bo en diktare i honom! Utan fantasi, utan inspiration, utan dessa gudomliga egenskaper blir affärsmannen en överflödig och onyttig mellanhand, intet annat! Han framsläpar ett prosaiskt och vegeterande liv vid någon bakgata i någon provinsstad; ingen vet att han lever, och när han dör, utslätas hans minne hastigare än ett konto i hans affärsböcker. Men den verklige affärsmannen, han som har fantasiens och inspirationens gudagåvor! Låt honom vara född vid samma bakgata i samma småstad — innan han är trettio har han sin egen affär, innan han är fyrtio, har han flyttat den till en storstad, innan han är femtio har han ett varuhus med filialer över hela landet! Varför? Därför att han är icke affärsman, utan — tillåt mig ordet, herr Porquerol — diktare!

I detta ögonblick upptäckte han såsom av en händelse att alla flaskor voro tomma. Herr Porquerol vinkade åt kyparen att servera mer. Författaren Davy fortsatte med stigande entusiasm:

— Tänk på er själv, herr Porquerol! Om jag inte misstar mig, började ni er bana som affärsman i Sainte-Maxime.

— I Cogolin, herr Davy, i Cogolin!

— Ja visst, i Cogolin. Det var denna sovande stad i departementet Var som såg er stiga mot berömmelsen. Därifrån flyttade ni, om jag inte misstar mig, till Grasse.

— Till Aix, herr Davy, till Aix!

— Ja visst, till Aix! — ständigt vidare, ständigt uppför stegen! Nåväl, blev ni kvar i någon bakgata i det för övrigt så sköna och sympatiska Aix? Nej! Inom kort kände ni, hur era vingar vuxo sig starkare och starkare, och i dag, herr Porquerol, är ni den lycklige innehavaren av en berömd antikvitetsaffär här i Nizza. Cogolin var en dikt, Aix en novell, Nizza blir er roman! Men vi äro säkra på att ni innerst i ert hjärta instämmer med oss, när vi säga att det första verket var det bästa — trots allt! Cogolin var mästerverket — leve Cogolin!

Många röster lyfte sig plötsligt i ett rop som kom Opéra-Plages verandaväggar att darra, och som fullständigt dränkte herr Porquerols protester mot den åsikt, vilken i Cogolin sökte se hans *chef-d'œuvre*.

När larmet småningom sjönk, sökte enstaka blickar sig till doktor Zimmertür, vilken med ett milt och faderligt leende iakttog det skådespel, vartill han inbjudits av författarna Gervais och Marmont.

— Skål, doktor! Vad säger *ni?* Vilket av era verk sätter ni högst?

Doktorn lyfte sitt glas med en allfamnande gest.

— Ack, mina unga vänner, ack, herr Porquerol! Jag är ovärdig att sitta i denna krets! Alla ni andra äro diktare, några på vers, några på prosa, några i siffror! Vad är jag? Jag är ett gnisslande, gammalt instrument som inregistrerar era

nervers svängningstal! Livet är oceanen, ni äro böljorna, och jag, jag är den gamla lodlinan, som sänkes ned, rostigare och rostigare för var gång, för att grumla era djup med mina observationer, för att söka mäta det omätbara, beskriva det obeskrivbara och kasta ljus över det självlysande! Ni tolerera mig, det är mer än nog! Men skåla inte för mig! Det är jag inte värdig!

Ett rop lyfte sig:

— Skål, doktor! Ni är en ny Victor Hugo!

Doktor Zimmertür drack — men hörde herr Porquerol mumla:

— Det var inte vackert sagt! De kunde åtminstone ha jämfört er med Hérédia!

2.

Doktorn satte ned glaset och stirrade förvånad på sin granne.

— Hérédia? upprepade han. Känner ni Hérédia?

— En smula! svarade herr Porquerol hastigt. Som dilettant!

Doktorn såg tankfullt på honom, under det att hans läppar mumlade rytmer som överröstades av de sex kollegornas ånyo uppblossande debatt:

Och imperatorn böjde sig och såg
i gyllene pupiller, och där låg
ett ändlöst hav med flyende galärer.

Men herr Porquerol hörde varken på doktorn eller på skribenterna. Hans blickar voro avlägsna, och hans fingrar rörde sig drömmande över bordskivan, där det stod små fläckar av spillt vin. Hans pekfinger tecknade gång på gång samma bokstäver. Hans blickar blevo mer och mer inåtvända. Han log — ett besynnerligt leende. Plötsligt spratt han till. En röst hade återkallat honom till verkligheten.

— Var låg er affär i Cogolin, herr Porquerol? På Place de la République, eller...

Herr Porquerol liknade en man som fallit ned från tredje våningen.

— Hur? Vad? Ni känner Cogolin? stammade han.

— En smula! Som dilettant! citerade doktorn leende. Jag bodde ett slag i S:te Maxime och brukade göra fotvandringar inåt landet. Det var inte precis vad man kallar en munter stad, Cogolin! Var låg er affär, om jag får fråga? På Place de la République?

Affärsmannen hade hämtat sig från sin förvåning. Han smålog undfallande och svarade:

— Ack nej — på en bakgata, precis som herr Davy sade! Det var en mycket obetydlig affär. Om ni också känner Cogolin, har ni säkert aldrig lagt märke till den!

Han gjorde en paus och tillade tankfullt:

— Nej, det var ingen munter plats — det har ni rätt i.

— Och ändå, sade doktorn leende, satt ni och drömde om den just nu! Så sällsam är människonaturen!

— Jag? Satt jag och drömde om — vad menar ni?

Doktorn pekade stumt på bordsplattan, där ett finger tre gånger skrivit bokstäverna *Cog* med rött vin.

— När jag väckte er med min fråga, var er själ i Cogolin! Här är vittnesbördet! Ni drömde om det lilla gudsförgätna hålet Cogolin i departementet. Var! Men ni drömde om mer än så, herr Porquerol! Skall jag säga er vad ni drömde om?

Doktorns granne stirrade på rödvinsbokstäverna som konung Belsasar måste ha sett på skriften på väggen.

— Ni drömde så här, fortsatte doktorn. »Det var i alla fall en ljuvlig tid i Cogolin! Jag var inte så rik som nu, men var jag inte lyckligare, när allt kom omkring? Och affären, som jag gjorde där i Cogolin! Var det inte i alla fall mitt livs mästerkupp? Skulle jag kunna göra om den om jag ville? Skulle jag kunna göra en ännu bättre? De unga författarna där borta påstå att vårt första verk är och förblir det bästa. Jag tror att jag skulle kunna göra en ännu bättre affär... Men det förhindrar inte, att Cogolin var en härlig plats, och att jag gjorde en mästerkupp där!»

Doktorn tystnade och väntade på svar, med en min, som sade: min herre, jag avvaktar ert omdöme!

Det kom inte något svar. Hans granne satt med ett frånvarande ansiktsuttryck, precis som om skribenternas larm hindrat honom att höra doktorns exposé. Luften på verandan var ganska tjock. Var det förklaringen på de svettdroppar som glittrade vid herr Porquerols hårfäste?

När han slutligen vände sig mot doktorn, smålog han ursäktande.

— Förlåt, om jag var litet distrait, herr...

— Zimmertür, doktor, Joseph Zimmertür från Amsterdam!

— Ja visst! Förlåt mig, herr doktor, om jag var litet distrait, men er analys var verkligen så intressant att jag nästan trollades bort från nuet. Törs jag fråga: är det professor Freuds metod, ni använder, eller er egen?

Doktorn spann av belåtenhet som en katt, som man stryker med håren.

— För mycket blommor, herr Porquerol! Min metod är den klassiska med litet privat tillsättning! Det gläder mig att ni uppskattar resultatet! Men ni känner alltså professor Freud, herr Porquerol!

— En liten smula! Som dilettant! Men säg mig en sak, er vetenskap, er metod måste ju vara enastående, när det gäller att rannsaka förbrytare och avslöja brott! Har ni aldrig tänkt på att använda den till det?

Han iakttog doktorn ur ögonvrån.

— Jo då! nickade doktor Zimmertür. Men det

finns en hållhake i sådana fall: förbrytare äro inte så omisstänksamma som ni, herr Porquerol! De äro på sin vakt! De kontrollera vart minspel, var gest, vart ord.

— Ja, medgav mannen med den prickiga halsduken, jag skulle gudskelov inte ha någon framtid för mig på den banan. Jag är för ärlig och uppriktig, herr doktor! Låt oss dricka för vetenskapen!

De två herrarna drucko ceremoniöst. Runtom dem rasade den litterära debatten och Medelhavet var komplett satt ur spelet.

3.

Doktor Zimmertür stannade framför ett hus på Rue de Suède och såg sig förvånad om. Intet tvivel, detta var nummer 33! Intet tvivel, det var herr Porquerols butik!

Ja, butik! Inte affär! Och när man just hört det sägas om en man: Cogolin var en dikt, Aix en novell, Nizza är er roman — när man dagen förut hört detta sägas, studsar man ofrivilligt då man kommer till Rue de Suède 33 och finner den omtalade romanen inskränka sig till — låt oss säga, ett och ett halvt kapitel!

Ty till mera kunde man knappast uppskatta en antikvitetsbutik med några stolar, skåp, mässhakar, tavlor och kristaller. Åtminstone var det

allt som syntes från gatan. Kanske öppnade det sig grottor fulla av dyrbarheter längre in!

Doktorn öppnade och steg in.

Hans nyfikna ögon flögo ilsnabbt över lokalen, men vad de sågo bekräftade endast intrycket från gatan: en liten antikvitetsaffär, sådan som det finns i dussinvis på Rivieran. — Men stilla, stilla! Nymf, slut mig in i dina böner...

En ung dam hade kommit in i butiken. Hon var slank som ett vassrör. Hon hade smala mandelögon och olivhy. Hon var mycket vacker. Hon såg på doktorn och sade:

— Monsieur önskar?

Doktor Zimmertür pekade på en skulpterad stol och förfrågade sig om dess pris. Hon nämnde en summa. Doktorn sköt upp ögonbrynen. Om herr Porquerol tog tusen francs för en sådan stol, fick han säkert inte många kunder! Men innan doktorn hunnit protestera mot priset, inträffade det något.

Ett draperi drogs åt sidan och en ny dam visade sig. Hon var lika junonisk som den första damen var eterisk. Hon stod på tröskeln till fyrtiotalet. Hon hade blixtrande ögon och romersk näsa. Tvivelsutan hade hon varit mycket vacker för inte längesedan. Hon var fortfarande frappant. Hon vände sig mot doktorn med ett av dessa leenden, som äro franska butiksdamers yrkeshemlighet — ett leende av iskyld honungsljuvhet — och kvittrade:

— Monsieur får förlåta! Vår unga medhjälparinna — hennes pupiller gjorde ett blixtsnabbt utfall åt höger — har inte haft tid att sätta sig in i priserna riktigt. Den *caqueteuse*, som ni frågade om, kostar tvåtusen francs, inte tusen!

— Jaså? sade doktorn och polerade sin näsa. Jaså?

Han såg sig om i butiken och vände sig därefter med sitt artigaste leende till den junoniska damen.

— Ni har goda varor, madame! Man ser att affären har anor! Törs jag fråga, har ni kvar något från tiden i Cogolin?

Om doktorn önskat framkalla en katastrof, kunde han inte ha valt en lämpligare fråga. Den fylliga damen i svart blev med ens orörlig. Hennes klassiskt regelbundna ansikte stelnade till en mask, ur vilken två brännande svarta ögon stirrade på doktorn. Det gick sekund på sekund utan att hon svarade. Äntligen rörde sig hennes läppar; hon var på väg att tala, då dörren till gatan plötsligt öppnades och herr Porquerol steg in.

Hans förvåning över att se doktorn var synbarlig, och han skyndade sig att ge den uttryck i ord:

— Men herr doktor — vilken ära för min lilla affär — jag är smickrad, jag är förtjust.

Doktor Zimmertür halvslöt ögonen som för att säga: jag, min herre, är smickrad och förtjust över det mottagande jag får i er butik! Under

tiden öppnade han öronen på så vid gavel som möjligt — inte för herr Porquerols ord utan för en serie korta ljud, som han hörde tvärs genom dem.

Tack, tack — tick, tick — tack, tack. Paus. Därpå från början: *tack, tack — tick, tick — tack, tack...*

Hans blick fann den fylliga damens hand. Hennes förstening hade löst sig; det var hennes fingrar som trummade mot stolen och framkallade ljudet. Herr Porquerol avbröt sig i sina komplimanger för att presentera:

— Doktor Zimmertür — min syster, madame Clément!

Doktorns hälsning tvingade de fylliga vita fingrarna att upphöra med sitt tapto. Madame såg förbi honom på sin bror och sade:

— Du kände denne herre! Var det du som hade talat med honom om — om Cogolin?

Herr Porquerol studsade en smula. Därpå skrattade han och ryckte på axlarna.

— Saken är enkel, min vän! Doktorn och jag sutto i ett glatt lag i går afton — några unga konstnärer, som jag då och då bjuder på ett glas! Någon av dem framkastade det påståendet att en författares första verk alltid är det bästa. En annan var vänlig nog att säga att varje verklig affärsman är en diktare. Eftersom de hört att jag började min bana som affärsman i Cogolin...

Madame Cléments hand hade för längesen läm-

nat doktorns. Den trummade på nytt lös mot stolkanten: *tack, tack — tick, tick — tack, tack.*

— Eftersom de visste detta, fortsatte herr Porquerol, ropade de ett leve för Cogolin! Doktorn här, som är elev av Freud, analyserade under tiden i tysthet min själ. Vet du vad för resultat han kom till? Att jag drömmer om att göra en ännu bättre affär än Cogolin! Säg så, att inte vetenskapen kan lösa problem!

Tack, tack — tick, tick — tack, tack. Herr Porquerol vände sig leende till sin gäst och sade:

— Och i dag uppsöker ni mig, herr doktor, för att se litet på min affär här i Nizza! Medge att ni blev besviken! Vad var det en av de unga tokstollarna ropade i går? »Cogolin var ett poem, Aix en novell, men Nizza blir er roman!» Medge att när romanen inte är större får ni en dålig uppfattning om poemet!

Doktor Zimmertür brast i skratt — ett skratt som fick en tvär avslutning.

Madame Clément sjönk plötsligt samman på den antika stolen. Hon kippade efter luft, hennes ögonlock gingo upp och ned, det var intet tvivel om att hon tänkte svimma. Och hon svimmade.

Verkan på hennes bror var egendomlig. Han störtade fram, omfamnade systern, överhöljde henne med smekningar, ropade lugnande ord och kysste henne gång på gång. Hon gjorde ingen min av att återvända till medvetande. »Fort! Hjälp mig!» ropade han till butiksbiträdet, som varit ett

likgiltigt vittne till scenen. Med förenade ansträngningar buro de madame Clément in i ett inre rum. Doktorns bistånd avböjdes. Doktorn hörde röster mumla på avstånd. Plötsligt kom den unga flickan med olivhyn ut i butiken igen. Hon smålog ursäktande mot doktorn som var full av deltagande.

— Madame har ofta sådana kriser?

Hon svarade med en grimas — ett hopknipet öga. Doktorn, som kom ihåg den reprimand hon fått en stund tidigare, tolkade detta minspel på sitt eget sätt. Plötsligt visade affärens innehavare sig. Han strök sig över pannan med en silkesnäsduk och var otröstlig över det passerade.

— Min stackars syster är så excitabel — ett par olyckliga äktenskap ha gjort, att hon så att säga när som helst — ni förstår, herr doktor!

— Neurasteni? frågade doktorn.

— Jag vet inte om man skall säga neurasteni eller hysteri.

— Ni känner skillnaden?

— Men naturligtvis! I neurastenien är det ju kroppsliga orsaker som vålla de nervösa fenomenen. I hysterien är det ju tvärtom tvångsföreställningarna som framkalla svimningsanfall, kramp och alla andra kroppsliga fenomen.

— Jag såg själv madame trumma krampaktigt med fingrarna. Säg mig, vilken läkare har ni konsulterat?

— Ingen! Vad kan en läkare göra?

— Ni har ingen hög tanke om mina kolleger.

Men eftersom ni inte konsulterat någon läkare, måste ni själv ha studerat litet medicin! Er beskrivning på skillnaden mellan hysteri och neurasteni var oklanderligt riktig!

Herr Porquerol smålog blygsamt och ville säga något. Han förekoms av att systern stack in huvudet genom en öppning i draperiet.

— Alexandre! sade hon skarpt. Jag vill tala med dig! Om monsieur ursäktar.

Doktorn hade endast ett att göra. Han bugade sig för draperiet och försvann ut på Rue de Suède.

Väl utkommen stannade han och såg in genom antikvitetsaffärens slipade ruta. Det vackra butiksbiträdet med den olivfärgade hyn var tydligen inte en vän av varierande gester. Hon gjorde precis samma gest som för en stund sen — ett hopknipet öga. Men denna grimas var inte riktad mot doktor Zimmertür, utan mot herr Porquerol, som just nu i kölvattnet på sin syster försvann bakom draperiet.

4.

Det var fem dagar senare, som doktorn mötte en av sina vänner från Opéra Plage, författaren Lucien Marmont, på Place Masséna och av honom erfor den förbluffande nyheten att deras gemensamme vän herr Porquerol just haft sorgen att mista sin syster.

— Hon är död? stammade doktorn. Det är omöjligt! Det är inte en vecka, sedan jag...

— Gå på kondoleansvisit, käre vän, om ni inte tror mig!

Doktorn var borta, nästan innan satsen avslutats. I Rue de Suède 33 fann han, precis som han väntat, endast butiksbiträdet med den vackra hyn.

Hennes ansikte bar inga tecken till sorg, men doktorn, som inte var småsinnad, väntade inte heller att finna några. Om herr Marmont följt med doktorn, skulle han kanske ha funnit hans form för kondoleansvisit något besynnerlig, ty det första doktorn gjorde var att fråga på priset på en liten venetiansk skål.

— Femton hundra!

— Ni är säker på att ni inte misstar er? När jag var här sist...

— När ni var här sist, hade *jag* inte varit här mer än en vecka! Nu känner jag priserna. Femton hundra!

— Tycker ni inte att det är dyrt?

— Jag tycker ingenting! Jag är bara anställd här. Tills vidare.

De mandelformade ögonen voro fulla av intelligent ironi. Doktorn nickade gillande. Han studerade uppmärksamt linjerna i hennes figur. Hon var värdig att stå modell för en av Botticellis gracer.

Draperiet rasslade, och den, som hans kondoleansbesök närmast gällde, visade sig.

— Ni känner nyheten, doktor?

— Jag träffade just vår gemensamme vän Marmont. Jag var ju själv vittne till en liten scen som visade mig, hur högt ni satte er syster. Tillåt mig uttrycka mitt djupaste...

De båda herrarna tryckte stumt varandras händer.

— Och dödsorsaken? frågade doktorn med sänkt röst.

— Hjärtslag!

— Jag anade något sådant! mumlade doktorn. Dessa nervösa sjukdomar stå ju nästan alla i samband med hjärtat. Antingen det nu är hjärtat som framkallar nervlidande eller tvärtom! Ja, adjö, herr Porquerol...

Utkommen på Rue de Suède steg han direkt in i en taxi. Men när taxin väl kört honom till uppgiven adress dröjde det länge innan han steg ut. När han äntligen gjorde det var det för att gå uppför de fyra trapporna till monsieur Lagranges kontor.

Monsieur Lagrange, som var kommissarie vid detektiva polisen i Nizza, hälsade honom genast välkommen med en cigarrett. Doktorn tog cigarretten, men lade den från sig. Kommissarien fixerade honom förvånad men gjorde inga protester. Till slut tände doktorn cigarretten med en gest som om han tryckt på knappen till ett underjordiskt batteri och sade:

— Telefonerna här i landet äro under all kritik!

En privatman kommer aldrig fram — aldrig! Vill ni ringa upp Cogolin?

— Ringa upp Cogo...

— Ja! Närmare bestämt polisen i staden!

Kommissarien gav en order i sin apparat och avvaktade i stumhet förklaringen. Hans erfarenheter från fallet *Box 187* voro för färska för att låta honom protestera. Doktorn kastade bort cigarretten, lyfte vänstra handens pekfinger och sade utan att adressera sina ord till någon särskild person:

— Hela världen vet, att antikvitetshandlarna på Rivieran inte äro filantroper. Deras priser äro sådana att klokt folk köper sina varor på annat håll. Det hindrar inte att mindre klokt folk köper hos dem och betalar deras oblyga priser. Men har man någonsin hört talas om en antikvitetshandlare ens på Rivieran som håller ordinära varor, men sätter priserna dubbelt så högt som den dyraste av sina konkurrenter?

— Det vore ju vanvett! ropade kommissarien. Det vore detsamma som att säga: jag vill inte sälja!

— Ni tar orden ur munnen på mig, anmärkte doktorn. Det vore detsamma som att säga: ingenting i min butik är till salu! Jag har en *caqueteuse,* en högst ordinär *caqueteuse;* ni kan få maken till den var som helst för fyra- femhundra francs, hos min dyraste konkurrent kostar den tusen, men hos mig tvåtusen! Jag har butik men

önskar inte sälja någonting. Jag har en butiksdam, men hon har ingenting att göra!

— Han har en butiksdam? Hur ser hon ut?

Doktorn lyfte vänstra handens långfinger.

— Vacker som en dröm, svarade han.

Kommissarien knep ihop ögat med en min som sade: Där ha vi knuten! Han håller affären för *hennes* skull!

Doktorn böjde på huvudet och lyfte vänstra ringfingret.

— *Parfaitement!* Men butiksdamen är inte den enda kvinnan i berättelsen! Affärsmannen som jag talar om...

— Är gift! avbröt hans åhörare. Aha, det är den urgamla historien, den mossbelupna triangeln!

— Affärsmannen som jag talar om, fortsatte doktorn som om ingenting hänt, har en syster, en ganska ståtlig dam på fyrtio, som har ett par olyckliga äktenskap bakom sig. Detta har gjort henne neurastenisk eller hysterisk — han vet inte riktigt vilket. Så långt är saken inte uppseendeväckande. Men säg mig en sak, herr Lagrange — bruka bröder här i Frankrike kyssa sina systrar på munnen när de svimma?

Kommissariens ögonbryn bildade ett omvänt cirkumflex över näsroten.

— Kyssa sin syster på munnen! Aldrig, men aldrig! Hur kan ni tro något sådant?

— Jag berättar endast vad jag vet. Medan jag talade om den stad, där hennes bror debuterade

som affärsman, svimmade hon, och för att återkalla henne till livet, kysste hennes bror henne på munnen.

Kommissarien knep ihop läpparna.

— Har ni mer att berätta?

Doktorn lyfte vänstra handens lillfinger.

— Jag har två punkter igen. Innan damen svimmade hade hon ett hysteriskt eller neurasteniskt anfall, som yttrade sig i konvulsiviska fingerrörelser. Så långt är saken inte uppseendeväckande. Men vad säger ni om konvulsiviska fingerrörelser som ta sig formen av telegrafiska signaler?

— Telegrafiska...

— *Tack, tack — tick, tick — tack, tack!* Två långa, två korta, två långa. Det är morsespråk för ett utropstecken. Och ett utropstecken är den signal man använder telegrafister emellan när man vill varna varandra!

— Ni hade ännu en punkt?

— Jag hade ännu en punkt, en skenbarligen obetydlig punkt. Vad säger ni om en affärsman med alla förut omtalade egenskaper som till på köpet citerar Freud och debatterar skillnaden mellan hysteri och neurasteni? Är han inte något av ett fenomen?

Det ringde häftigt i telefonen.

— Cogolin! meddelade herr Lagrange. Vad vill ni att jag skall fråga?

— Jag har skrivit upp frågorna här, sade doktorn, och överräckte ett pappersark. På motsatta

sidan finner ni svaren, sådana jag väntar mig dem!

Herr Lagranges samtal med Cogolin varade en timme. Så lång tid tog det innan polisstationen där hunnit skaffa de upplysningar han önskade. Han krafsade ned svaren efter hand som de sipprade in genom den elektriska tråden. När han var färdig sjönk han ned på sin stol, jämförde de två dokumenten, lade dem från sig och såg länge på sin gäst. Plötsligt for han upp ur stolen.

— Ni talade om en annan plats där herr Po... där er vän haft affär! Vad var det?

— Det var Aix! svarade doktorn. Cogolin var poemet, Aix novellen, och Nizza...

— Detektiva polisen i Aix! röt herr Lagrange i telefonluren. Express, il, och tredubbel express!

Republikens telefonväsen hedrade sig. Förbindelsen kom redan efter tjugufem minuter. Ånyo fördes ett samtal på nästan tre kvart mellan de två representanterna för rättvisan. Äntligen kastade herr Lagrange telefonluren i klykan med ett hest rop.

— Och hans adress här! Fort, innan han...

— Skulle ni inte först ringa till livförsäkringsbolagen, invände doktorn. Jag kan inte neka till att det skulle ge mig viss tillfredsställelse, om min hypotes...

— Jag ger hin i livförsäkringsbolagen! Jag vill se hur den man ser ut som har kunnat genomföra de två andra planerna! Och jag vill se hans min, när han hör, hur de avslöjades!

De funno herr Porquerol upptagen av förhandlingar med en begravningsentreprenör. Han förändrade inte en min vid åsynen av herr Lagrange, men han studsade, då han såg doktorn.

— Skulle det verkligen ligga något i *ce vieux Sigmunds* teorier? var allt vad han sade. *Tiens!* Han kommer säkert att bli lika förvånad som jag, när han hör det!

— Tig! Ni är arresterad för tredubbelt överlagt mord! röt kommissarien. Ni får tids nog uttala er inför rätta!

5.

Doktorns frågelista till polisen i Cogolin lydde sålunda:

1. Har det någonsin under de sista tio åren funnits en antikvitetshandlare i staden vid namn Porquerol?
2. Har det funnits någon annan affärsman vid namn Porquerol?
3. Har det däremot funnits en läkare med följande utseende: liten, mycket mörk ansiktshy, mycket böjd näsa, leverfläckar, även i ögonen, undfallande sätt, intresserad av litteratur?
4. Hette han Alexandre Porquerol?
5. Hade han en syster?
6. Fanns det i annat fall en dam i Cogolin vid ungefär samma ålder som han med följande

utseende: klassisk profil, ovanligt svängda ögonbryn, blixtrande ögon, anlag för embonpoint, längd cirka 162 cm.?

7. Var hon anställd vid telegrafväsendet? Hette hon Marie Clément?

8. Inträffade något uppseendeväckande under den tid hon vistades i Cogolin? Förlovade eller gifte hon sig? Med vem? Dog hennes fästman (man) plötsligt? Behandlades han av doktor Porquerol?

9. Bor hon kvar? Eller försvann hon efter den omtalade episoden?

10. Bor doktor Porquerol kvar?

De svar, doktorn själv skrivit på baksidan av frågeprotokollet, lydde:

1. Nej.
2. Nej.
3. Ja.
4. Ja.
5. Nej.
6. Ja.
7. Ja.
8. Hon förlovade sig med en rentier utan släktingar. Kort efter äktenskapet dog han plötsligt som följd av en sjukdom, för vilken han behandlades av doktor Porquerol.
9. Marie Clément var otröstlig över dödsfallet och lämnade kort efteråt Cogolin.
10. En tid senare flyttade doktor Porquerol sin praktik till Aix.

Frågeprotokollet till detektiva polisen i Aix hade ungefär samma lydelse, med undantag av att frågan: »Var hon anställd i telegrafväsendet?» utgick. Det visade sig av detektiva polisens upplysningar att madame Viallot, en ung änka med någon förmögenhet, slog sig ned i Aix och efter en tid ingick förlovning med en äldre, förmögen man utan närmare släkt. Kort efter äktenskapet ådrog han sig en feber, för vilken han behandlades av doktor Porquerol. Febern medförde komplikationer åt hjärtat, och monsieur Papin, så hette rentiern, dog plötsligt. Kort efteråt lämnade hans änka Aix. Vad doktor Porquerol beträffar, troddes han nu ha praktik i Paris.

— Cogolin var poemet, sade doktor Zimmertür, och Aix var novellen! Det var en gång två varelser, som ansågo sig förfördelade av ödet, som ansågo att deras talanger inte kommo till sin rätt, som vantrivdes lika mycket i Cogolin som i fattigdomen. Hon var telegrafist, han var läkare utan praktik. De beslöto att trotsa allt för att nå bättre levnadsvillkor. De gjorde det — och nu bodde de i välstånd i Nizza och kunde ha fortsatt att göra det i all sin tid. Men när man är född till diktare trivs man inte i borgerliga förhållanden! Herr Porquerol beslöt att överträffa sig själv och gendriva påståendet om att vårt första verk är det bästa! Herr Porquerol beslöt att skriva en roman. Men det är inte säkert att hjältinnan i en dikt och en novell passar lika bra i en roman! Vid

närmare eftertanke fann herr Porquerol, att det var på tiden att utbyta Marie Clément mot en verklig romanhjältinna med mandelögon och olivhy. Begagnande sig av alla en diktares rättigheter lät han Marie försvinna ur sagan — dock inte utan att först ha tagit en försäkring på hennes liv. Redan det hade möjligen varit nog för att stjälpa hans planer, ty här i Nizza var han inte längre läkare som i Cogolin och i Aix, här kunde han inte själv skriva attest på dödsfallet! Som det nu var gjorde jag några små observationer som ledde till att — men låt oss inte göra någon affär av *det!*

Doktorn teg och tillade:

— Herr Porquerol var en förträfflig poet och novellist, men han var ingen romanförfattare! Han kände inte begränsningens konst, och han kände inte Goethes odödliga ord om hur det verkliga mästerskapet visar sig!

DET STÅR SKRIVET...

1.

»Det var mig en besynnerlig kafévärd!» tänkte doktor Zimmertür och sjönk ned på en trästol. »Bon jour, monsieur! Har ni något annat att ge mig än te?»

Ett förstående leende klöv det buddhaliknande ansiktet mittemot doktorn. En röst, vars accent mest av allt påminde om gnisslet av en höstlig syrsa, svarade:

— Vi gunna servera litet av varje. Önskar min gerre vin?

— Ja tack, ge mig en halv liter lantvin. Men hör jag rätt? Är ni ryss?

— Ja, ja!

Medan innehavaren av *Au Thé de Ceylan* försvann för att hämta det beställda, såg doktorn sig nyfiket omkring. Den lilla terrassträdgården var inte överdrivet välhållen — det var ju knappt att vänta, när ägaren var ryss! — men i solnedgångsljuset tog den sig riktigt romantisk ut. Bronsröda vinrankor klängde över spaljéerna, astrar och georginer brunno mot det låga boningshusets kalkputs, och en gammal brunn uppbar ett snirklat stativ av vackert hamrat järn. Huset såg ut att

innehålla högst tre rum. Det var en provensalsk *mas* som tusen andra, en liten bondgård, som köpts av en utlänning och apterats till andra ändamål.

— Jaså, ni är verkligen ryss! upprepade doktorn, som var på sitt mest pratsjuka humör efter en lång promenad. När jag såg skylten *Au Thé de Ceylan* och såg er, så trodde jag först...

— Så trodde ni att jag var singales! Så trodde ni att jag var Buddha själv, som stigit ned från Adams Beak! Hahaha! Och vågade icke beställa vin av mig! Hahaha!

Doktorn lyfte skrattande sitt glas.

— Ja, det var vad jag trodde! Likheten är förbluffande! Vore jag född lite längre öster ut än jag är, skulle er åsyn vara nog för att jag skulle göra de heliga åtbörderna och mumla: *om padme om!* O du lotusblommans juvel, befria mig från Törsten efter återfödandet! Nu...

Han tömde illustrerande vinglaset. Därpå satte han hastigt från sig det. En kvinna hade kommit ut ur boningshuset — en ganska sällsam kvinna. Hon såg ut att vara ungefär trettio år gammal. Hennes hår hängde i två tjocka flätor över hennes rygg — det var en syn som doktorn inte sett på mången god dag. Men det var hennes ögon, som fängslade honom. Fastän de stodo vidöppna tycktes de ingenting se. Med rörelser som en sömngångare gick hon långsamt utför

trappan till nästa terrass och försvann bakom dess apelsinträd.

— Min vru! meddelade Buddha med ett lyckligt leende.

Doktorn böjde erkännsamt på huvudet.

— Madame förefaller att ha sett in bakom Tingens förlåt, sade han.

— Min vru är glärvoyant! medgav Buddha stolt. Hon sbår i hand! Hon vet allt om Jubiters berg, om Mergurius berg, om den stora Triangeln — allt! Vad hon säger slår in — alltid! Hon är *ébadante, ébadante!*

— Jag tror det gärna, svarade doktorn. Men tillåt mig söka upplysning hos er om saker av mera jordisk natur! Vad är det för ett besynnerligt hus, man passerar, strax innan man kommer hit?

— Ni menar mister Melvilles hus?

— Jag vet inte, vad ägaren heter, men jag menar huset som liknar en sjustjärna eller en korallgren eller en svulst i något organ, eller vad som helst utom ett hus! Man måste ha gott om tid, pengar och murare för att bygga en sådan moské, som den han nu äger! Heter han Melville, sade ni?

— Ja, ja! Den lille värden vred sig av skratt. Så är det! Ni känner honom!

— Melville? upprepade doktorn fundersamt. Det skulle väl inte vara Sidney Melville — han som

var inblandad i den stora skandalen med lord Cowpers son?

— Jo jo! Värdens ansikte sken. *Mycket* stor sgandal! Hela England stoppade fingrarna i öronen! Sidney Melville! Brecis!

Doktorn blåste upp kinderna, till dess han liknade en av Rafaels änglar. »Hela England stoppade fingrarna i öronen!» Alldeles riktigt, det var just vad England gjort för att slippa höra talas om skandalen, som gav genljud över hela kontinenten — skandalen om lordens son, som endast genom flykten undgått straffarbete och ständig vanära. Vad hade det blivit av honom? Ingen visste det, ingen visste om han levde eller var död. Men några steg härifrån bodde alltså hans medbrottsling, som tog sitt straff och som, också han, var död för hela det stolta öriket! Han måste vara till åren nu — det var snart en människoålder sedan tidningarna genljödo av hans och lord Cowpers namn...

— Hallå! Doktorn avbröt sig mitt i sin tankegång. En ung man, nästan en pojke, hade kommit in i den lilla trädgården. Hans solbrända ansikte var nästan klassiskt vackert, med en låg, bred panna under lockigt svart hår. Men ögonen voro blåa och tydde på germanskt blod.

Han nickade leende åt doktorn och slog sig ned vid hans bord. Doktorn gjorde en frågande gest mot den immiga lantvinskaraffen.

— Tack, doktor, om ni bjuder så säger jag

inte nej! Min far skulle kanske inte gilla att jag drack vin...

— Bah! Lantvin! Vad ont kan det göra er? Er far går också för långt i sin idealism. Man kan inte leva på salt, bröd och det kategoriska imperativet dag ut och dag in!

— Ni glömmer Beethoven, doktor!

— Hm, nej, men som variation i dieten — ja, det får ni själv bestämma, Platon!

Den mörklockige ynglingen svarade med att taga mot ett vinglas av kafévärden.

— Bladon? förhörde denne sig med ett strålande leende. Monsieur heder Bladon?

— Monsieur heter Platon, bekräftade doktorn, och är själv en ganska ideell återspegling av den grekiske efebens idé, sådan han torde ha tett sig på Platons tid. Men hans fader, som är en ännu större idealist än Platon var, önskar endast att den platonska idén skall spegla sig i vatten, icke i vin! Det är jag som spelar rollen av det ondas princip i det nyplatonska systemet! Skål, unge Platon! *Eis hygieian!*

Kafévärdens ansikte var ett grubblande nät av rynkor.

— Men är monsieur då greg?

— Nej, monsieur är tysk — förlåt, österrikare.

— Ah, disk!

Den lille värden förföll i en serie av tyska anekdoter som han uppsnappat, gud vet var. Hans

tyska, fastän sällsam, var betydligt bättre än hans franska. »När en tandläkare och en polis äro på en järnvägsstation, hur många människor äro då där? Två? Das ist falsch! Denn ein Zahnarzt macht Zähn', und ein Schutzmann gibt Acht! Und dann gibt es immer fier Herren und fier Damen!»

Doktorn skrattade hjärtligt, men den unge Platon var märkbart förströdd. Han hade varseblivit ett ansikte mellan apelsinträden — ett sällsamt ansikte, inramat av två tjocka flätor. En omodern inramning, tvivelsutan, men en som inte tycktes frappera doktorns unge vän som sådan. När man är en direkt återspegling av Platons idéer, böra två flätor ju inte vara någon anakronism att tala om.

Kafévärden avbröt honom i hans tankar.

— Monsieur skulle låda sbå sig av min vru! ropade han. Monsieur har ett mycket indressant ansikte! Jag sgall galla min vru!

Han rullade bort på korta, beskäftiga ben. Den unge Platon stirrade efter honom.

— Säg mig, herr doktor, har ni någonsin sett en vackrare kvinna än *hon?*

— Madame är onekligen frappant, mumlade doktorn och reste sig för att hälsa.

— Madame Axakoff! presenterade den lille värden strålande av triumf. Min vru vill gärna sbå bägge gerrarna!

— Mig också? protesterade doktorn och kysste vördnadsfullt en fast, vit hand. En djup altröst svarade honom:

— Ja, er också! Jag ser med ett ögonkast att ni är skeptiker. Men jag skall övertyga er!

— Ja, ja! ropade hennes man. Hon kommer att övertyga er! Hon vet allt om Jubiters berg, om Mergurius berg — allt.

— Och det är alltså sant att vårt öde står tecknat i vår hand? frågade doktorn med sänkta ögonlock.

— Ja! svarade den djupa rösten. Denna hand — min hand, er hand — innehåller vårt öde! Inte i enskildheter — vi kunna välja. Men vi kunna inte välja mellan alla världens möjligheter, vi kunna bara välja mellan dem som bjudas *oss*. Och vilka dessa möjligheter äro står tecknat i vår hand!

— Som är en mikrokosm, inte sant, en återspegling i det lilla av världsmakrokosmen, på samma sätt som atomen återspeglar solsystemet! ifyllde doktorn.

Hon såg genomträngande på honom.

— Jag hör att ni har läst böcker i min vetenskap, svarade hon, och er natur jämlikt söker ni vända denna till åtlöje. Men har ni någonsin underkastat ert tvivel ett *prov?*

— Nej! medgav doktorn med en bugning. Och det är på tiden att det sker! Var så god, madame!

Han räckte fram en liten fyllig hand. Till hans förvåning tog hon den inte. I stället sköt hennes man beskäftigt fram en vaxplatta och ropade:

— Här! Se här! Tryck er hand på denna!

Doktorn tog ett steg tillbaka.

— Vad? Det var sannerligen det nyaste! Har kiromantien övergått till att använda polismetoder?

De somnambula ögonen miste något av sin fjärrglans. Deras blick blev direkt ironisk.

— Har ni något att invända? Är ni rädd för de metoder, som ni talar om?

Doktorn fnissade högljutt.

— Nej då, nej då! Jag har ingenting utestående med Rättvisan! Men denna förening av mystik och polisteknik slog mig som — hahaha! — litet handfast!

— Ni förstår den naturligtvis inte! ropade hon. Men vad jag behöver för att tolka ödeslinjerna är lugn och avstånd! Om jag har en människa framför mig som räcker mig handen och väntar min dom — jag säger er, det är som att skära i levande kött.

Hon stirrade framför sig med ångestfyllda ögon och vred sina händer. Så måste salig Kassandra ha sett ut, tänkte doktorn. Därpå tryckte han galant handen mot vaxplattan. Den unge Platon följde exemplet. Doktorn lade märke till att hans hand var ovanligt liten och välformad — nästan som en flickas.

Den lille värden hade gjort två kuvert i ordning och tagit fram en blyertspenna.

— Vilka namn får jag skriva? förhörde han sig med ett strålande leende. Doktorn nämnde sitt,

och hans unge ledsagare gjorde detsamma med en tafatt bugning för värdinnan. Monsieur Axakoff stoppade ned de två vaxplattorna i var sitt kuvert.

— Och när får jag höra sanningen om mina förspillda möjligheter? frågade doktorn.

— I övermorgon, om ni har lust!

Hennes ögon tycktes säga: om ni har mod! Doktorn och unge Platon togo avsked och vandrade i sällskap ned mot Mentone. Gyllene skyar simmande över västerhimlens safir. Den unge Platons tankar tycktes hålla till uppe bland molnen, men vad doktorn beträffar, var han upptagen av privata funderingar som tycktes bereda honom mycket nöje, ty medan de gingo utför bergstigen skrockade han gång på gång så högljutt att det väckte Platons tydliga förbittring.

2.

Det gick några dagar, innan doktorn återsåg honom. När de möttes, var ynglingen synbart nedstämd.

— Ni vet, doktor, att jag lät m:me Axakoff taga ett avtryck av min hand för att...

— För att spå er, ja. Är det det som har framkallat er fars vrede? Herregud!

— Inte vrede precis...

— Förakt då? Han ser förstås ned på er, för att ni är nog barnslig att gå in på en sådan idé som att låta spå er!

— Det var vad jag trodde, när jag berättade saken för honom. Men jag kan varken påstå att han blev ond eller att han visade mig något förakt. Han blev bara så besynnerlig!

— Och madames spådom?

— Den var — också besynnerlig. Adjö, doktor! Jag måste hem!

Unge Platon försvann längs stigen som förde till hans vegetariska pensionat. Doktorn skakade på huvudet och slog in på en annan stig — den som så småningom letade sig upp till herr Axakoffs tehus. Ett besynnerligt par denne herr Weyer och hans son Platon! Fadern kände han endast genom sonen, men vad han visste på så sätt var också nog. Han hade aldrig träffat en ung man, som fått en strängare uppfostran. Vid nitton års ålder hade han knappt smakat annat än bröd, grönsaker och mjölk. Det var frågan om han ens anade existensen av ett andra kön! Jo, det var sant, för några dagar sedan hade han ju uttryckt sin beundran för m:me Axakoff...

Doktorn spratt till. En äldre herre stod mitt på stigen med en notisbok i handen och pennan i högsta hugg. Han skrev i boken så att det rasslade, och medan han skrev gapskrattade han åt det nedskrivna. Samtidigt spärrade han komplett passagen. Doktorn väntade hövligt på att han skulle bli färdig, för att komma fram. Äntligen slog den skrivande herrn ihop boken och stoppade den i fickan med ett belåtet leende.

— Tillåter ni, monsieur? sade doktorn.

Den andre flög till.

— Aha! Jag spärrar vägen! Jag blir ett trafikhinder! Ursäkta mig, monsieur, ursäkta mig av hjärtat!

— För all del! bad doktorn. Ni är utan tvivel skribent, och en skribent får begagna de ögonblick, då sångmön besöker honom, det förstår jag så väl!

— Jag är inte skribent, meddelade den äldre herrn leende. Kan man kalla en person som skriver sina egna memoarer för författare?

— Det kan man utan tvivel. Och om memoarerna bli så muntra som ert minspel tycks antyda, monsieur, så har världen dubbel anledning att vara glad för ert författarskap. Det trycks inte många roliga böcker nuförtiden!

— Mina memoarer komma inte att tryckas, förklarade den äldre herrn med ett nytt leende. Och de komma inte att bli tillgängliga för allmänheten förrän om tjugu år! Till dess skola de ligga deponerade i något museum — jag vet bara inte vilket!

Doktorn kisade i smyg mot sin ledsagare, vilkens yttre bar alla tecken på välstånd — det fattades inte ens antydningar om apoplexi. Han protesterade:

— Ett mörkt, tråkigt museum! Det vore då synd! Muntra böcker skola ha en värdig ram. Låt mig ge er ett gott råd: bygg ett mausoleum åt

era memoarer — men ett mausoleum som går i stil med dem! Eller köp ett hus, som passar till dem! Titta på huset där! Det vore platsen för en humorist att deponera sina minnen i!

De stodo just framför mr Sidney Melvilles villa. Doktorns följeslagare brast i ett dånande skratt vid hans ord.

— Å, ni är storartad! ropade hans följeslagare. Jag måste tillägna er mina minnen! Jag är Sidney Melville! Jag är ägare till huset som ni talar om!

Med dessa ord lyfte han på hatten och försvann gapskrattande in genom grinden till den omtalade villan. Doktorn, som blev stående på dess tröskel, polerade länge och metodiskt sitt luktorgan, medan han stirrade på villans virrvarr av tillbyggnader och utväxter. Melville! Denne pickwickonkel var Melville! Mannen som suttit två år i fängelse — för en annans skull! Han hade gjort upp sitt konto med livet, han skrev skämtsamma memoarer... Mer finns i hjärtan och njurar, o, mr Pickwick... Han ryckte upp sig ur sina funderingar och gick upp till det ryska tehuset.

Den lille värden serverade oombedd lantvin och överlämnade, ävenledes oombedd, ett dokument, som bar madames handstil. Men när doktorn kom fram med sitt verkliga ärende, var han obönhörlig. Madame var inte hemma, men om hon varit hemma, visste han, att hon aldrig skulle svarat på en sådan fråga, och vad honom själv beträffade, så skulle han aldrig tänka på att göra det, även

om han visste något, vilket han inte gjorde. Doktorn fick nöja sig med att ha lyft förlåten till sin egen framtid — han kunde inte begära att få kika in i andras hemligheter.

— Men jag träffade unge Platon, och han sade att madames orakelspråk hade skaffat honom obehag med hans far! Jag ville bra gärna veta, *vad* madame har sagt, så att jag kan lugna Platons far, när jag...

— Aldrig! Aldrig! Min vru sgulle aldrig vörlåta mig om jag — detta är herr doktorns eget utlåtande, av min vru! Nej, nej, det gostar ingenting, aldrig! Känner ni historien om den tyske juden och den ryske juden, som träffas på vronten under kriget och byta fanor, och bägge få ordnar, och...

Doktor Zimmertür tog den omtalade anekdoten som tecken till uppbrott och drog sig nedför bergstigen till Mentone. Han blev stående ganska länge utanför ingången till mr Melvilles förryckta villa. En gång såg han en hjärtligt skrattande person gå fram och tillbaka på en balkong i en av de sällsamma sidobyggnaderna. Vad sade ordspråket? Skrattar bäst, som skrattar sist! Mr Melvilles munterhet var så hjärtlig, att man fick hoppas den varade till det sista.

Doktorn ägnade inte m:me Axakoffs horoskop tillbörligt intresse. Han glömde att studera det denna afton. Nästa dag kom han på en längre utflykt under vilken han glömde bort hela episoden. Morgonen efter hemkomsten vaknade han i sin

säng på hotellet och såg ett eldsken över kullarna mot Castellar.

Klockan var ungefär fem. Han ringde på betjäningen och fick då veta att det var mr Sidney Melvilles villa som brann. Tio minuter senare var han påklädd och på väg upp till villan.

3.

Morgonen var daggig och strålande klar. Eldskenet på bergshöjden bleknade hastigt, medan doktorn klättrade uppför stigen; snart nog doldes det av mellanliggande olivdungar. När han äntligen, tre kvart efter avmarschen från Mentone, stod på brandtomten, var elden släckt, inte av något räddningsmanskap utan av brist på näring.

Av mr Melvilles villa återstodo endast ytterväggarna av den ursprungliga provensalska bondgården. Alla tillbyggnader och utsprång hade svetts bort av elden, som utväxter på en prosastil skäras bort av en sträng purist.

Kring brandtomten irrade yrvakna och gäspande män i uniform och utan uniform. Där var brandchefen i Mentones branddistrikt, som endast kunnat konstatera sina handsprutors löjliga underlägsenhet gentemot elden — att transportera en ångspruta uppför bergstigen var en given omöjlighet. Där var ett ombud för brandförsäkringsbolaget *Union*. Där var vidare en man som doktorn kände

obetydligt, kommissarie Duplaix från polisen i Mentone. Doktorn gick fram och tryckte hans hand.

— Någon omkommen? frågade han.

— Nästan säkert!

— Mordbrand?

— Det förefaller så.

— Vet man någonting om brandens uppkomst? Misstänker man någon?

— Kanske!

— När en kvinna säger kanske, anmärkte doktorn, betyder det ja. När en poliskommissarie säger det, betyder det oftast nej!

Monsieur Duplaix smålog:

— Kanske!

Så småningom fick doktorn veta vad man hade sig bekant om branden. Den hade först observerats av en jordarbetare, som var på väg till sitt arbete uppe i bergen. Han hade alarmerat brandkåren, men när denna kom fram, var det redan för sent; huset stod i ljusan låga, och det var omöjligt att nalkas det på mindre än tio meters håll. Inga nödrop hade hörts, det var ännu obekant, om någon av husets invånare var innebränd eller ej, men sannolikheten talade för att så var fallet. Mr Melville gick nästan aldrig ut och sov i varje fall aldrig ute. Vad tjänstefolk beträffar hade han bara en enda tjänare, en gammal italienare.

— Hm! sade doktorn. Jag förmodar att er teori är inbrott av någon landstrykare, kamp, kanske

mord och brandanstiftning för att dölja det hela? Möjligen har landstrykaren varit god vän med tjänaren, och möjligen har han det inte. Har jag rätt?

— Hm — kanske! svarade kommissarien.

Släckningsarbetet hade nu fortskridit så pass långt att brandsoldaterna kunde tränga in i huset. Man hörde utrop och kommandoord, fräsandet av ånga, slammer av hackor och brak av murar, som störtade samman. Plötsligt kommo två män bärande på någonting, kring vilket de svept en fuktig presenning. Kommissarien slog presenningen åt sidan och stod en stund försjunken i betraktande av dess innehåll.

— Kände ni honom? vände han sig till doktorn.

— Ja.

— Och detta...

— Detta är hans jordiska rester, det finns det inte något tvivel om.

Doktorn spratt till vid ett dovt, nästan triumferande rop. En kvinna med två långa flätor hade osedd kommit in på brandplatsen och stirrade nu över hans axel på presenningens innehåll.

— Jag visste det! Jag förutsade det!

Kommissarie Duplaix for ilsnabbt runt. Han insög med ohöljt intresse varje detalj i den nyanländas yttre från flätorna till de extatiskt brinnande ögonen. Han tycktes på väg att begagna hennes utrop som anledning till att försäkra sig

om hennes person. Men doktorn förebyggde varje juridiskt missgrepp genom att presentera:

— Monsieur Duplaix — m:me Axakoff, den berömda ryska sierskan!

Kommissariens ansikte bytte genast om uttryck. Han böjde sig galant över en liten fast, vit hand och mumlade:

— Ah, ni visste det, madame! Ni hade förutsagt det?

— Ja, jag hade förutsagt det! ropade hon. Hans livslinje var avklippt mitt i det sjätte decenniet, och hans ödeslinje, linjen som för från saturnusberget till marsfältet, var utpräglat katastrofal. Det är längesedan jag varnade honom och sade att han kom att dö för en annans hand och på ett sätt, som utplånade honom och hans egendom för alltid!

Doktorn, som gjort en hastig undersökning av presenningens innehåll, reste sig upp.

— Madame, sade han, senare delen av er spådom har onekligen bekräftats på ett förbluffande sätt. Men med all aktning för era talanger vågar jag reservera mig mot den första delen. Det finns intet som helst tecken till yttre våld på mr Melvilles kvarlevor. Han har inte heller dött av kvävning — vi behöva bara se på hans ansiktsuttryck för att inse det. Jag är övertygad om att en undersökning av lungorna skulle ge samma resultat.

Sierskan gav honom en förintande blick, men kommissarien spetsade öronen.

— Vad? Varken våld eller kvävning? Vad skulle han då vara död av, om jag får be?

— Av slaganfall, svarade doktorn lugnt. Han var en utpräglat apoplektisk typ.

I detta ögonblick buro brandsoldaterna ut en ny kvarleva ur ruinerna — resterna av ett kassaskåp. Kommissarien glömde mr Melvilles person för denna hans kanske viktigaste möbel — det engelska hemmets högaltare. Han kastade sig över den ännu glödheta järntingesten med det mest oförställda intresse. Men den enda upplysning han lyckades avvinna den, var denna:

— Kassaskåpet bär inga tecken till våld! Dörren är öppen, och den har stått öppen när elden började. Skåpet har antingen öppnats av ägaren eller av någon som hade tillgång till hans nyckel.

Han teg ett ögonblick och mumlade:

— Intet våld någonstans, varken på honom eller hans tillhörigheter? Skulle det vara en naturlig död och en vådabrand?

— Aldrig! sade en dov altröst. Hans öde var inte att dö en naturlig död!

Doktorn, som gjort en undersökning på egen hand, reste sig upp med förströdd min:

— Se här, monsieur Duplaix! bad han. Tilldelar ni de här bokstäverna någon betydelse?

Kommissarien glömde hastigt m:me Axakoff för att följa riktningen av hans finger.

I kassaskåpets dörrfals sutto några bokstäver, liksom inbrända:

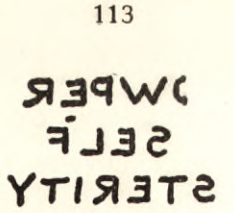

Runtomkring sågs spår av förkolnat papper.

Kommissarien skakade på huvudet.

— Ett tumavtryck säger mig någonting, för att inte tala om en blodfläck eller spår av ett bräckjärn! Men jag åtar mig inte att lösa ordflätor — särskilt om de äro på engelska och upp- och nedvända!

Just då kom en brandsoldat fram och meddelade något: mr Melvilles gamle tjänare Michel hade återvänt. Monsieur Duplaix lyfte huvudet som den gamla stridshästen vid en trumpetstöt. Ett korsförhör med ett vittne — det var något för honom! Ve vittnet om inte dess alibi var i ordning!

4.

Ungefär en timme senare vandrade doktor Zimmertür nedför stigen till Mentone. Halvvägs utför berget mötte han två vandrare som voro på väg upp. Den ene var Platon, den andre en högväxt men något lutande man på femtio eller femtiofem år.

— Platon! sade doktorn med sitt mest strålande leende. Vill ni inte vara vänlig att presentera mig för er far?

Han lyfte på hatten och väntade med framsträckt hand på en presentation. Men långt ifrån att besvara hans invit såg den högväxte mannen kallt förbi honom med en min som om han inte hört hans förslag. Den unge Platon såg villrådigt från den ene till den andre.

— Vad nu då, herr Weyer? sade doktorn älskvärt förebrående. Ni är väl inte ond på mig för att jag lät er son bli spådd av m:me Axakoff? Det var då inte något större brott mot det kategoriska imperativet, eller tycker ni det?

Platons far vände sig om. Det flammade en kall eld i hans ögon.

— Att min son gör bekantskaper på sina promenader är mig mycket emot, fastän jag inte direkt förbjudit det. Men vad mig själv beträffar inser jag inte med vilken rätt ni söker påtränga mig er bek...

Doktorn avbröt honom med ett uttryck av verklig bedrövelse.

— Ni förvånar mig, herr Weyer, sade han. Är detta er österrikiska älskvärdhet? Ni är nästan så ovänlig som en engelsman, när en främling söker tränga sig på honom! Men där ser man vad man kan misstaga sig på folk när man bedömer dem efter deras förmodade nationalitet! Mr Melvilles tjänare, som var italienare, visade sig ha en

fullkomligt österrikisk karaktär, och ni, herr Weyer, som är österrikare...

Medan han talade, hade den äldre Weyers ansikte genomlöpt en hel skala av uttryck. Från förakt och otålighet hade det övergått till spänt intresse och därpå till sammanbitet lugn. Innan doktorn avslutat sin mening, vände herr Weyer sig till sin son och sade:

— Gå i förväg, Platon! Jag har något att tala med denne herre om.

— Men du vet ju inte vem herrn är! Skall jag inte pre...

— Doktor Zimmertür, inte sant?

Doktorn bugade sig instämmande. Platon försvann oförstående. Hans far lade armarna i kors över bröstet och såg ned på den lille doktorn.

— Vad önskar ni?

— Endast meddela er en nyhet, svarade doktor Zimmertür. Mr Melville är död!

— Jag kände inte mr Melville.

— Och hans memoarer ha brunnit upp, tillade doktorn. Vad det är synd! En så gemytlig man som han bör ha haft massor av roliga anekdoter att berätta!

Ansiktet framför doktorn blev blekare och blekare.

— Men eftersom ni inte kände mr Melville, fortsatte doktorn, så kände ni honom inte heller från den humoristiska sidan. Jag vill medge att den överraskade mig också, när jag stiftade bekantskap med den. Cowperprocessen...

Han gjorde ett ögonblicks paus för att studera fingrarna på sin motparts högra hand. De hade slutit sig så hårt om en hornknapp på herr Weyers jacka att den plötsligen brast med en dov knäpp.

— När man minns Cowperprocessen och den roll Melville spelade där, kan man tänka sig honom som en förledd och vilseförd man, men knappast som humorist. Svarta mässor ha inte mycket skämtsamt över sig — eller vad tycker ni, herr Weyer?

Det kom inte något svar från doktorns följeslagare. Glansen i de blå ögonen var kall som glimten av en knivsudd.

— Nej, fortsatte doktorn, när en man, som kallat sig satanist, på gamla dar blir en godmodig skämtare — då har man skäl att bli rädd! Vad som helst, men inte skämtare! Låt honom fortsätta med sina utsvävningar, låt honom omvända sig, låt honom krypa till korset, låt honom bli trappist som Huysmans — men blir han humorist som mr Melville, då blir jag rädd! Skriver han till på köpet sina memoarer och gapskrattar medan han gör det, så säger jag: spärra in honom! Och göm hans memoarer fem alnar under jorden! *Han* tänkte deponera sina i ett bibliotek! Som om något bibliotek i världen vore nog för att oskadliggöra sådana memoarer! Nej, mannen som besökte mr Melville i natt mellan ett och två, herr Weyer, *han* hade funnit den rätta lösningen på problemet. Han behövde inte använda våld, ty hans blotta anblick var nog för att mr Melville skulle få hjärtslag av

skräck. *Han* kunde öppna mr Melvilles kassaskåp med hans egen nyckel och antvarda memoarerna åt det enda element som passade dem — elden. Ja, han fann den ideala lösningen på problemet. Vem kan det ha varit? säger ni. Enligt min åsikt finns det bara en person att tänka på: det är lord Cowpers son, Stanley Cowper. Han hade verkligen skäl att avlägga det besöket! Han begick en dumhet i sin ungdom, när han rymde från processen mot Melville och lät denne taga straffet ensam. Men han har gottgjort det genom ett helt livs obemärkta botgöring. Melville och hans vänner ropade högt om att *han* var den skyldige — han en pojke på tjugu år skulle ha vilseför mr Melville, som var dubbelt så gammal! Han fäste sig inte vid det, men när han hörde att mannen, som varit hans olycksöde, ämnade förfölja honom från andra sidan graven, då såg han rött! Mr Melvilles memoarer skulle vila i ett bibliotek i tjugu år. Sedan skulle de offentliggöras — när deras offer inte längre kunde svara. Faderns minne skulle svärtas inför hans son! Det var en äkta satanistisk tillämpning av bibelns ord om fädernas missgärningar. Allt detta förebyggde den som i natt besökte mr Melvilles villa! Jag vet att ni är en idealist, herr Weyer, och det var därför jag ville tala om detta för er. Adjö!

Doktorn försvann hastigt utför stigen. Herr Weyer lyfte långsamt huvudet och gick efter sin son.

5.

Den lille värden på *Au Thé de Ceylan* hämtade oombedd in lantvin och glas vid anblicken av sin pustande gäst.

— Här sker många ting, herr doktor! ropade han. Melvilles villa den brinner och mr Melville dör, alldeles som min vru förutsagt, och den unge Bladon och hans var, de resa. Jag tror det är av oro för goroskopet, som min vru ställde för Bladon. Det var ett ovanligt goroskop! Linjerna sade tydligt: gommer i olycka för skrifters skull!

— Sade de verkligen det? skrockade doktorn.

— Ja, ja! Men vad tror ni om branden och om mr Melvilles död, herr doktor?

— Jag skall säga er vad jag tror. På innersidan av kassaskåpets dörr, i själva falsen, satt det några bokstäver inbrända. De såg ut så här:

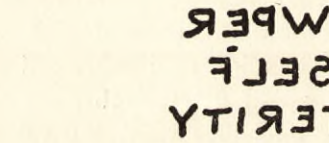

— Vad tror ni det betyder, herr Axakoff?

— Jag skall vråga min vru.

— Det behövs inte. Jag kan säga er vad de betyder:

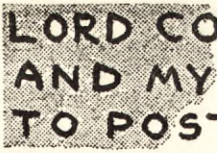

Det är de enda ord som kunna passa in i sammanhanget. Vet ni vad det är? Det är första sidan i mr Melvilles memoarer. Mr Melvilles memoarer voro ytterst skämtsamma, enligt vad tidningarna antytt på förhand, men de voro det efter allt att döma på ett särskilt sätt! Någon som ville ha skrattarna på sin egen sida har smugit sig in hos mr Melville och sörjt för att de gingo upp i lågor. Men första sidan kom i press mellan kassaskåpets dörr och vägg, och en del av bokstäverna, som voro skrivna med tusch, avtrycktes på den varma metallen. Där har ni förklaringen, herr Axakoff!

— Ni skämtar, doktor! sade den lille värden förebrående. Jag har hört folk säga, att tjänaren var österrikare, och att han och en annan österrikare ha bestulit mr Melville och satt eld på hans villa. Nu är han försvunnen.

— Vad i all världen säger ni? En annan österrikare? Ni menar väl inte herr Weyer, Platons far?

— Du stora Guds moder av Kasan, nej! Vet ni vad min vru säger om herr Weyer? Hon säger: han är ingen österrikare, han är engelsman. Han är så högmodig, så gall!

— Madames skarpblick är *épatant,* sade doktorn. Men det är nu inte många engelsmän som

låta naturalisera sig till österrikare — särskilt efter kriget! Förr i världen inträffade det då och då. En gång läste jag i en tidning att lord Cowpers son skulle ha slagit sig ned i Österrike och fått ett hem där. Det blev aldrig bevisat. Men jag läste en annan sak om sagde lord Cowper, som jag kom att tänka på för ett ögonblick sen: han lär ha sysslat med ockultism i sin ungdom och trott på allt möjligt i den vägen, både spådomar och annat. Det var på den vägen han kom i kontakt med mr Melville, som blev hans fördärv...

Värden avbröt doktorn med sårad min:

— Sbådomar och allt möjligt! Jag säger er: min vrus sbådomar slå in — alltid. Om ni är klok — tro vad hon säger er och handla därefter!

— Det lovar jag! sade doktorn skrockande. Men om unge Platon och hans far blevo oroliga över madames spådom om att Platon skulle komma i olycka för skrifters skull — i så fall ha de gjort sig bekymmer i onödan! Jag skall säga er en sak, käre Axakoff: den kvällen, då madame tog våra handavtryck, bytte jag om vaxtavlorna! När madame trodde sig spå Platon, var det mitt horoskop hon ställde! Och om *jag* kommer i olycka för några skrifters skull, blir det allra högst för professor Freuds!

Den lille värden stirrade lamslagen på honom, och doktor Zimmertür mumlade:

— Det var alltså sista länken i kedjan! *Mektub!* Det stod så skrivet!

MANNEN FRÅN AMRITSAR

1.

»Vad i all världen kan han ha för yrke?» tänkte doktor Zimmertür för andra gången, när hotellgästerna strömmade in till middagen. »Kontorist? Bankman? Pedagog?»

Han stirrade under kupiga ögonlock på den okände, som just satte sig till bords efter en tafatt bugning mot madame vid kassadisken. Det var en femtiofem års man med gråsprängt hår och en blick som verkade närsynt, fastän han inte bar glasögon. När han märkte att ett franskt äkta par vid nästa bord mönstrade honom, grep han hastigt matsedeln och studerade den med överdrivet intresse gång efter gång. Intet tvivel om det, han var neurasteniker. Men vad kunde han vara? Bankman? Pedagog?

»Han kunde se ut som bägge delarna», tänkte doktorn. »Men jag tror inte att han är det. Han har något obestämbart över sig, jag vet inte vad som...»

Det franska äkta paret — två typiska, menlöst nyfikna provinsbor — fortsatte att stirra. Så småningom steg det en lätt rodnad vid den okändes tinningar. Han satte från sig matsedeln, kastade

en hastig, irriterad blick på fransmännen och tycktes plötsligt komma ihåg någonting. Med en suck av lättnad drog han upp en tidning ur fickan, vecklade upp den och placerade den som en sköld mellan sig och det nyfikna paret. Det var *Morning Post*.

Doktorn smålog svagt.

»Dessa långdragna gemensamma måltider», tänkte han, »äro tvivelsutan en sann skärseld för en neurasteniker sådan som min okände vän. *Morning Post?* Det är ju närmast en tidning för godsägare och militärer. Vad han än är, är han varken det ena eller det andra. Är *Morning Post* en skyddande förklädnad för honom — i mer än ett avseende?»

Middagen gick förbi, som även den längst utdragna table d'hôtemiddag måste göra. Den okände satt kvar bakom sin tidning till dess hela salen var tom. Först då reste han sig och gick.

Doktorn följde långsamt efter. Kurortens gäster voro varken många eller intressanta, och han drev smågäspande runt på gatorna i väntan på det ögonblick då det skulle bli tids nog att gå i säng. Pyrenéerna lyfte sig tunga och sammetssvarta mot natthimlen, där stjärnorna brunno stilla som ljusen i ett kapell. Då och då kom det dofter av ginst och timjan från bergssidorna. Och vattnet från de varma källorna sorlade och strömmade oavbrutet. Var det för källornas skull som den okände uppsökt Amélie-les-Bains? Förmodligen. Det heta svavelvattnet var frejdat för sin läke-

domskraft. Men annars såg den obekante varken ut att lida av gikt eller reumatism.

Doktorn hade hunnit ned till torget, där befolkningen fick kvällen att gå vid fatöl och kaffe, Just vid hörnet av gränden, som ledde dit, blev han vittne till en liten scen. En man stod lutad över någonting som låg på gatan. Något i hållningen föreföll doktorn bekant, och han tog ut stegen för att se vem det var och vad han gjorde.

En liten kattunge hade velat leka med det risslande svavelvattnet i rännstenen och bränt sig på kuppen. Mannen, som lutade sig över den och höll på att trösta den efter bästa förmåga, var ingen annan än den okände från hotellet. Det var ett upplagt tillfälle att göra hans bekantskap, och doktorn skyndade att begagna det.

— Har den bränt sig illa, frågade han medlidsamt.

— Inte så illa som den tror, svarade främlingen. Stackars kisse! — nu är det bättre — så där ja!

Så småningom upphörde kattungens jamanden, och plötsligt skuttade den utan vidare bort från sina vårdare. Doktorn skyndade att följa den gripna tråden, och innan främlingen visste ordet av, fann han sig invecklad i ett samtal, som rörde sig om allt mellan himmel och jord utan att någonsin bli personligt. Den okände visade sig vara en ganska angenäm sällskapsmänniska, sedan isen väl brutits. En sak var emellertid påfallande — hans undfallenhet. Han kom aldrig med ett kate-

goriskt påstående: varje sats innehöll någon modifikation som:

— Jag vet inte om jag tar fel, men... kanske jag missförstår saken, men...

Utan att de egentligen visste av hur det gått till, hade samtalet glidit in på ställningen i de engelska kolonierna. Doktorn uttryckte sin förvåning över att engelsmännen haft så mycket oroligheter i sina besittningar efter kriget, under det fransmännen knappt haft ett enda revoltförsök i sina. Skulle det bero på att de visade en fastare hand mot de infödda?

Hans följeslagare såg för ett ögonblick mindre undfallande ut än vanligt.

— Å, nog kunna vi visa en fast hand, om det gäller, sade han. Det ha vi gjort mer än en gång både i Egypten och i Indien.

— Ni tänker väl på Amritsar? frågade doktorn. Vad jag har att invända mot Amritsar och andra episoder av samma slag är det planlösa i utförandet. Ena dagen kulsprutor mot civilbefolkningen, andra dagen avskedande av dem som skötte kulsprutorna! Det är inte logiskt.

— Nej, Amritsar var inte logiskt, medgav den okände mera undfallande än någonsin. Därpå tillade han tvärt: — Jag vet det bäst själv. Det var jag som fick ge order om att de där kulsprutorna sattes i gång...

Han föreföll förbluffad över sin egen frispråkighet. Han kastade en skygg sidoblick på doktorn

och gjorde min av att gå sin väg. Men doktorns nyfikenhet stod i ljusan låga, och han var inte villig att nöja sig med halvt besked.

— Var det ni som fick ge order om beskjutningen? ropade han, halvt häpet, halvt vantroget. Ordern kom ju från general Dyer. Är ni...

— Nej, jag är inte general Dyer. Jag är den person som fick utföra generalens order i praktiken. Mitt namn är överstelöjtnant Rawlinson. God natt, och tack för angenämt sällskap!

Innan doktorn hann hindra honom, hade han försvunnit in i en skum tvärgata.

2.

Doktorn blev stående där han stod. Hans högra pekfinger var ivrigt upptaget av att polera det organ som förmedlar människans luktsensationer.

Militär! Vad var det doktorn frågat sig själv? »Är han kontorist, bankman eller pedagog?» Militär! En man som gömde sig bakom *Morning Post* för att slippa möta nyfikna blickar! Militär! En man som började var sats med: »Jag törs inte påstå någonting bestämt, men...»

Aldrig mera skulle doktorn lita på sin förmåga att rubricera människor efter deras yttre! Den skyggaste pedagogtyp han någonsin råkat visade sig vara den man som kommenderat kulsprutorna i Amritsar!

Amritsar! Ordets blotta klang sände en ilning längs doktorns rygg. Som i en vision mindes han flammande tidningsrubriker, parlamentsinterpellationer, förklaringar, anklagelser — allt med ordet Amritsar som centrum. Hur många döda och sårade civilister var det de radikala parlamentsledamöterna kastat i ansiktet på ministern för Indien? Tusen? Tolvhundra? Eller flera? Och vad var det för straffåtgärder som vidtagits för att inskärpa respekten för engelsk lag och ordning? Skulle inte alla hinduer krypande passera platsen för blodbadet? Eller var det dessa åtgärder som hade framkallat kulsprutregnet? Han mindes det inte riktigt; det var ju snart längesen. Ett var säkert: att ordet Amritsar blivit ett slags symbol i kampen mellan två raser. Och den på vars ord kulsprutorna smattrat lös var alltså samme man som i afton pysslat om en skamfilad kattunge, mannen som inte föreföll att kunna göra en mask för när...

Var det minnet av Amritsar som gjorde honom så undfallande? Var Amritsar — för att tala vetenskapligt — hans förträngda komplex? Var det — för att tala ett mera välkänt språk — hans onda samvete? Såg han spöken mitt på ljusa dagen? Anklagande blickar, hotande ögon...

Doktorn avbröt sig tvärt i sin tankegång. En skugga hade glidit förbi i nattdunklet, där många skuggor gledo förbi, en och en eller två och två. Men den skugga han just sett liknade inte de

andra. Den var exotisk. Om doktorn inte sett fel, var det en oriental, som just glidit förbi. En oriental, och närmare bestämt en hindu.

Hinduerna voro inga vanliga gäster i Amélie-les-Bains. Om man ville vara fullt opartisk, måste man utan förbehåll medge, att de voro bland de ovanligaste gäster badorten hade. Alla Europas nationer, alla Nordafrikas stammar, levantiner och egypter — låt gå! De voro tänkbara, om de också plågades ganska litet av gikt. Men en hindu...

Skulle översten ha mera än moraliska skäl att frukta Amritsar? Skulle det folk, vars ofrivillige exekutor han varit, inte ha glömt exekutionen? Skulle det drömma om hämnd?

Doktorn grubblade länge över detta problem, medan han lyssnade till svavelvattnets rassel i källådrorna och såg stjärnorna gå sin ödesbestämda gång över natthimlen. Ödesbestämd, ja, ödesbestämd. Densamma för tiotusen år sen som i dag. Densamma i dag som om tiotusen år. Var deras gång en bild av våra egna ödens gång? Fanns det något som inte följde ödesbestämda banor? Fanns det en fri vilja? Eller handlade vi under tvång som översten från Amritsar, mannen som inte kunde göra en mask för när, men dock blev ett folks exekutor — och som möjligen en gång komme att få bära följderna av denna ofrivilliga handling?

Nästa morgon bragte ett oväntat svar.

3.

Doktorn stod på randen av simbassängen och ämnade just kasta sig ned i det varma vattnet — fall av mig, du Amsterdams grachters reumatism! I detta svavel skall du gå till botten! — då han tilltalades av en skämtsam herre i badkappa.

— *I say* — ni har inte sett några ormar här inne i badet?

— Nej tyvärr, svarade doktorn lika skämtsamt. Jag måtte stiga upp för sent! *It is the early bird that catches the worm,* inte sant?

— Hahaha! Mycket bra! Men det var inte maskar jag menade, det var skallerormar!

Denna skämtsamhet blev för mycket för doktorn. Han stirrade på mannen i badkappan. Det var en fyllig herre på gott och väl femtio år. Han var flintskallig och hade små plirande gråblå ögon, vilka mitt i sin skämtsamhet tycktes fulla av kylig observation.

— Skallerormar? upprepade doktorn. Hans hjärna hade ilsnabbt gjort en idéassociation. Såvitt jag vet, är skallerormen inte särskilt vanlig i Pyrenéerna.

— Nej! skrattade den fyllige mannen instämmande. Den är vanligare i Indien! Men inte dess mindre fann en herre, som är morgontidigare än ni, en sådan orm i sin sängkammare, när han vaknade!

Doktorn genomfors av en lätt rysning som inte hade något med amsterdamgikten att göra. Indien! Vad var det för en idéassociation han själv just gjort!

— I sin sängkammare? upprepade han osäkert. Skämtar ni?

— Jag skämtar inte! försäkrade mannen i badkappan. När jag sade att översten fann ormen i sin sängkammare, var det inte för mycket sagt. Det var i sin säng han fann den!

— Översten?

— Ja, överste Rawlinson här på hotellet! Har ni inte lagt märke till honom? En man som gömmer sig bakom sin tidning, som alltid ser åt sidan för folk, en man som — som ingen skulle ta för officer, vad man än skulle ta honom för!

Den skämtsamme herrns skratt steg och steg, medan han gav överstens signalement, och slutade helt uppe i diskanten, men hans plirande ögon deltogo mindre än någonsin i hans munterhet. Doktorn iakttog honom förstrött, medan hans tankar hastigt sammankopplade vad han hört och sett kvällen förut med denna morgons händelser. Hinduen! Mannen från Amritsar! Och i dag ett attentat! Ty att det var ett sådant led ju inte något tvivel. Halvt mekaniskt fortsatte han samtalet med mannen i badkappan:

— Jag känner översten, han ser inte vidare militärisk ut, men att han är officer och gentle-

man är säkert. Vem i all världen kan ha förövat ett sådant attentat emot honom?

— »An officer and a gentleman», svarade mannen i badkappan skrattande. Det är bara en gammal formel! Vem vet vad översten har på samvetet, om det är ett attentat, som ni säger! Hur är det? Har han inte varit i Indien?

Doktorn nickade tankspritt.

— Jo. Ni är mycket väl underrättad, mr...

— Hayliss är mitt namn. Ni är doktor Zimmertür, inte sant?

Doktorn slog blygsamt ned ögonen.

— Känner ni mitt namn också? Ni har verkligen reda på allt!

— Vem känner inte den ryktbare doktorn från Amsterdam? ropade hans nya bekantskap. Alla brottslingars skräck! »Psykoanalysen i polisens tjänst!» Ha! Hu! Jag räddar mig ned i böljorna!

Med ett demoniskt teaterskratt försvann han i bassängen, där svavelvattnet ångade. Doktorn följde leende efter.

— Ni är en stor humorist, mr Hayliss, frustade han. Jag säger med Caesar: »Låt mig se feta människor omkring mig, slätkammat folk som sover gott om natten» — och inte hittar skallerormar i sängen om morgonen!

— Vad ni än kan kalla mig, är det inte slätkammad! skrockade mr Hayliss för full hals. Det är längesen jag hade utgifter för någon kam, hahaha!

När badet var förbi, gick doktorn oanmäld upp till översten. Han fann honom upptagen av en cigarr och en roman. I en glasburk låg en skallerorm på sprit.

— Ursäkta, om jag stör! sade doktorn. Men vårt samtal i går har ju fått ett slags fortsättning!

— Vad menar ni? frågade officeren.

Doktorn pekade på glasburken.

— Jag menar att ert jaktbyte inte tillhör den vanliga faunan i Amélie-les-Bains. Och eftersom vi äro inne på geografiska frågor, vill jag omtala, att hinduer inte heller befolka Pyrenéerna i någon större utsträckning.

Översten lade bort romanen.

— Hinduer?

— Jag såg en hindu smyga upp mot hotellet knappt tio minuter efter det vi skilts. Om han listade sig in här, vet jag inte. Men det tycks ju framgå av detta — hm — djurgeografiska bevis.

Översten fortfor att stirra på sin gäst.

— Men vad i all världen skulle en hindu göra här? Och varför skulle han placera skallerormar i mitt rum?

Det var doktorns tur att öppna ögonen. Jo, överstens förvåning föreföll att vara äkta!

— Har ni glömt Amritsar, herr överste? frågade han långsamt.

Ett litet skratt hälsade hans replik.

— Jag ser att ert Indien är det som står att läsa om i detektivromanerna! Ni tror att någon

har svurit mig hämnd för Amritsar! För det första var det ju inte jag som hade ansvaret för händelserna där, utan den general, som vi talade om i går. För det andra är det så länge sedan de där sakerna hände, att jag verkligen hade glömt av det till dess vi råkade tala om dem i går kväll.

Doktorn mönstrade honom under ivrigt blinkande ögonlock. Jo, han tycktes mena allvar! Sällsamt!

4.

— Herr överste, sade han, handen kan bli straffad för vad hjärnan befallt den att göra. Enligt min åsikt måste det finnas ett samband mellan Amritsar och — och det djurgeografiska fenomenet där borta. Han blinkade mot glasburken. Men en sak intresserar mig som psykoanalytiker, och det är, om ni kan ha glömt av Amritsar!

Översten lade bort cigarren.

— Det förefaller kanske er omöjligt, sade han kort.

Doktorn blev ivrig.

— Låt oss säga att ni har *velat* glömma bort — händelserna, sade han. Men att det skulle kunna lyckas — nej, det tror jag inte. Tusen saker tala mot det — inte minst ert...

Han avbröt sig tvärt. Han märkte att han förlöpt sig.

— Inte minst ert sätt att undvika människorna, hade han tänkt säga.

— Inte minst mitt — vad? upprepade översten med intetsägande röst.

— Ah — hela er karaktär, föreslog doktorn lamt.

Överste Rawlinson såg honom rakt i ögonen.

— Vad vet ni om min karaktär?

— Endast vad jag har haft tillfälle att sluta mig till under ett par dagar! Som psykoanalytiker...

Översten avbröt honom.

— Som psykoanalytiker laborerar ni med det undermedvetna och med »förträngda komplex», det vet jag. Jag har studerat er vetenskap en smula på egen hand — bland annat för att se vad den dög till som läkemetod. Jag försäkrar er — för så vitt man kan försäkra att något är sant — att Amritsar inte tillhör mina »förträngda komplex». Om ni med ledning av det kan avslöja orsaken till att skallerormen där borta befolkade mitt rum i dag morse, så skall jag uppriktigt beundra er talang som psykoanalytisk detektiv, ty det är ju det ni är? Min herre — god morgon!

Inga: »jag vet inte men» — »jag misstar mig kanske, men» — den här gången, tänkte doktorn, medan han gick utför trapporna. Nej, tvärsäkerheten själv! Men vi få se, vi få se!

5.

De fingo det!

Två dagar senare fick doktorn ett kort på sängen:

»Vore tacksam för ett besök omedelbart eller när det passar er. — Överste C. F. Rawlinson.»

Doktorn lät sina flammande pyjamas försvinna i en gnistrande nattrock, stoppade fötterna i två orientaliska tofflor och skyndade uppför trapporna. Överstens rum låg i andra våningen med utsikt mot trädgården. Utanför susade två körsbärsträd sin sång till försommaren. Översten mottog honom fullt påklädd.

— Ursäkta om jag stör er, sade han. Jag hade först tänkt alarmera polisen, men ni visade sådant intresse för min lilla upplevelse häromdagen att...

Doktorn vinkade med handen:

— Berätta!

Översten gjorde det. Berättelsen var kort. Dagen förut hade han känt leda vid både matsalen och hotellets kost. Han hade frågat om man kunde laga en kall middag åt honom och bett att få den insatt på rummet. Därefter gav han sig av på en promenad, som kom att bli betydligt längre än avsett: han förirrade sig ända upp till Prats-de-Mollo, åt middag där och stannade över natten. Vid hemkomsten i dag fann han sin mid-

dag från gårdagen stående framsatt: betjäningen hade ännu inte tagit bort den. Middagen var orörd så när som på en rätt, en efterrätt av ris. Den som tagit för sig av den hade omgående fått straffet för sitt snatteri: det var en kattunge, som låg död på golvet, när han kom.

— Samma kattunge, som jag lekte med häromkvällen, doktor! Jag känner igen den skållade tassen. Jag tror fortfarande inte på er orimliga teori, men...

Doktorn sköt upp ögonbrynen och frågade:

— Inte heller om jag berättar er, att jag såg samme hindu i går kväll som den kvällen?

Översten genomfors av en märkbar rysning.

— Ni såg samme...

— Ja. Utan ringaste tvivel var det densamme. Vad tror ni nu?

Hans värd gjorde en hjälplös gest, som tycktes säga: vad skall man tro? Doktorn studerade honom några ögonblick, gick därpå bort till dörren, övertygade sig om att ingen fanns utanför i korridoren och reglade dörren. Han var brokigare än konung Salomo i all sin prakt, när han tog plats mittemot sin värd och sade:

— Skulle jag nu kunna få tillfälle till det där psykoanalytiska experimentet som vi talade om häromdagen?

— Ni vill analysera mig?

— Ja! Svara på allt vad jag frågar er om, men var snäll att svara så lågt som möjligt.

Väggarna kunna ha öron, och jag är inte som patentmedicinernas kontrollanter, som basuna ut resultatet av sin analys för Gud och hela världen! Låt mig börja med ett enkelt ord! Vilka idéassociationer framkallar namnet Sandhurst hos er, herr överste?

6.

Två dagar senare mottog doktorn en ny biljett från översten med anmodan om att komma upp på hans rum. Rawlinson hälsade honom med ett kort:

— Jag har lytt er befallning.

— Ursäkta — mitt råd!

— Ett råd av er är en befallning.

Doktorn bugade sig.

— Herr överste, ni talar som Dumas! Men ni har alltså följt mitt råd och tillkallat mig. Varför? Har det visat sig nya skallerormar eller mera förgiftat ris?

— Nej. Ingenting annat har inträffat än att jag fått ett paket med posten.

— Just nu.

— Just nu.

— Med indiskt frimärke?

— Nej, med franskt.

— Ett paket, som ni väntar?

— Ja.

— Men då finns det ju ingenting underligt i att ni mottar det! Och eftersom överenskommelsen var att ni skulle tillkalla mig så fort något inte normalt inträffade, så förstår jag inte riktigt.

Översten avbröt honom.

— Jag skulle inte heller funnit någonting underligt i det, om jag inte hade haft en lärare, som lärt mig att se djupare än till ytan och finna underligheter överallt! Han bugade sig för doktorn, så stelt och tafatt, som endast en engelsman kan buga sig. Doktorn gengäldade hans hövlighet.

— Tillåt mig fråga, från vem paketet är?

— Från en specerihandlare i Perpignan.

— Perpignan är närmaste stora stad. Hade ni skrivit till specerihandlanden där?

— Ja.

Doktorn rev sig häftigt i huvudet.

— Jag förstår mindre och mindre vad ni menar!

Översten räckte fram paketet.

— Vill ni se på det här, så kanske ni förstår det!

Doktorn granskade paketet.

— Hm, sade han, jag måste vara bra dum, men jag kan inte se något besynnerligt med det här paketet.

— Ni gör er själv orätt, avbröt översten. Kan ni verkligen inte finna något märkvärdigt?

Doktorn såg länge på det omtalade paketet. Plötsligt slog han sig för pannan.

— Nu ser jag det! ropade han. Dessa *e*...

— Just och precis! avbröt översten. Dessa *e* med form som ett grekiskt *epsilon!* Sådana *e* skriver varannan engelsman och amerikan men aldrig någon fransman! Eftersom paketet kommer från en fransk affär är redan det ganska besynnerligt. Men det finns mera. Seså, herr doktor! Ryck upp er! Bevisa att lärjungen inte är över mästaren! Vad säger ni om frimärkena?

Doktorn lyfte sin hand som för att slå den i bordet, men hejdade den på halva vägen.

— Ni har rätt! Posten från Perpignan och hit tar en dag. I dag ha vi den 20 juni. Men den här poststämpeln säger: Perpignan 12 juni! Ni har rätt! Detta är ett gammalt omslag med firmatryck som lagts om ett nytt paket! Frimärket och poststämpeln äro äkta, men den ursprungliga adressen har tagits bort med radervatten — när jag ser noga efter, tycker jag mig kunna se spår! — och en ny har skrivits dit! Ni har rätt! Gudskelov för att ni tillkallade mig!

Han gjorde en paus och tillade:

— Ni sade att ni väntade ett paket från firman? Hur kommer det sig?

— Jag önskade få riktig indisk curry, sade översten. Den finns inte att få i Amélie-les-Bains. Någon rådde mig att skriva till firman i Perpignan, och jag gjorde det.

— När skrev ni?

— I förrgår.

— Och varifrån fick ni adressen?

— Jag fick den av en mycket älskvärd herre här på hotellet.

— Törs jag fråga vad han heter?

Översten tvekade.

— Jag kan inte inse vad han kan ha med saken att göra! sade han till slut. Eftersom ni vill veta det, så heter han Hayliss.

Doktorn vände bort ansiktet ett ögonblick. Därpå sade han:

— Vet ni vad jag tycker att vi skulle göra? Jag tycker att vi skulle underrätta mr Hayliss o'm er besynnerliga upplevelse!

7.

Utan att avvakta överstens medgivande ringde han på städerskan och sade:

— Vill ni be mr Hayliss att komma hit. Han bor på rummet alldeles ovanför det här!

Översten spratt till.

— Hur sade ni? Bor han på rummet ovanför mitt?

— Ja, sade doktorn och såg genom fönstret ut på körsbärsträdet, det gör han.

Tre minuter gingo, så kom doktorns vän från svavelbadet. Han var lika fryntlig som alltid, men såg en smula överraskad ut.

— Tar jag fel? sade han. Eller var det verkligen mig som herrarna...

— Ja, sade doktorn med sitt älskvärdaste småleende, det var just er, mr Hayliss, vi ville konsultera i en sak. Det förhåller sig så att översten har skrivit till en firma i Perpignan, som ni gett honom adressen på, för att få ett paket curry. Paketet kom i dag. Så långt är allting i sin ordning. Vad vi ville fråga er, mr Hayliss, som känner firman, är bara det, om den har profetisk förmåga?

Mr Hayliss skrattade så att hans mage hoppade.

— Profetisk förmåga? Jag skulle tro att den tänker mera på sin profit än på att spela profet, hahaha! Vad får er att göra en så barock fråga, herr doktor?

— Bara det, svarade doktorn och placerade sig oförmärkt mellan överstens senaste gäst och dörren, bara det, mr Hayliss, att det här paketet bär poststämpeln den 12 juni. Eftersom översten först skrev i förrgår, den 18 juni, måste man med skäl fråga sig, om inte...

Mr Hayliss skrockade.

— Ni får resa dit och psykoanalysera den, så får ni veta det, det är mitt råd! Var ordern rätt expedierad annars, herr överste?

Översten tänkte svara, men doktorn förekom honom.

— Det veta vi inte ännu. För säkerhetens skull hade vi tänkt be er öppna paketet, mr Hayliss!

Mr Hayliss gjorde sina ögon så stora som naturen medgav.

— Mig? Be mig öppna paketet?

— Om det skulle vara något att reklamera, sade doktorn, vore det bättre att ha ett vittne som firman känner. Var så god, mr Hayliss! Här är en pennkniv! Vill ni inte göra oss tjänsten att öppna paketet?

Utan att avvakta svar vred han om nyckeln i låset. Hans vän från varmbadet stirrade från honom till paketet med ögon som glömt all munterhet. Från sin plats stirrade översten på honom som man ser på en vansinnig person. Doktorn var fryntligheten själv, när han tog plats framför sin fyllige badkamrat och sade:

— Låt oss göra ett litet psykoanalytiskt experiment, mr Hayliss! Vilka idéassociationer väcker namnet Sandhurst hos er?

Vid ljudet av detta ord reste översten sig från sin plats. Vad mr Hayliss beträffar, blåste han upp kinderna tills de liknade ballonger. Hans grågröna ögon fixerade doktorn oavvänt, men han svarade ingenting.

— Ni reagerar inte för ordet Sandhurst, konstaterade doktor Zimmertür. Skulle ordet officersskola ha större effekt på er, mr Hayliss?

Mannen från svavelbadet släppte långsamt ut den luft han magasinerat i kinderna, men använde den inte till att forma artikulerade ord.

— Ni är ovanligt litet meddelsam, sade doktorn. Det är verkligen skillnad på er i dag och under de andra dagarna! När jag tänker på era vältaliga utläggningar, då ämnet »officer och gentleman» kom på tal! »Officer och gentleman! Haha! Varför räcker det inte med officer? Varför måste man tillägga *och* gentleman? Det har nog sina grunder, det! Skulle det bero på att en officer sällan är en gentleman, och en gentleman sällan blir officer? När man tänker på det liv herrar officerare föra, före och efter fullmakten, har man lätt att tro något sådant! Spel, sprit och kvinnor, det är vad de leva för! Land och kung — bosch! Man gör dem alltför stor ära om man tror att de ett ögonblick tänka på annat än spel och fruntimmer. Gamla eller unga — det gör detsamma!»

Doktorn avbröt sig ett ögonblick och sade:

— Så sade ni vid våra andra samtal. Ni vill fortfarande inte meddela mig, vilka idéassociationer ordet Sandhurst väcker hos er, mr Hayliss?

Mr Hayliss' enda svar var en gäspning.

— Eller namnet Marjorie? Marjorie Banks?

Mr Hayliss gjorde en åtbörd som för att resa sig. Översten föll in med ett hest skrik:

— Doktor! Säg mig i Guds namn, vad meningen är med det här förhöret? Jag har berättat er, att jag låg vid officersakademien i Sandhurst för trettio år sen, och att jag kände en ung flicka som hette Marjorie Banks — ja, jag kände henne

mycket, mycket väl — men vad har hon att göra med mr Hayliss?

— Bara det, sade doktorn, att hon senare blev gift med mr Hayliss här! Bara det att mr Hayliss tillhör de inte fåtaliga personer vilkas svartsjuka huvudsakligen är retroaktiv! Sådana människor ha ännu svårare för att finna sig i en otrohet i det förflutna än i en otrohet i nutiden — om man nu kan tala om en otrohet i det förflutna. Mr Hayliss, som gifte sig med er väninna Marjorie, förlät henne aldrig att han inte var »den första i hennes liv». Han förlät henne inte ens när hon dog. Och när han upptäckte att ni var i livet, föll det honom ännu mindre in att förlåta er, vare sig ert förhållande till Marjorie — eller att ni ännu var i livet! Han beslöt att korrigera åtminstone det senare missförhållandet, och han använde en så fantasifull form för sin »hämnd», som hans lektyr tillät honom. Han hyrde en hindu från en båt i Marseille till att göra landskapet livligare och föra folks tankar i den rätta riktningen, om eller när han lyckades. Med en för hans år anmärkningsvärd vighet klättrade han med hjälp av körsbärsträdet från sitt rum ned till ert, släppte in en exotisk fauna, ävenledes köpt i Marseille, på ert rum och kryddade er mat med olämpliga kryddor. Slutligen skickade han er det här paketet — det vill säga begagnade ett tillfälle att placera det bland hotellets övriga post, vilket inte var svårt, eftersom den ligger framme på

hotelldisken. Och vill ni nu öppna sagda paket åt oss, mr Hayliss?

Mannen från badet brast ut i en serie epileptiska svordomar. Doktorn såg frågande på översten.

— Skall jag ringa efter polisen?

Översten svarade med en huvudskakning.

— Jag har varit ute för farligare skadedjur än mr Hayliss, sade han. Och på sätt och vis förstår jag honom. Även jag är retrospektivt svartsjuk på Marjorie — för att hon kunde gifta sig med mr Hayliss.

Doktorn öppnade dörren. Den fete mördaren försvann. Det gick en stund under vilken översten stirrade ut genom fönstret i djupa tankar. Plötsligt vände han sig om.

— Och hur kom ni på spåren av allt detta?

— Det var mycket enkelt. Jag lade samman det jag letade ut om ert förträngda komplex — som jag till att börja med trodde var Amritsar — med hans, som det var mindre svårt att blotta! Resultatet blev djup misstro mot teorien om en hinduisk hämnd — och i sista hand förebyggandet av den här!

Med oändlig försiktighet hade doktorn så småningom lyckats öppna ena sidan av mr Hayliss' paket. Översten kikade genom öppningen och sköt upp ögonbrynen.

— En miniatyrkulspruta! Förmodligen innehållande explosiva varor som skulle skicka mig in i

evigheten, om jag öppnade paketet utan vidare! Mr Hayliss håller på stilen, och han är inte utan fantasi.

— Nej! sade doktorn. Men vad jag inte med min djärvaste fantasi kan förstå, är att ni verkligen hade glömt Amritsar!

MANNEN I D:R ZIMMERTÜRS KOSTYM

1.

»När det tar eld i gamla hus, brinner det ordentligt! När det tar eld i gamla hus... när det tar eld i...»

En liten fyllig herre med svarta ögon och svart skägg trampade i rasande takt runt, runt om en cirkelrund plantering av palmer och exotiska blommor. På den sista halvtimmen hade hans hjärna inte lyckats formulera någon annan sats än den ovanstående. Medan hans fötter buro honom runt, runt om planteringen, genljödo de tio orden oupphörligt, obevekligt i hans hjärna. När det — tramp, tramp — tar eld i gamla hus — tramp, tramp, tramp — brinner det ordentligt — tramp, tramp, tramp. Den kalla nattvinden kom palmernas blad att rassla — han märkte det inte. Människor ströko förbi honom, gamla, unga, vackra, fula — han såg dem inte.

Tjugutusen francs! Hur kunde man vara nog förryckt att förlora tjugutusen francs? Allt vad man hade i ögonblicket — ja, nästan på öret allt vad man hade! Hur kunde man? Det fanns endast en förklaring, och den löd: när det tar eld...

Det vill säga: det fanns en förklaring till. Det fanns den blonda damen. Hade hon inte haft så skära naglar, hade hennes ögonbryn inte varit så spotskt lyfta av naturen eller konsten, hade hennes läppar inte stått så förvånat halvöppna — så, ja så hade det kanske inte varit säkert, att en viss här närvarande person sagt *bank* fullt så ofta, och i så fall hade möjligen de tjugutusen legat i en här närvarande ficka i stället för att...

Den lille, fyllige herrn hade sjunkit ned på en bänk med uppslagen överrock och lät nattvinden kyla sina heta tinningar. Ja, var lågo de omtalade tjugutusen i ögonblicket? Lågo de hos *henne?* Eller — men allt grubbel över den saken var lika lönlöst som vidare reflexioner över vad som kunde ha inträffat, om hennes naglar inte varit så skära, och hennes ögonbryn inte så spotskt lyfta av naturen eller konsten. Alla sådana reflexioner föllo under det tredje hypotetiska fallet, de orealiserade förutsättningarnas fall. I morgon fick man telegrafera till Amsterdam, till en av de få personer, som funnos i staden vid denna tid på sommaren. Och när pengarna kommo fick man se upp med supébjudningar, även om värdinnorna voro aldrig så blonda, om deras ögonbryn voro aldrig så spotska och deras naglar skärare än den rosenfingrade Eos'!

2.

Den som inte väntat förgäves på pengar i tre veckor i en rivierastad känner icke människoögats makt. Första veckan utan pengar: maskinen går av sin egen fart; värdinnan i hotellkassan hälsar ännu leende, betjäningens ryggvinklar äro fullt mätbara, och deras ögon lysa av soligt skämtlynne. Andra veckan utan pengar: värdinnans ansikte är en illustration till ordet: demain? För att mäta betjäningens ryggvinklar fordras de finaste precisionsinstrument och deras ögon ha mist all humor. Tredje veckan: överallt endast ögon, ögon; värdinnans ögon, hovmästarens ögon, vinkyparens ögon, matsalskyparens ögon, våningskyparens ögon, skoborstarens ögon, portierens ögon och — sist men icke minst — piccolons ögon. Fjärde veckan — och pengar ha ännu inte kommit? Låt oss tala om någonting annat.

Det var redan i mitten av första veckan, som doktor Zimmertür packade en kappsäck och gick till Gambarini. Han begagnade ett tillfälle då intet av de tusen ögonen var inom synhåll, och såvitt han kunde se, kom han obemärkt ut ur hotellet.

Herr Gambarini — det visste han genom hörsägner — var den ende pantlånare i Monte Carlo, som belånade annat än guld och juveler. Om man

kom med en aldrig så fin kostym till någon av herr Gambarinis kolleger, möttes man av beklagande leenden och utåtvända handflator. Ryktet sade att inte heller herr Gambarini svärmade för belåning av kläder, att hans belåningstariff var mer än låg, och med tanke härpå hade doktorn tagit med sig tre av sina fyra kostymer. Men vad ryktet inte berättat och doktorn inte förutsett var själva den form under vilken man kunde belåna kostymer i en stad som denna.

Man *sålde* kläderna till pantlånaren och signerade ett protokoll, som intygade, att man sålt dem — annars fick man inga pengar! Annars uppmanades man att gå till någon annan — och det fanns ingen annan. Doktorn polerade ivrigt sin näsa.

— Men, ropade han, ni menar då inte, att jag skall sälja en kostym som är värd tvåtusen francs till er för att få hundra!

Herr Gambarini nickade ivrigt.

— Si, si, signore! Det är det enda sätt på vilket jag kan låna er pengar mot en sådan säkerhet. Jag har inte *rätt* att låna er på något annat vis! Kommunens mont-de-piété belånar inte panter av detta slag! Vad jag ger er, signor, ger jag er av mitt eget stackars, lilla kapital, jag gör det på min risk, signor, och för att inte riskera för mycket måste jag ha full rätt över panten!

— Men det betyder alltså att jag säger adjö till mina kostymer för evigt? antydde doktorn.

— Hur kan ni tro det, signor? Kostymerna hänga i min butik som i ett kassavalv, och ni har första rätten till dem, signore, åtminstone om ni kommer igen inom en månad.

Doktorn polerade näsan, överlämnade de tre kostymerna, signerade det omtalade protokollet, mottog fyrahundrafemtio francs — ett mycket, mycket för högt belopp, snyftade herr Gambarini — och gick. Det dröjde precis en dag mer än en månad innan han kom igen för att lösa ut sina tillhörigheter — så hårt kan ödet vara i sommartider, då alla personer, som man telegraferar till, äro bortresta. Av de fyra sista veckorna mindes han intet annat än ögon, ögon och åter ögon.

När han äntligen kom till signor Gambarini, visade det sig, att två av hans kostymer funnos kvar. Den tredje hade samma dag köpts kontant av en främmande herre. — Vad vill ni, signore? Jag förklarade er ju på förhand hur landet låg! Ni hade första rätten till kläderna, om ni kom inom en månad — men ni gjorde det inte, och jag hade lånat er så mycket, så mycket!

Doktorn beslöt att glömma det hela och gick. Men samma kväll vaknade det förträngda komplexet till fullt och överraskande liv.

Ty på en bänk vid hamnen i Monaco satt hans före detta kostym i full belysning av en båglampa!

3.

Ja, det fanns intet tvivel om det! Det *var* hans bruna kostym med de violetta ränderna och den dubbelradiga västen. Han kunde ha känt igen den bland tusen! För en månad sen hade den omslutit hans egna knubbiga former. Nu skyddade den en annan stofthydda mot klimatets växlingar. Men det var samma kostym, det var inte tu tal om det!

Doktorn tog plats på bänkens motsatta sida och studerade sin efterträdare i smyg. Det var en man i hans egen ålder, det vill säga någonstans i slutet av fyrtiotalet, men frånsett gemensamheten i ålder och klädsel fanns det inte särskilt stora likheter mellan dem.

Mannen som övertagit hans älsklingskostym var långt ifrån att kunna utfylla den på samma tillfredsställande sätt som han själv. Hans figur visade »spår av flytt majestät», som det hette i gamla romaner, men både den och hans anletsdrag voro slappa och medtagna; han verkade vad fransmännen med ett sublimt ord kalla *degonflé,* punkterad. Ansiktet var inte ointressant. Det hade breda kindben och buskiga ögonbryn, och doktorn visste sig sällan ha sett så stickande svarta ögon. Var han slav? Ungrare? Vilken roll spelade han i den mänskliga komedien? Vem kunde

säga det? Hans drag och det lurande uttrycket i hans ögon förde tanken till en detektiv...

I detta ögonblick företog innehavaren av doktorns kostym sig något som var ägnat att på det livligaste intressera hans granne. Han tog upp en kortlek ur fickan, blandade den, kuperade och började lägga upp vid sidan av sig på bänken; först sex kort nedåtvända och ett uppåtvänt, därefter fem nedåtvända och ett uppåtvänt ovanpå de föregående, och så vidare tills han hade sju högar med ett uppåtvänt kort överst på var och en.

Nu började han flytta kort från den ena högen till den andra, röda kort på svarta och lägre på högre. Icke en min i hans ansikte antydde att han fann sin sysselsättning egendomlig: tvärtom, hans ögon brunno av intresse medan han lade sin patiens till slut. Den gick inte upp. Han rafsade samman korten med vad som otvivelaktigt var en undertryckt ed, blandade och lade upp på nytt. Doktorn iakttog hans förehavanden med oskrymtat intresse. Detsamma gjorde en herre som stannat några steg längre borta i skuggan av en palm. För andra gången vägrade patiensen att gå upp; framtidens förlåt ville inte låta sig lyftas. Mannen i doktorns kostym svor till och beredde sig att för tredje gången rikta sin fråga till ödesgudinnorna, då det kom ett avbrott.

Mannen som fattat posto i palmens skugga lämnade den plötsligt och trädde ut i båglampsljuset.

— Mina herrar, sade han med iskall röst. Vad betyder det här?

Doktorns granne såg inte ens upp. Han var sysselsatt med att flytta kort i rasande fart. Denna gång smålog ödet omisskännligt mot honom. Klöver dam med sex kort över sig gick att flytta till ruter kung; tre ess blevo fria, och de tillhörande tvåorna lågo parata på toppen av tre andra högar. Han flåsade av sinnesrörelse. »Jag har dem! Jag har dem!» mumlade han hest. Men innan patiensen ännu var helt färdig, lade den nyanlände poliskonstapeln en tung hand över korten.

— Hör ni inte att jag talar till er? röt han. Vet ni inte att spel är förbjudet på offentliga ställen?

Mannen i den bruna kostymen reste sig, morrande och ej olik ett rovdjur som man stört mitt i måltiden.

— Spel! ropade han. Sedan när har patiens börjat räknas för spel? Vad menar ni med att störa mig mitt i en patiens som håller på att gå upp? *On n'a plus le droit de faire une réussite, hein, dites donc!* Om jag gjorde rätt...

— Om ni gjorde rätt, aktade ni er att säga mer än ni har gjort! varnade konstapeln. Vill ni påstå att ni lägger patiens för er själv mitt på en trottoar? Att ni inte spelade hasard med monsieur där?

Mannen i den bruna kostymen kastade en blick som liknade en stilettstöt på doktor Zimmertür.

— Monsieur där? Jag har aldrig sett honom förr i mitt liv! Jag vet inte vem han är! Jag vet bara att jag är en fredlig turist, som sitter och lägger patiens om en viss sak skall lyckas, och bums kommer det en...

— Akta er att säga för mycket, monsieur! varnade konstapeln än en gång. Visa mig ert pass eller ert identitetskort, är ni vänlig!

Mannen med den stickande blicken mumlade med sänkt röst saker som voro fullt begripliga, fastän de uttalades på ett främmande, möjligen mongoliskt språk. Han grävde fram några papper ur sin ficka, räckte ett av dem mot konstapeln men tappade det på marken. Han böjde sig ned för att plocka upp det, och i nästa ögonblick skedde det. Utan ett ord till varning högg han poliskonstapeln i ena fotleden, kastade omkull honom med ett våldsamt ryck, reste sig själv upp och var i ett språng runtom hörnet. Innan konstapeln kommit på benen igen, var han uppslukad av nattmörkret.

Offret för hans överfall var själv bästa beviset på att kuppen lyckats, när han en stund senare, flåsande och ursinnig, återvände till bänken, där doktor Zimmertür tåligt väntade. Doktorn fick följa med till poliskontoret, dels för att avlägga vittnesbörd, dels för att fria sig själv från misstankar.

— Man har vissa skyldigheter mot personer som

gå omkring i ens egen kostym, mumlade doktorn för sig själv. Det är som man vore i släkt med dem!

Efter många och långa ceremonier tilläts han lämna polisstationen med sitt goda namn och rykte i behåll. Men han hade inte meddelat rättvisans handhavare något om den egendomliga form för släktskapsförhållande, vari han stod till den numera efterlysta innehavaren av sin bruna kostym.

4.

Om doktorn hade trott, att detta skulle bli sista gången han återsåg sina pantsatta kläder, misstog han sig. Vad man än kunde säga om kostymens nuvarande innehavare: han förde inte någon strutspolitik! Doktorn återsåg honom redan nästa eftermiddag, och var? På Café de Paris, furstendömets mest besökta kafé! Han satt i ett hörn av terrassen, med öppet visir, utan skydd av någon tidning, fullt synlig för alla blickar!

Denna gång lade han inte patiens! Han var upptagen av en ivrig konversation med en av kyparna, en tjock, salvelsefull korsikan, som doktorn privat döpt till »domprosten». Doktorn listade sig försiktigt runtom lokalen, till dess han nådde ett bord i närheten av den brunkläddes. Han hade fri utsikt, om han ville, men tyvärr satt han för långt från det andra bordet för att kunna höra

vad som sades. Men Söderns barn ha ett sätt att tala, som nästan gör språket överflödigt — de tala med axlarna och ögonbrynen, lika mycket som med munnen. Mannen i den bruna kostymen var helt och fullt sydlänning i detta avseende. Men dessutom illustrerade han sina ord på ett annat sätt och i bokstavligaste betydelse: medan han talade, kastade hans hand ned teckning efter teckning på bordets imiterade marmorplatta. Det var som om hans tankar ilade hans frågor i förväg och besvarade dem på förhand...

Till att börja med gjorde han en gest med tummen mot kasinot, förde pekfingret runt, runt, som för att antyda något som snurrade, ruskade på huvudet och rynkade på näsan. Han vände ut och in på en ficka för att visa att den var tom och gjorde en gest mot en annan ficka som för att hämta upp ett självmordsvapen, men hejdade sig och slog bort alla sådana tankar med en axelryckning. Så långt var meningen klar: han föraktade och misstrodde kasinot och antydde att de som spelade där förlorade allt och slutade som självmordskandidater. Kyparen nickade likgiltigt. Den brunklädde lade fingret på munnen med en min som sade: diskretion! diskretion! — gjorde en gest mot plånboksfickan och viskade länge och enträget. Vad? Det var omöjligt att säga, men han illustrerade sina tankar med teckningar på bordsskivan.

Kyparens ansikte var gåtfullt och outrannsakligt. En ny gest mot plånboksfickan. »Domprosten» lutade sig ned och mumlade något. Den brunklädde hämtade hastigt upp ett pappersark ur fickan och skrev. Vad? Det var omöjligt att säga, men hans ögon lyste, medan han skrev. »Domprosten» såg sig om och fortfor att mumla. Pennan skrev och skrev. Plötsligt tystnade den tjocke kyparen, såg sig ännu en gång om och smusslade hastigt ned ett par sedlar som räcktes honom under bordet. Den brunklädde stoppade pappersarket med anteckningarna i fickan och blev sittande i djupa tankar. På nytt överhöljde hans blyertspenna bordskivan med utkast och figurer. Därpå reste han sig och försvann nästan i språngmarsch över Kasinoplatsen. En korpulent monegaskisk poliskonstapel såg ogillande efter honom, men hans ogillande dikterades endast av den brunkläddes brådska ,inte av något annat motiv...

Nästan i samma ögonblick som den brunklädde lämnade sitt bord kastade doktorn sig över det.

— Kypare! ropade han. Det där bordet är mitt — nej, låt teckningarna stå, jag älskar konst!

Han slog ner på bordet som gamen på sitt byte. Vad kunde en så excentrisk persons teckningar föreställa? Väntade det honom en serie genialt bizarra skisser, sådana som sinnessjuka konstnärer ofta producera? Ack nej! Teckningarna voro klara och banala, som konst betraktade, men ur annan synpunkt...

Överst: En rulett, överstruken med två tjocka streck. Det var en tydlig återspegling av samtalets första del; mannen i doktorns kostym älskade inte kasinot. Därpå: en kvinnoprofil. Därpå: en serie kort, mest åttor och nior. Samma kvinnoprofil på nytt. Därpå: en borg eller en fästning, med en flod i förgrunden. Nya kort. En bild av Eiffeltornet. Samma profil. En revolver. En revolver till. En bil. Början på ett namn, energiskt överstruket: doktor Bl... Och, som sista detalj, ett konstnärligt utfört gallerfönster.

Vad kunde detta betyda?

Ett var säkert: det var ett mänskligt dokument, som efter behag kunde jämföras med en bikt, en hällristning eller en filmrulle. Doktorn kallade på »Domprosten», vilken inställde sig, klerikalt välvillig.

— Hör på, min vän! sade han. Ni känner mig sedan åtskillig tid tillbaka. Ni vet vem jag är! Just nu hade ni ett längre samtal med en av mina släktingar.

»Domprosten» smålog hövligt överraskad.

— Ah! Var det en släkting till er, herr doktor?

— Ja — visserligen på långt håll, men ni vet att släktkänslan är starkt utvecklad i vår ras! Vad talade ni och han om?

»Domprostens» småleende miste en bagatell av sin älskvärdhet.

— Vi talade om gamla bekanta.

— Känner ni min släkting?

— Det förefaller mig att jag har sett honom förr. I varje fall kände han både mig och den här staden.

— Vilka bekanta frågade han efter?

— Efter er, herr doktor! Om han bara anat att ni satt tio steg borta, nästan inom hörhåll.

— Ni är en gammal räv, min käre vän, sade doktorn, men mig lurar ni inte! Det första min släkting gjorde, var att förbanna kasinot! Kasinot, sade han, är en plats, där man förlorar sina pengar och slutar med att hala upp en revolver och skjuta sig! Ni instämde!

Kyparens småleende försvann tvärt. Det allsmäktiga och allvetande kasinot tål inte någon kritik, allra minst av sina egna undersåtar.

— Instämde? Det är inte sant!

— Det är sant! Doktorn höjde avsiktligt rösten. Därnäst frågade han er om ni kände en viss dam, och ni sade nej. Han lovade er pengar, om ni kunde skaffa honom hennes adress, och...

Till sin djupa besvikelse såg han kyparens ansikte återtaga all sin överlägsenhet. Han hörde knappast på längre! Doktorn slog blixtsnabbt om.

— Det gör detsamma! Jag orkar inte utfråga er om saker som ni fått betalt för att förtiga. Jag vill bara fråga er om en sak, min gamle vän: vet ni att min släkting är *efterlyst?*

Det gav en chock i kyparen. Doktorn skyndade sig att smida, medan järnet var varmt.

— I ert eget intresse gjorde ni bäst i att säga

mig vad ni vet! För familjens skull skall jag försöka att hålla er utanför saken, men då måste ni också tala om allt.

»Domprostens» ansikte hade återtagit hela sin salvelsefulla självsäkerhet.

— Är er släkting verkligen efterlyst, herr doktor? Ett sådant slag det måste vara för familjen! Det har naturligtvis aldrig förr hänt att en medlem av den har varit ute för något sådant!

Doktorn svarade inte. Hans hjärna hade med ens fått annat att syssla med. Ur det undermedvetnas djup hade ett minne plötsligt lyft sig — minnet av en fotografi eller möjligen en radering.

Han visste vad borgen på den brunkläddes teckning föreställde, borgen eller fästningen som hade en flod i förgrunden. Den föreställde Hradschin i Prag!

Ännu medan han vinkade bort »domprosten» för att i ro begrunda vad detta betydde, slog hans medvetande alarm på nytt.

Kvinnoprofilen, den tre gånger upprepade kvinnoprofilen på bordskivan, föreställde en dam, som bland annat, om också indirekt, kostat honom en mörkbrun kostym med violetta ränder...

Men för att se att den föreställde henne måste man skugga för hennes hårklädsel. På teckningen hade hon shinglat hår; i verkligheten halvlångt, à la Greta Garbo...

Hm! Hm — hm! Doktorns ansikte förvreds till så fruktansvärda grimaser medan han be-

grundade detta, att »domprosten» hastigt och skrämd drog sig inomhus.

Fem minuter senare lämnade doktor Zimmertür sin plats vid det illustrerade bordet och sneddade över Kasinoplatsen för att taga autobussen till Nizza.

5.

Fastän timmen egentligen var sen, fann han sin vän, kommissarie Lagrange, kvar på kontoret. Herr Lagrange spärrade upp ögonen vid hans anblick.

— Vilka nya brott äro i görningen? var hans hälsning. Eller vilka ha begåtts? Jag har börjat anse er för en brottets stormfågel, min gode doktor! När ni visar er, betyder det alltid ofärd för någon!

Doktorn viftade med handen.

— Inga komplimanger, käre vän! Mitt ärende i dag är högst banalt och möjligen en jakt efter ett irrbloss. Vill ni göra mig den tjänsten att ringa upp detektivpolisen i Paris och fråga dem ett par saker för min räkning? Jag påpekar på förhand att det är mycket möjligt att Paris skrattar ut er eller ber er att draga för hin i våld.

Kommissariens svar var den högsta tänkbara komplimang. Han beställde ett ilsamtal med Paris utan att tveka en sekund. Doktorn böjde tacksamt på huvudet och lade fram ett pappersark med teckningar.

— Vill ni se på det här? bad han. Det är en kopia av ett konstverk som troligen redan är förintat. Tyvärr kunde jag inte taga originalet med mig. Bordskivor av imiterad marmor äro så tunga!

Herr Lagrange lutade sig nyfiket fram, men drog huvudet tillbaka i besvikelse.

— Vad i all världen är det här? En rebus?

— Låt oss kalla det för en rebus! svarade doktorn. Men enligt min åsikt finns det personer, som skulle vara ytterst angelägna att tolka rebusen. Privat hoppas jag att lösningen skall inbringa mig tjugutusen francs!

— Tjugutusen francs...

— På vilket ni får procent, om jag lyckas! skyndade doktorn sig att påpeka. Överst ser ni en överstruken rulett. Därpå en kvinnas profil, därpå en serie kort, mest åttor och nior, därpå samma profil, nya kort, Eiffeltornet, samma profil, två revolvrar, en bil, början på ett namn och ett gallerförsett fönster. Säger detta er någonting? Det är omöjligt, ty ni saknar de nödvändiga förkunskaper som jag händelsevis äger. Mannen som tecknat detta avskyr rulettspel. Jag vet det på grund av hans uttrycksfulla minspel, men för säkerhets skull har han bevisat det genom den här överstrukna ruletten.

— Han avskyr rulettspel? upprepade kommissarien. Det är ingen ovanlig företeelse bland ruinerade spelare här.

— Nej, medgav doktorn. Men avskyr han samtidigt kortspel? Ingalunda! Han tecknar hela serier av kort, de äro omsorgsfullt utförda, och intet av dem är uteslutet. Alltså: hans tankar syssla mycket med kortspel. Vad för ett kortspel? Se på dessa åttor och nior, så förstår ni det genast! Åttan och nian äro de högsta korten i baccarat och chemin-de-fer. Hans tankar syssla med baccarat och chemin-de-fer.

— Hans tankar, upprepade kommissarien, syssla med baccarat och chemin-de-fer!

— Just det! bekräftade doktorn. Men de syssla även med andra saker. Ni ser en kvinnoprofil upprepad tre gånger! Jag beklagar att min dåliga teckning inte ger något begrepp om originalets pikanta linjer. När jag säger det, tänker jag både på originalteckningen och det verkliga originalet till teckningen. Jag har nämligen nöjet att känna henne.

— Ah! Ni har nöjet att känna henne? Herr Lagranges ton blev genast mera intresserad.

— Det vågar jag påstå utan överdrift, sade doktorn. För något mer än fyra veckor sen förlorade jag allt till henne!

— Ert hjärta?

— Delvis — och dessutom tjugutusen francs.

— Haha! Det är ju precis vad ni hoppas vinna på att lösa den här rebusen!

— Precis! Låt oss därför studera den vidare! Vad återstår av den? En fästning vid en flod.

Jag beklagar på nytt min dåliga teckning. Originalet tillät inte något tvivel om vad det är för en fästning. Det är Hradschin i Prag.

— Ah! Och vad säger Hradschin i Prag oss?

— Den säger oss att tecknaren måste känna Prag ganska väl för att kunna ge en så god bild av Hradschin. Vidare att Prag är fullt present i hans tankar. Och om man har sett tecknaren, som jag, tvekar man inte om orsaken: därför att han själv är tjeck!

— Ah, han är tjeck? Är hon också tjeckiska?

— Det är mycket möjligt, fastän hon talar franska perfekt och håller sig med en fransk titel: baronessa de Thierry. Även hennes umgänge är högförnämt. Hennes uppvaktande kavaljer är greve och heter Pergolese. Ni ser, om jag förlorar tjugutusen francs på en afton, så får jag i varje fall lov att umgås i den bästa societeten!

— Det bör vara er en tröst, min vän. Men det återstår fem detaljer på er teckning: Eiffeltornet, två revolvrar, en bil, ett namn och så gallerfönstret. Vad betyda de?

— Det är just det vi skola fråga polisen i Paris om, när vi få förbindelsen! Men under tiden kunna vi gissa! Vad Eiffeltornet betyder fordrar inte mycket eftertanke. Eiffeltornet och Triumfbågen symbolisera över hela världen staden Paris. Staden Paris har varit starkt present i tecknarens hjärta. Varför? Låt oss antaga på grund av någon händelse, som tilldragit sig i Paris, möjligen i

närheten av Eiffeltornet — en händelse vari *hon* varit inblandad, ty hennes profil återkommer i omedelbart sammanhang med det berömda tornet. Jag säger en händelse, men jag borde säga ett drama, ty i omedelbart samband med *henne* och tornet se vi dels kort, dels revolvrar — och är det inte två förstklassiga ingredienser i ett drama? Åtminstone ett drama av det slag, vari man kan tänka sig en person som baronessan de Thierry figurera! Vad detta drama har varit, kunna vi inte gissa oss till i ögonblicket, men en sak veta vi, nämligen att det måste ha ägt rum för gott och väl två år sedan! Slutligen återstår det bilen och — men hallå, är det verkligen redan Paris?

Det var Paris. Kommissarien förelade doktorns frågelista för sina kolleger i huvudstaden. Medan han väntade på svar, stirrade han med rynkade ögonbryn på serien av teckningar.

— Jag förstår det hela, mumlade han, nu när ni förklarat det, men en sak begriper jag inte: hur kan ni *datera* dramat som ni talar om? Hur kan ni veta, att det måste ägt rum för minst två år sedan?

Doktorn fnissade som en skolflicka.

— Se på hennes koaffyr! bad han. Hon är tecknad med shinglat hår! Men det är två år sedan damerna började roa sig med någonting nytt: de slutade upp med att shingla sig och läto håret växa ut i en chinjong i nacken. Jag tror att det var en svensk filmskådespelerska vid namn Greta

Garbo som lanserade modet! Mannen som gjorde den här teckningen har med visshet inte sett originalet sedan hon anlade Garbofrisyr!

— Och sådant lägger *ni* märkte till! ropade herr Lanson med fransmannens hela förvåning över att finna galanta intressen hos en utlänning. Ni som...

Han avbröts av ett kokande ljud i apparaten. Medan han lyssnade blev hans uppsyn allvarligare och allvarligare. Till slut lade han ned telefonen och såg på doktorn.

— Bor den där damen i Monte Carlo eller på franskt område?

Doktorn tänkte efter.

— Villan måste ligga utanför furstendömets område, sade han till sist. Men varför frågar ni det?

— Därför att jag har all anledning att tro att någonting kommer att inträffa hos henne — om det inte redan har inträffat. Och i så fall vill jag gärna skörda äran, om det inträffar på franskt område! Ni ser att jag är egoistisk.

— Även jag, sade doktorn, är egoistisk, och om jag kunde få igen mina tjugutusen francs, innan det inträffarde alltför mycket...

— Var det på baccarat ni förlorade era tjugutusen.

— Ja.

— Ni slapp billigt från det. Hon är en dam som beräknar större profit i regel.

— Det var allt vad jag hade, sade doktorn ödmjukt. Men vad har ni fått reda på från Paris?

— Låt oss tala om det i bilen, föreslog kommissarien. Eftersom villan ligger på franskt område, skall jag tillåta mig att inspektera den redan i kväll!

Medan de susade av längs mellersta cornichen i kommissariens privata bil tätnade skymningen till natt.

— För tre år sedan, började herr Lagrange, hyrde en baron de Thierry en elegant villa vid Rue Montauban, inte långt från Eiffeltornet. Hans fru var en ovanligt vacker kvinna, och de manliga gästerna i deras hem gjorde alla sin kur för henne. Eftersom madame älskade kortspel, spelades det mycket i villan, och det omsattes stora summor på baccarat och chemin-de-fer. Så långt var allt i sin ordning. Ingen kan förbjuda människor att spela hasard i sitt hem!

— Men däremot blir polisen misstänksam om man lägger patiens på ett trottoarkafé! mumlade doktorn.

— Hur var det? Patiens på...

— Jag skall förklara det senare. Det är en släkting till mig som har den ovanan! Fortsätt, käre vän!

— Nej, ingen kan förbjuda människor att spela hasard i sitt eget hem, återtog kommissarien, om spelet går rätt till, väl att märka! Spelet i baron de Thierrys villa gick tydligen rätt till. Ingen klagade över sina förluster. Men en afton, då

sällskapet var mer än vanligt stort och spelet mer än vanligt högt, inträffade något, som inträffar var och varannan dag på andra sidan Atlanten, men som är något mera sällsynt på denna sidan: två maskerade män trängde in i spelsalen, befallde *upp med händerna,* och försvunno med en vacker skörd av sedlar och juveler. Naturligtvis anmäldes saken för polisen, men polisundersökningen ledde inte till något resultat — jag talade just i telefon med mannen som skött den. Både baronen och baronessan voro otröstliga. Efter någon tid började spelet på nytt. Då inträffade samma sak för andra gången: två maskerade män trängde in i villan och kommenderade *hands up!* Men denna gång fanns det en civilklädd polisman bland gästerna — en man som hade sina egna tankar om det förra attentatet. Han var obeväpnad och protesterade inte mot revolvrarna. Men knappt hade de två maskerade banditerna försvunnit, förrän han påpekade en sak för villans gäster: deras värd var frånvarande! Personer, som varit med vid första utplundringen, kommo plötsligt ihåg att han varit frånvarande då också. När baronen visade sig några ögonblick senare, blev han genast anhållen. Han protesterade, men det hjälpte inte. Bytet och medhjälparen återfunnos emellertid inte — och medan undersökningen pågick visade baronen så pass otvetydiga tecken på sinnessjukdom, att hans maka lyckades få honom placerad i en privat vårdanstalt i stället för i fängelset.

— Där ha vi gallerfönstret! påpekade doktorn. Och läkarens namn började förmodligen med Bl...

— Han hette Blanqui. Baronen var stillsam och sysslade mest med att lägga patiens från morgon till afton.

— Han har bibehållit vanan sedan han kom i frihet igen. Jag har själv konstaterat det.

— Jaså? För en vecka sen lyckades han rymma från anstalten med en summa pengar. Hans namn är för övrigt Swoboda, Bohumil Swoboda, och naturligtvis voro han och baronessan inte gifta!

— Men han var tjeck, alltså, som jag trodde.

— Allt vad ni trodde har visat sig eminent riktigt. Men här ha vi boulevarden, där er vackra väninnas villa skulle ligga — hallå! hallå! Vad är det här för någonting?

Kommissarien tvärstannade bilen. En grotesk scen utspelades inför deras ögon. Två män rullade om varandra på gatan under de förfärligaste svordomar. Dammet steg i skyar omkring dem. Det tog inte doktorn lång tid att i den ene igenkänna arvtagaren till sin bruna kostym. Den andre var en monegaskisk poliskonstapel. Kommissarien hade utan en sekunds tvekan kastat sig in i kampen, och därmed var den avgjord. Inom ett par minuter var mannen i den bruna kostymen fången som i ett skruvstäd mellan fyra solida nävar.

— Tack! flämtade hans motståndare. Jag tackar er så mycket, min herre, för att ni hjälpte mig att

oskadliggöra en förbrytare, som vi ha jagat i två dagar.

Doktorn visste plötsligt var han sett den brunklädde motståndare: det var samme konstapel som blandat sig i hans patiens och till belöning fått stifta en så omild bekantskap med moder Jorden!

Doktorn ropade:

— Han kom ut ur baronessans villa, säger ni! Fort! låt oss se efter vad han har gjort där inne!

Konstapeln avbröt honom.

— Han kan inte ha gjort mycket ont! Villan står tom. Baronessan reste till Italien i dag morse med sin vän greve Pergolese. Det blev ett litet uppträde i går kväll vid ett spelparti i villan, någon gick till polisen. Och förmodligen föredrog baronessan att...

Från mannen i den bruna kostymen kom det plötsligt ett sådant tjut av förbittring och sorg, att det avklippte all vidare konversation. När de ville placera honom i bilen, fick han ett raserianfall, som det tog deras samtliga krafter att kuva. Men plötsligt föll han samman som en sprucken ballong, och när de inlämnade honom på Monacos polisstation — komissarien unnade furstendömets polis denna triumf — sov han som ett barn.

Doktorn och monsieur Lagrange pustade ut vid ett glas öl på Café de Paris.

— Om ett par dagar reser han tillbaka till asylen igen och kan börja lägga patiens i lugn

och ro, sade kommissarien. Låt oss hoppas att hans patienser gå ut!

— Låt oss hoppas det, sade doktorn. Han har blivit orättvist behandlad av ödet. Naturligtvis var det greve Pergolese som hjälpte honom att plundra gästerna i parisvillan! Och nu reser han runt med bytet och den sköna, medan den stackars baronen...

— Ni fick aldrig igen de tjugutusen! påpekade kommissarien.

— Nej, morrade doktorn och lät sina känslor gå ut över »domprosten», som dykt upp vid deras bord, full av falska leenden. Hör på, min gode vän! röt han. I afton tog polisen min stackars släkting utanför en av de privata spelklubbar som ni gav honom adressen på i eftermiddag. Som huvudman för släkten skall jag sörja för att den tar er, om ni visar fler av mina anförvanter till sådana ställen! Förstår ni?

»Domprosten» försvann med förfäran målad i sina drag och medan kommissarien läppjade på sitt öl, tecknade doktorn förstrött en kvinnoprofil på bordskivan — en profil med spotskt lyfta ögonbryn och blond Greta Garbofrisyr.

DIAMANTORDFLÄTAN

12. — *Heller, Doktor Zimmertür säger farväl.*

1.

»Det är skönt att ha ferie», tänkte doktor Zimmertür, »men ibland kan det vara nog så ansträngande. När man inte är road av teater eller flört, och inte har någon som vill spela tennis eller golf med en — ja, då får man vara glad att man har Alperna! Men ett par, tre timmars marsch på fastande mage, en liten krog och en lunch med lantvin, det är egentligen allt vad jag begär av tillvaron, när jag håller ferie!»

Han avprovade de sista dropparna av det omtalade lantvinet och tillade:

»Och så en kopp kaffe och en ordfläta att lösa!»

Han såg ut över det blådisiga berglandskapet och fortsatte:

»Det finns många människor som förakta ordflätor. Å andra sidan har Douglas Fairbanks förklarat dem vara den bästa själsgymnastik som finns. Så långt går inte jag. Min ande behöver förmodligen kraftigare gymnastik än mr Fairbanks' — fastän min kropp inte skulle tåla vid hans kroppsgymnastik. Men jag är verkligen road av ordflätor, om de äro väl konstruerade. Och om man kan lösa engelska ordflätor, kan man till på köpet förtjäna

sitt levebröd på ett enkelt vis — om man har tur. *Sunday Post* utbetalar tvåhundra pund i veckan till sina vinnare! Det är mycket, mycket mer än vad jag behöver för att leva. Låt oss se hur veckans exemplar tar sig ut!

Han tog sitt nummer av *Sunday Post* och grep

sig an med ordflätan. Som alltid började han i nedre högra hörnet — »det är där ordflätans upphovsman liksom andra konstnärer sätter sin signatur». Veckans gåta bjöd på åtskilliga crux, men han övervann dem och nådde så småningom upp till övre vänstra hörnet. (Se ovan.)

Låt oss se! 23 vågrätt *överflödig rest,* det vill säga så mycket som rudiment; 14 lodrätt *fågel,* ha, gamle emu, skall jag återse dig än en gång innan jag dör! 15 lodrätt *hjälper* — vad heter

hjälper på engelska om inte *aids;* 18 vågrätt *utsända,* emit, 2 lodrätt, *denna linjes riktning,* en vacker omskrivning för *vertical.* 1 lodrätt *social paria* — det är vad spetälsk betyder på engelska nuförtiden, *leper.* Det hela är löst, det återstår bara 1 vågrätt! (Se nedan.)

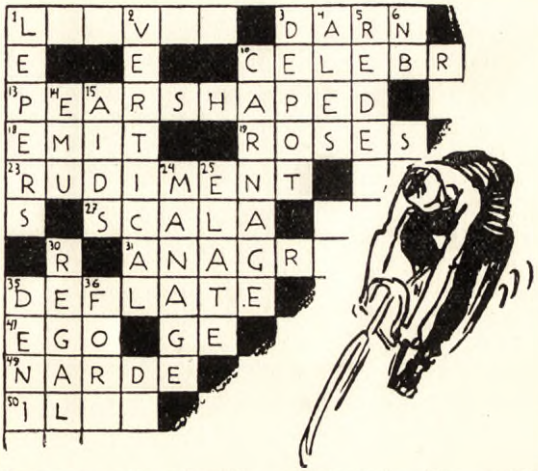

Nummer ett vågrätt, *skådeplats för ryktbart röveri.* Hm! *L,* två blanka rutor, *v,* två blanka rutor... Ryktbart röveri... *L, v*... Ingen hjälp från andra ord, troligen med beräkning... *L, v* — jag har det! *Louvre!* O, Mona Lisa! Spökar du efter så många år? Vad mannen som enleverade dig skulle vara stolt, om han visste, att hans bedrift ännu lever kvar i människornas hjärtan — ja, till och med i engelska söndagstidningars ordflätekonstruktörers!

Doktorn såg på sitt verk och fann det gott. Han signerade det med sitt namn och sin adress, lade det i ett kuvert och postade det. Och därpå glömde han det hela till nästa *Sunday Post*. Han öppnade den i hopp om att ha vunnit. Han blev besviken. Men han kunde trösta sig med att hans besvikelse delades av många. Tidningen skrev:

»Ord nummer 1 vågrätt, skådeplatsen för ryktbart röveri, har berett våra läsare många svårigheter och icke tolkats riktigt av någon av dem. Det är sant, att Louvren var skådeplatsen för ett ryktbart röveri, men när vi tänka på det berömda muséet är det väl närmast av andra anledningar! Naturligtvis ämna vi inte kassera de lösningar, som innehålla ordet Louvre, eller ämna underlåta att betala de utfästa prisen. De vanliga prisen på sammanlagt tvåhundra pund utbetalas till de lösningar som för övrigt äro korrekta och innehålla ordet Louvre. Men samtidigt införa vi en ny ordfläta, där våra läsare återfinna *skådeplatsen för ett ryktbart röveri* som nummer ett lodrätt. Lösningar av denna, som innehålla ordet Louvre, komma *inte* att godkännas. —

Sunday Posts X:ordsredaktion.»

Doktorn polerade omsorgsfullt sitt luktorgan. Detta var för en gångs skull en verklig överraskning! *Sunday Post* gav sina läsare bakläxa! Tja, varför inte? Nummer 1 lodrätt hade mycket riktigt till förklaring *skådeplatsen för ett ryktbart*

röveri. Och eftersom 1 vågrätt tycktes vara *lioness* och 18 vågrätt *vertigo,* så stod man inför det gamla problemet: *l,* två blanka rutor, *v,* två blanka rutor: *Skådeplatsen för ett ryktbart röveri.*

Doktorn grubblade över problemet en halv förmiddag. Resten av ordflätan vållade honom inte någon svårighet, men nummer ett lodrätt vägrade att låta sig lösas. Till slut avfärdade han det hela med' en axelryckning. Det fanns andra ting att motionera själen med än Douglas Fairbanks' ideella gymnastik. Han kastade *Sunday Post* från sig och gick en tur upp till Gorbio. När han kom hem, höllo affärerna just på att stängas. Han stannade framför Ballestrieris juvelerarbutik. Ägaren kom ut på tröskeln och hälsade god afton. Han hade all anledning att vara hövlig mot doktorn, som året förut räddat hans affär från ett attentat — det, som skildrats i berättelsen *Variationer över ett tema av Palestrina.*

— God afton, herr Ballestrieri, sade doktorn vänligt. Det var en vacker rosenfärgad diamant ni har liggande där i fönstret!

— Ja, den är vacker! medgav juveleraren. Men den går inte upp mot Lanvaydiamanten. Och den hade elva syskon!

— Lanvaydiamanten? upprepade doktorn långsamt. Låt mig se, Lanvay...

Till herr Ballestrieris oerhörda och illa dolda förvåning gjorde han sekunden efter ett språng, vartill knappast ens Douglas Fairbanks presterat

maken. Innan juveleraren hämtat sig från sin förbluffelse, såg han en framstående vetenskapsman från Amsterdam — en vetenskapsman som han till på köpet satte ovanligt högt — i vild flykt längs Rue Parteaunoux. Hans vänstra hand svängde en tillknycklad filthatt, med den högra slog han sig oavbrutet i pannan, och under tiden ropade han med hög röst:

— Sokrates skulle ha sagt: det var min daimon! Jag säger: det var mitt undermedvetna som ledde mig till Ballestrieris butik! Lanvay! Att jag kunde glömma Lanvay!

Samma afton avgick en lösning av *Sunday Posts* senaste korsordsgåta till London. Den var signerad doktor Zimmertür, Hotel Excelsior, Mentone. Och fyra dagar senare började de mystiska händelserna i den lugnaste av Rivierans städer.

2.

Mr Smith-Smythes namn var ett monument över det lyckliga sammanflödet av två kända engelska ätter; liksom Eufrat förenar sig med Tigris hade Smith förenat sig med Smythe, och deras Bab-el-Mandeb hette Samuel Smith-Smythe. Han var en liten mager, undfallande man i femtioårsåldern, som ärvt en smula pengar efter de förenade ätterna, köpt en liten villa strax ovanför Mentone, och nu gärna såg samtiden lyssna till sina Tankar och Teorier.

Dessa berörde den klassiska antiken och kriminalistiska gåtor. Det var mr Smith-Smythes stolthet, att icke ett av de ouppklarade brotten i England undgått hans uppmärksamhet eller fallit ur hans minne. Vad kontinenten beträffar var hans vetande mera begränsat, men dock tillräckligt för att fylla vilken åhörare som helst med respekt, och, sedan han lyssnat en timme till mr Smith-Smythe, med tankar på avtalade möten annorstädes.

Mr Smith-Smythe vandrade upp mot sin villa i samtal med en tillfällig bekant, som han lärt känna på krocketbanan i Mentone. Han föredrog krocket framför tennis eller golf, emedan det gav möjlighet för filosofiska samtal under spelets gång. I entusiastiska ögonblick kallade han det för ett »peripatetiskt spel» och var inte långt från att antyda att Aristoteles spelade det med sina lärjungar i Atén.

Samtalet rörde sig — självfallet — om kriminalmysterier.

— Jag är inte långt från att förtvivla över samtidens polis, sade mr Smith-Smythe. Vad är det första villkoret för framsteg, för utveckling? Utan ringaste tvivel: att man lär av det förflutna, att man *minnes!* Men säg mig ett enda exempel på att polisen minnes ett fall längre än den sysslar med det! Såg ni, min käre mr Thornton, sade mr Smith-Smythe och grep sin följeslagare i knapphålet, såg ni notisen om inbrottet i Durham

Castle? Några historiska guldsaker stulos mitt för näsan på uppsyningsmannen — och polisen står handfallen! Naturligtvis! Och i alla fall, min käre vän, i alla fall är det min åsikt att hela episoden bara är en ren upprepning av det kanske berömdaste attentatet av samma slag — stölden av Lanvaydiamanterna! Vad säger namnet Lanvay er, min käre vän? Förmodligen lika mycket som det säger polisen, hihihi!

Mr Smith-Smythe drog sin följeslagares öra närmare sin mun med hjälp av knapphålet. Hans ledsagare såg sig om efter räddning med en blick som Isaks, när han spejade efter väduren. Men ingen vädur kom.

— Och i alla fall, käre vän, är stölden av Lanvaydiamanterna en så att säga klassisk stöld! Känner ni det gamla Hellas fackellopp, käre vän? — där ynglingaflockens medlemmar läto facklan gå från hand till hand, till dess den hade bragts från — hm — från, låt oss säga Atén till Olympia! Vår tid har tagit upp samma idé och kallat den ett stafettlopp. Stölden av Lanvaydiamanterna var ett kriminellt stafettlopp. På slottet Lanvay utanför Paris — ett av de gamla historiska slotten — infunno sig en dag två unga cyklister för att se minnesvärdheterna. Det var tidigt en söndagsmorgon. Uppsyningsmannen visade dem runt, och de uttryckte sitt intresse för vad de sågo. Äntligen kommo de till stora salen, där slottets största sevärdhet förvarades i en glasmonter —

hertigens av Lanvay tolv rosendiamanter, som en av hans förfäder hemfört från Persien, där han varit ambassadör. Medan den ene av de två unga männen lutade sig över montern, passade den andre på att lista sig bakom uppsyningsmannen. Innan denne visste ordet av, kände han en arm om sin hals och ett knä i sin rygg — *le coup de père François* kallas detta knep visst för på förbrytarspråket. Han hörde en glasruta tryckas in, han ville ropa på hjälp, han kämpade som en besatt. Armen och knäet kvävde honom och höllo honom fast — men bara några sekunder, så slungade knäet honom med våldsam kraft in under montern. Han kom på fötterna igen tids nog för att se två figurer försvinna utför en trappa. Han gav eld med revolvern, extravakten störtade till vid knallen, men allt vad han och uppsyningsmannen funno när de hunnit utför stora vindeltrappan var två bortkastade jackor. Vad hade det blivit av cyklisterna? Utkomna på stora landsvägen Chartres—Paris sågo de inte två cyklister utan ett halvt dussin. Det var stor tävlan mellan en cykelklubb i Paris och en i London, och deras medlemmar flögo med huvudet över styret och ryggarna spända. Alla hade brokiga sweaters med nummer på ryggen. Att känna igen någon bestämd i detta »radband» som fransmännen säga, var omöjligt. Emellertid lyckades uppsyningsmannen ringa upp polisen i Rambouillet — en beundransvärd prestation, när man känner telefonerna

i Frankrike! Vid kontrollen i Rambouillet stoppades cyklisterna en efter en, eftersom de kommo in — kan ni föreställa er deras eder, käre vän? Jag vågar inte! Men resultatet var plus minus noll. Visserligen fick man fatt i två cyklister, som uppsyningsmannen *tyckte sig* känna igen, men de tillhörde den engelska klubben och hade ingenting graverande på sig. Man blev tvungen att släppa dem, och Lanvaydiamanterna kommo aldrig till rätta. Och varför, käre mr Thornton, varför? Därför? Därför att de säkert redan skickats vidare med en ny stafett — vad säger ni, käre vän, är det inte det klassiska fackelloppet omigen? Har ni ett möte i staden? Ja, *jag* skall verkligen inte uppehålla er — för all del — god afton!

Mr Samuel Smith-Smythe skyndade med små korta, förnärmade steg uppför stigen som ledde till hans villa. Han hade återigen spillt sitt vetande på en ovärdig! Han hade låtit kraft gå ut av sig onödigtvis! Men det skulle inte ske oftare! Nej! Han kom fram till sin ingångsport, där man ännu dunkelt skymtade orden »Villa Smith-Smythe» i det hastigt tätnande kvällsmörkret. Glycinerna doftade. Han öppnade porten och steg in.

En grusad gång ledde från ingångsporten upp till entrén. Den skuggades av en spaljé med vindruvor och kantades av citronträd. Innan mr Smith-Smythe hunnit halvvägs uppför den, upplevde han någonting sällsamt, någonting — han letade efter

ord, ännu medan det skedde — någonting *konvulsiviskt.*

Fyra armar — minst — grepo honom, kastade kull honom, lade hinder för hans fria syn och krävde de utrop som ville bana sig väg ur hans hals. Innan han visste ordet av, bars han på starka axlar mot en berså i trädgårdens avlägsnaste hörn. Man satte honom på en bänk; man placerade grovt segelgarn omkring hans handleder. När detta var gjort, och sedan en illasmakande näsduk borrats in mellan hans tänder, tände man en elektrisk lykta.

Bara ett par ögonblick. Därpå släcktes lyktan, och för mr Smith-Smythes av ljuset bländade pupiller blev natten kolmörk. Ur mörkret hörde han två viskningar:

— Det är inte han!

— Jag tyckte med detsamma att det var omöjligt...

Rösterna utbytte några förtroenden som undgingo honom. Därpå lutade en mun sig närmare hans öra, och någon viskade:

»*Look here* — vi önska inte göra er något ont! Vi lämna er här, utan band om fötterna. Men om ni skulle hitta på att ge er i väg från den här bersån, innan ni räknat till tvåtusensjuhundratjugutvå — ja, så får ni skylla er själv! Det var ingenting annat!

En osedd, ihålig tub av kyligt stål pressades mot mr Smith-Smythes vänstra tinning — en tub

i vilken Villa Smith-Smythes ägare med nästan gudomlig inspiration igenkände en revolvermynning. Steg knarrade svagt mot gruset på trädgårdsgången; därefter ännu svagare; därefter blev allting tyst. Mr Smith-Smythe kände en pärlkrans sippra fram runt revolverns stigma. Tvåhundrasjuttiofem, sex, sju, åtta, åttio. Var höll betjäningen hus? Naturligtvis voro de i komplott med skurkarna — naturligtvis. Femhundra, femhundraett, två, tre — fjorton — trettio...

Mr Smith-Smythe fuskade upprörande i det andra tusentalet. När han kom till tvåtusenfemhundrafemtio, började han sakta befria sig från handbojorna, som sutto ganska löst. På slaget 2722 störtade han ut ur bersån och upp mot villan. Innan han hunnit fram, hörde han steg mot gruset i trädgårdsgången och en klocksignal vid ingångsdörren till villan. Hade de kommit igen? Han kände blodet stelna i sina ådror. Någon av betjäningen öppnade dörren till villan och sade till svar på en fråga:

— Mr Smith-Smythe? Han är inte hemkommen än? Vem får jag hälsa från?

En dämpad, något guttural röst svarade:

— Inte hemkommen? Så tråkigt! Mitt namn är doktor Zimmertür från Amsterdam, och...

— Victor! röt mr Smith-Smythe till sin tjänare. Vad är det för en person som vill råka mig? Håll fast honom, medan jag tillkallar polisen?

Han störtade som en besatt upp i villans entré

och vred på ljuset. Hela trädgården strålade med ens som vid en bengalisk fest. I ljuset av de mångfärgade glödlamporna såg han en liten knubbig herre av semitisk typ.

3.

Han stirrade med illa dold förvåning på sin gäst. Doktorn å sin sida dolde inte det intresse, som villans ägare väckte hos honom. Med resterna av grovt segelgarn om sin ena handled, med håret tillrufsat och ögonen vilt rullande i huvudet var mr Smith-Smythe också en anblick som gick ut över det vardagliga.

— Har ni varit utsatt för ett överfall? frågade doktorn deltagande.

— Ja! röt hans lille värd. Det är just vad jag har! Men får jag fråga: hur vet ni det? Er ringning kom precis som skurkarna lämnat mig. Var ni kanske med i...

— Mr Smith-Smythe! sade doktorn förebrående. Ser jag ut som en attentatsman?

Den misshandlade villaägaren såg på sin gästs knubbiga gestalt och hejdade sig.

— Ni har förmodligen ett ärende? frågade han. Låt mig få veta det fort! Det är min plikt att omedelbart sörja för att skurkarna...

— Jag förstår det, och jag beundrar er av hela mitt hjärta, för att ni har nog karaktärsstyrka

och älskvärdhet att överhuvudtaget ta emot mig under omständigheterna! Men vi kunna ju tala om mitt ärende på vägen ned till Mentone! Jag förmodar att ni tänker er till polisen i Mentone med er anmälan?

Mr Smith-Smythe såg ut i nattmörkret, där lyktorna längs bergstigen till Mentone bildade ett mycket glest radband. Det var tydligt, att stridiga tankar korsade varandra i hans hjärna.

— Stig in och berätta ert ärende! sade han. Skurkarna äro försvunna för länge sen, och innan polisen hinner hit upp, är det i alla fall...

Han gjorde en gest mot en stol. Doktorn satte sig.

— Mitt ärende är fort omtalat, sade han. Jag kommer för att fråga er, mr Smith-Smythe, om ni kommer ihåg detaljerna vid röveriet i Lanvay?

Doktorns värd mottog detta meddelande med den mest oförställda häpnad. Han satte sig upp i stolen, tummade sin lilla mustasch, stirrade på sin gäst och stammade till slut:

— Lanvay — men det är ju flera år sen! Varför tror ni att jag... hur kommer ni på den idén?

— Jag träffade just nu Thornton, svarade doktorn, ni vet, mr Thornton, som ni då och då spelar krocket med! Han sade att han följt er ett stycke av vägen, och att ni givit honom en utomordentligt klar och fängslande framställning av dramat i Lanvay. Ett rendez-vous i staden tvingade honom tyvärr att lämna er, annars...

— Jaså, hade han verkligen ett rendez-vous? frågade mr Smith-Smythe med oförställd lättnad. Jag trodde ett ögonblick att han — men det gör detsamma.

— Mr Thornton sade mera, fortsatte doktorn med växande värme i rösten. Han sade, att ni hade hela kriminalhistorien på era fem fingrar, han omtalade er som en encyklopedi, ett lexikon av kriminalhistoriskt vetande. Eftersom jag själv sysslar en smula med kriminalogi men inte har era beundransvärda insikter, lämnade jag hals över huvud mr Thornton och sprang, snarare än gick uppför berget för att be er ha överseende med min påträngsamhet och säga mig: vilka voro detaljerna vid röveriet i Lanvay?

Villa Smith-Smythes ägare sköt rygg och spann som en katt, medan han lyssnade till doktorns ord. Han interpunkterade dem med små handrörelser som sade: — Alltför älskvärt. För mycket blommor, alldeles för mycket blommor! men väntade tåligt tills doktorn slutat, innan han började sin exposé — densamma som han en stund tidigare givit den ouppmärksamme mr Thornton från krocketbanan. *Denna* gång behövde han inte klaga över brist på uppmärksamhet från auditoriets sida! Doktorns ögon voro runda av beundran; han slukade vart ord som utgick ur Smith-Smythes mun. När denne äntligen var färdig, gjorde han en gest som för att klappa i händerna och ropade:

— En beundransvärt klar framställning! Nu

kommer jag ihåg allt! Vilket enastående minne ni måste ha, mr Smith-Smythe! Är det möjligt, är det *tänkbart* att ni minns ännu en sak?

Hans värd halvslöt ögonen med en min som sade: fråga! jag vet allt!

— Är det möjligt, återtog doktorn, att ni minns *namnen* — namnen på de två engelska cyklisterna som stoppades vid kontrollen i Rambouillet, och som uppsyningsmannen trodde sig känna igen? Om ni kan säga mig *dem* efter fem års förlopp, så skall jag skriva under på att jag upplevt ett mirakel!

Mr Smith-Smythe slöt ögonen utan att svara. I flera minuter strök han sig oavbrutet över pannan med en liten välvårdad hand. Därpå lyfte han långsamt ögonlocken.

— Jag har dem! meddelade han med dämpad röst. Den ene hette Davenport, den andre Willoughby...

Denna gång nöjde doktorn sig inte med att skissera en applåd.

— Bravo! ropade han, bravo och tack! Nu tror jag, att *jag* kan lösa *mitt* problem! Och det påminner mig om en sak! Löser ni någonsin ordflätor, mr Smith-Smythe?

Villans ägare vaknade långsamt ur berömmets narkos.

— Ordflätor? upprepade han. Det är ett av mina favoritnöjen. Men menar ni...

— Jag tror att vi bägge två mena detsamma. Minns ni *Sunday Posts* sista ordfläta?

— Ja.

— Skickade ni in lösningen?

— Ja.

— Var första ordet lodrätt i er lösning — »skådeplats för ryktbart röveri» — Lanvay?

— Ja.

— Då är ni den tredje på ett dygn! ropade doktorn. Här måste handlas snabbt!

Hans värd stirrade på honom som på en fnoskig person.

— Den tredje på ett dygn? mumlade han. Vad menar ni?

— Jag skall förklara det. Det är inte mer än min plikt mot en man som gett mig så många upplysningar, och som själv är inblandad i affären! Hör på, mr Smith-Smythe, och foga ett nytt blad till er kriminalkrönika! Sent i går kväll blev en av mina vänner överfallen i sin villa på vägen till Castellar. För allt i världen — det skedde honom ingenting allvarsamt! Man överrumplade honom, man lade munkavle på honom, man studerade hans ansikte vid ljuset av en elektrisk ficklampa, och man lämnade honom med hotelser om att skjuta, om han rörde på sig, innan...

— Innan han räknat till 2722!! ifyllde mr Smith-Smythe med brinnande ögon.

— Det stämmer alltså med era upplevelser! nickade doktorn. Min vän räknade inte längre än till tvåhundra — så lång tid tog det honom att befria sig från banden om handlederna — men

när han slog alarm, voro gärningsmännen för länge sedan borta. Samma kväll litet senare skedde ett liknande attentat på en annan av mina vänner, som har en villa ovanför Hôtel Imperial. I dag tilltalades jag själv på mitt hotell av två obekanta som frågade om jag var mr Sidney Jones från Brixton. När jag sade nej och omtalade mitt namn, stirrade de på mig och försvunno. Efteråt fick jag höra att de utfrågat hela hotellet, om vem jag var, hur jag såg ut och så vidare. Ni kan säga att den sista episoden är löjlig och varken står i någon proportion till de två överfallen eller i något sammanhang med dem. Men nu kommer den förenande länken: både mina vänner och jag själv hade skickat in lösningar på *Sunday Posts* sista ordfläta!

— Ni hade, stammade mr Smith-Smythe och rullade hjälplöst med ögonen, ni hade alla tre skickat in...

— Just det! Lösningen på *Sunday Posts* sista korsordsgåta! Ni förstår naturligtvis vikten av denna detalj — men förlåt, jag glömde visst att tala om en sak! När de två okända attentatsmännen överföllo min första vän och undersökte honom med hjälp av ficklampan, hörde han dem mumla: »Nej, det här är inte vår vän från Lanvay!»

— Men! Men...

— Minns ni en annan sak: minns ni, att tidningen upprepade just detta ord i två på varandra följande ordflätor? Mig veterligen har något lik-

nande aldrig inträffat förr! Redaktionen uppträdde ju som en lärare som vill tvinga fram ett svar hos trögtänkta elever! Och om två av de elever, som gissat det rätta svaret, kort därefter utsättas för överfall, undersökas och höra någon säga: — »Nej, det här är inte vår vän från Lanvay!» så tror jag, mr Smith-Smythe, att det ligger någonting bakom, som jag visserligen bara anar, men som jag inte nöjer mig med att ana! Jag måste skynda mig ned till Mentone och avsända ett telegram! Att jag *kan* skicka telegrammet beror helt och hållet på era upplysningar, mr Smith-Smythe, för vilka jag inte kan tacka er nog!

Villa Smith-Smythes ägare såg på nytt tvekande ut i nattmörkret. Därpå stramade han upp sig.

— Jag följer med er! sade han karskt. Jag har en anmälning att göra hos polisen, och...

Doktorn avbröt honom.

— Jag tackar för sällskapet! Men om jag inte misstar mig, är er anmälning överflödig. Löser jag mitt problem, så löser jag nog ert samtidigt!

Fem minuter senare voro två kortvuxna herrar på väg utför den mörka bergsstigen.

4.

Klockan var ännu inte halv åtta nästa morgon då de två kortvuxna herrarna togo plats utanför Dressoirs skoaffär på Rue Partouneaux. Från

denna affärströskel har man en förträfflig utsikt i två riktningar; man behärskar både Ballestriers juvelerarbutik och Mentones postkontor med blicken.

Klockan var tre kvart på åtta, då juveleraren rullade upp järnpersiennen framför sina fönster. Han igenkände doktor Zimmertür och sköt förvånad upp ögonbrynen som för att säga: — Men, herr doktor, *comme vous êtes matinal!* Därpå försvann han in i butiken.

Klockan fem minuter i åtta anlände tre undersätsiga herrar och togo plats framför fönstret till juvelerarbutiken, vars skatter de tycktes studera med odelat intresse. Klockan precis åtta rasslade det i postkontorets ingångsportar, och ett par sekunder senare slogos de upp. Doktor Zimmertür och mr Smith-Smythe lämnade Dressoirs tröskel, korsade gatan och gingo in i postens vestibul. De tre undersätsiga herrarna glömde sitt intresse för herr Ballestrieris juveler men fingo hastigt ett nytt i herr Dressoirs skodon. Klockan slog en kvart över åtta.

På slaget 8,20 anlände två unga engelsmän i sportmössor och med snugga i munnen. Vid deras ankomst inträffade följande saker: de tre undersätsiga herrarna kände med ens inte varandra, mr Smith-Smythe kände inte doktorn, och doktorn försjönk i studium av vestibulens tidtabeller. Klockan slog halv nio.

På slaget 8,35 rullade en liten bil upp till trottoaren framför postkontoret. En mager, senig man på trettio år steg ut, sprang uppför trappstegen till vestibulen, letade fram en nyckel och stack den i ett lås. Låset satt i en ruta med inskriften: *nummer 6,* och tillhörde en av postboxarna. Han öppnade boxen, tog ett par tidningar och några brev, och gick utför trappstegen mot sin bil.

I samma ögonblick skedde det.

Inom loppet av en halv minut stodo de två sportklädda unga engelsmännen vid hans sida, doktor Zimmertür och mr Smith-Smythe stodo vid sidan av dem, och de tre undersätsiga herrarna slogo krets kring dessa två koncentriska cirklar samt deras medelpunkt. Mannen med bilen såg långsamt från den ene till den andre i gruppen. Doktor Zimmertür lyfte hövligt på hatten för de två unga engelsmännen och sade:

— Mitt namn är doktor Joseph Zimmertür från Amsterdam. Mr Willougbhy, inte sant? Mr Davenport, om jag inte misstar mig? Denne herres namn känner jag tyvärr inte...

Mr Willoughby skrattade kort.

— För allt i världen! sade han och presenterade bilägaren. Mr Benson, mr Archibald Benson! Törs jag fråga vad meningen är med denna...

Doktorn bredde ut handflatorna.

— Bara att jag och min vän — får jag föreställa kriminalhistorikern mr Smith-Smythe, om herrarna inte känna honom — bara att jag och min

vän skulle vilja tala ut med er alla tre om den gamla affären i Lanvay!

De två engelsmännen togo ofrivilligt ett steg tillbaka, vilket kom dem att kollidera med de undersätsiga herrarna. Doktorn fortsatte sin presentation:

— Jag glömde visst att föreställa tre franska vänner, herrarna Durand, Dupont och Duplaix, alla anställda i detektiva polisen här i staden!

Mr Willoughby skrattade kort.

— Eftersom era tre vänner äro detektiver, börjar jag förstå meningen. Tillåt mig bara säga, att ni är på fullkomligt galet spår, om ni inblandar mr Davenport och mig i saken! Vi ha själva sysslat med litet detektivarbete här i Mentone...

— I Mentone med omnejd, förbättrade doktorn.

Ett vrål avbröt honom. Bilägaren mr Benson hade i skydd av samtalet listat sig närmare och närmare sin auto. Hans fot låg redan på självstarten, då mr Davenport kastade sig över honom med ett språng som samtidigt välte omkull doktorn. Två av de undersätsiga herrarna följde i mr Davenports spår, under det den tredje dröjde hos mr Willoughby. När doktorn kommit på benen och borstat dammet av sig, hade kampen slutat, så som den måste sluta. Mr Archibald Benson fasthölls som i ett skruvstäd av fyra franska detektivnävar, än vilka få nävar i världen äro hårdare och obarmhärtigare.

— För honom till stationen! sade doktorn. Han

är anklagad för stöld av Lanvaydiamanterna! Jag kommer efter, sedan jag följt de här två unga amatördetektiverna till tåget! Jag tror att de ha gott av att utbyta Mentones klimat mot Englands.

Mr Willoughby såg på Davenport, och mr Davenport såg på mr Willoughby. Plötsligt klövos deras allvarsamma anglosaxiska ansikte av ett grin.

— *By Jove,* doktor, ni är det styvaste jag råkat ut för!

— *You are a sport,* doktor, det är vad ni är!

Doktor Zimmertür bredde ut handflatorna.

— Ni äro alltför vänliga, mina unga herrar! kraxade han. Men jag har ett bestämt intryck av att dagsexpressen till Calais är det bästa tåget för er, och den går om en kvart!

Följd av den gapande mr Smith-Smythe tog han vägen till stationen.

5

— Och nu, doktor, måste ni stilla min nyfikenhet, annars blir jag vansinnig! En mera förryckt och absurd konsekvens av absurda och förryckta premisser...

Doktorn skrockade belåtet.

— Och i alla fall är allt fullkomligt logiskt, om ni bara fasthåller en synpunkt: röveriet i Lanvay var inte något vanligt röveri, det begicks av full-

komligt hederliga personer som ville utföra en bedrift, slå fast sina namn, *make the world sit up* — och visa myndigheterna i Frankrike att deras historiska skatter inte äro alltför väl beskyddade! Vad tekniken beträffar, var det stafettlopp, precis som ni sade, ett klassiskt stafettlopp, indelat i etapper, där det gäller att vid etappens slut lämna budskapet vidare till nästa stafett, som avlämnar det till nästa, och så vidare. Enligt vad Davenport och Willoughby berättade mig var det fem unga engelsmän, som bodde i Paris, som fingo idén. De hade läst en diskussion i tidningarna om den dåliga uppsikten över historiska skatter. De kände Lanvay, och de beslöto att spela myndigheterna ett spratt. Den söndag då cykeltävlingen ägde rum överrumplade två av dem uppsyningsmannen i Lanvay, enleverade diamanterna, lämnade dem åt en tredje och kastade sig själva in i cykelloppet för att igensopa alla spår. Den tredje cyklade åt annat håll och lämnade hastigt rovet åt en fjärde, som hade att föra dem nästan ända fram till Paris. Där övertogos de av en femte, vars uppgift det var att cykla rakt upp på parispolisens central med dem! Men denne femte...

— Jag börjar förstå! Det var Benson!

— Den femte var mr Archibald Benson! Och han cyklade inte till polisen med diamanterna. Han var vad man på engelska kallar en *maniac;* han vurmade för allt möjligt och bland annat för vackra stenar. Märk väl: han var ingen tjuv i

vanlig mening — endast i den mening som Proudhon använde, när han stämplade sitt slagord: egendom är stöld. Han ville äga diamanterna, frossa i beskådandet av dem, vara stolt i medvetandet att de tillhörde honom — men tanken på att stjäla dem för vinnings skull kunde aldrig falla honom in, ty har var smått privatförmögen. Som det nu var, flydde han med dem, försvann spårlöst, utplånade sig själv — och lät sina fyra kamrater stå där med långa näsor och med medvetandet om att ha begått ett brott i stället för en bedrift! De fingo aldrig tillfälle att publicera berättelsen om hur de enleverade Lanvaydiamanterna! De fingo tiga vackert med den, om de inte ville bli straffade som gemena inbrottstjuvar! Det kokade i dem vid tanken — och de sökte efter mr Benson, sökte överallt, sökte som man söker efter en nål i en höstack. Men han tycktes ha försvunnit från jordens yta. De hörde rykten om att han var i Sydfrankrike, någon påstod sig ha sett honom i Mentone, men alla efterforskningar voro förgäves. Mr Benson låg gömd i sin lya i sällskap med Lanvaydiamanterna. Då fick en av de fyra — mr Davenport — en lysande idé.

En av hans vänner hade avancerat till att bli redaktör för *Sunday Posts* förströelseavdelning. Det var han som redigerade dess ordflätor, charader och dylikt. Och bland sina övriga vurmer hade mr Benson haft en: han var passionerad ord-

flätelösare! Hur vore det, om man inflätade ordet *Lanvay* i en pristävlingsuppgift och spårade de svar som inlöpte till deras ursprung — särskilt de som inlöpte från Mentone, där man ju trodde sig ha sett mr Benson? De gjorde det. Första gången slog försöket fel; alla gissade på Louvre, ingen kom ihåg Lanvay! Men nästa gång lyckades det. Det kom tio riktiga svar från Mentone — jag fick veta det genom det telegram som jag skickade i går kväll till min vän Sydenham, som är anställd hos *Sunday Posts* tvillingbror *Daily Post*. Svaren kommo från er, mr Smith-Smythe, från två av mina vänner, från min egen ringhet och från sex andra personer. Mr Willoughby och hans vän Davenport gåvo sig omedelbart av till Mentone. En del av de personer som löst ordflätan bodde på hotell, exempelvis jag. Det var lätt för dem att konstatera att de inte voro identiska med mr Benson. Andra hade villor och voro otillgängliga. Där tvekade de inte att tillgripa radikala medel för att övertyga sig om vederbörandes identitet — att de inte ringde på och bådo om audiens är ju lättförklarligt, eftersom de kände sin vän Bensons list och försiktighet. Till slut kommo de till *Boîte 6* — postbox nummer 6 — det var mr Bensons diskreta adress. Där träffades vi allesammans — och på så vis skedde det, att...

Villa Smith-Smythes ägare hade rest sig. Han såg med flammande ögon på den lille doktorn.

— På så vis skedde det, ropade han, att Lanvay-mysteriet löstes och de historiska diamanterna återvände till sina ägare. Och allt tack vare en ordfläta! Säg mig, doktor, vad väntar ni för belöning för er bedrift?

Doktor Zimmertür skrockade blygsamt.

— Ett pris i *Sunday Posts* ordflätetävlan, sade han, ingenting annat!

Och om det nu var en slump eller ej, så vanns första priset i denna tävlan, enligt vad nästa nummer av tidningen meddelade, av doktor Joseph Zimmertür från Amsterdam, adress Hôtel Excelsior, Mentone.

HADES' RENÄSSANS

1.

Mr Coningsby Crofts — framstående fysiker, välkänd vetenskaplig skriftställare och föreslagen nobelpristagare — befann sig i sin sena medelålder, då han på nytt fäste världens uppmärksamhet på sig. Vid femtioåtta års ålder förklarade han sig plötsligt vara troende spiritist. Med hjälp av mediet mr Paton hade han uppnått full övertygelse om spiritismens sanning. Och i bok efter bok — *Ljus, mer ljus!* och *Från Saulus till Paulus* voro de mest kända — framlade han grunderna för sin tro.

En vacker dag inträffade något: mr Paton, hans medhjälpare, länken med det osynliga, gick plötsligt till det land, varifrån man ännu för hundra år sedan påstods aldrig återvända, men vars järnportar sedan öppnats på glänt av spiritismen. Kort därefter lämnade mr Coningsby Crofts England utan att uppge någon adress.

2.

Doktor Zimmertür satt halvdåsande i solskenet framför Scapinis bar, vars ägare ansåg det för sin plikt att underhålla honom med ortens *on dits*,

likaväl som med oliver och ostkäx till hans cocktail. Lady Mc Justin hade kommit till staden och bodde på Imperial, dit dansörerna samlats i en myggsvärm vid ryktet om hennes ankomst. Mrs Sandringham kom däremot inte att hedra Scapinis bar med flera besök. För tre veckor sen hade hon rest hem till England för första gången på tjugu år, och det engelska klimatet hade omedelbart revancherat sig: mrs Sandringham vilade i familjens gravvalv i Kent som ett offer för en lunginflammation.

— Trolösa Albion! mumlade doktorn. Men därför kan ni ju inte vara säker på att inte se henne igen, signor Scapini! Hon var ju en troende spiritist, liksom Mentones senaste celebre gäst. Och visserligen påstår *Raymond* att det finns servering på andra sidan graven, men jag betvivlar, att en kund, som vant sig vid Scapinis cocktails, nöjer sig med vad den andra sidan har att bjuda på. Ni skall få se, att hon kommer igen!

Signor Scapini kråmade sig stolt, men gjorde ett korstecken i smyg.

— Vad var det för en celeber gäst ni talade om, herr doktor? frågade han.

Doktor Zimmertür lyfte på ett av sina kupiga ögonlock.

— Vet ni inte det? Mr Coningsby Crofts har hyrt Villa Helios!

Kafévärden ruskade oförstående på huvudet.

— Villa Helios? Är det inte monsieur Bainvilles egendom?

— Jo. Men han och hans fru ha givit sig ut på resor. Ni ser: jag har också reda på vad som händer och sker! Och under tiden ha de hyrt ut sin villa åt mr Coningsby Crofts.

— Och vem är mr Coningsby Crofts?

Doktorn redogjorde i korthet för vad och vem Villa Helios' nye innehavare var, och signor Scapinis ansiktsuttryck blev mer och mer ogillande.

— Det är inte den sortens besökande, vi vilja ha här! ropade han. Mentone är inte ett mörkrum, där man framkallar fotografier eller andar! Låt de döda vila i frid, om de ha dött i den heliga kyrkans armar! Det är vad jag säger, herr doktor.

— Och ni har hela den heliga kyrkan med er, när ni säger det, medgav doktorn. Den fördömer spiritismen. Vetenskapen hånar den. Och i alla fall...

Signor Scapini hade redan glömt spiritismen för närmare till hands liggande ämnen.

— Där kommer markisen av Montigny! viskade han upphetsat. Den långe, elegante unge mannen med pärlnålen! Man påstår att han vann 300,000 i *salle privée* förra torsdagen! *Sapristi!* Det är inte dåligt!

— Han har säkert otur i kärlek, mumlade doktorn, medan kafévärden skyndade bort för att sörja för markisens behov. Därpå hörde han en röst morra i sitt högra öra:

— Ni sade: »Kyrkan fördömer, vetenskapen hånar — och i alla fall!» Varför sade ni det?

Doktorn vred sig runt och svarade leende:

— Det var alltså ni, mr Coningsby Crofts! Jag trodde det, men jag visste det inte säkert!

Mannen vid nästa bord var liten, mager, och hade en mustasch som påminde om en terriers morrhår. Hans ögon, som voro blå och fanatiska, inramades av ett ansikte som var skrynkligare än en valnöt. Han rökte en cigarrett men lade bort den vid doktorns fråga.

— Så? Var det för att konstatera min identitet, som ni ledde in samtalet på spiritismen?

— Jag ber om ursäkt, sade doktorn, men är inte det första som ni söker utforska av andarna på era seanser, om de äro identiska med de personer ni tror dem vara?

Hans granne rynkade hotfullt ögonbrynen.

— Ni är en sofist! sade han. Och naturligtvis var er konversation med värden inte något annat än sofismer. När ni sade *och i alla fall,* trodde jag ett ögonblick, att den var någonting annat.

— Ni misstar er! protesterade doktorn. Jag använde en liten krigslist för att tillfredställa en nyfikenhet, som blir allt värre med åren. Men jag önskade inte på något sätt göra narr av er tro, det ber jag er vara övertygad om!

— Tro! För mig är det vetenskap!

Doktorn böjde på huvudet.

— I grund och botten är det detsamma. Med mindre man har tro som ett senapskorn, anammar man varken relativitetsläran eller kvantteorin — snarare behövs det en större dosis för att göra det än för att tro på spiritismen. Tro, tro — allt är tro under solen och månen! Går solen kring jorden? Går jorden kring solen? Intill Kopernikus trodde man det förra och blev bränd, om man trodde motsatsen. Sedan trodde man det senare i trehundra år, och blev begabbad om man trodde något annat. Nu säger Einstein, att man i och för sig lika gärna kan påstå det ena som det andra, eftersom all rörelse är relativ.

Doktorns granne lyssnade med glittrande ögon.

— Allt vad ni säger bevisar bara, att jag hade rätt när jag kallade er för sofist! Ni bevisar att man lika gärna kan tro det ena som det andra, därför att ni inte orkar tro något som helst! Och som ni är, är nästan hela mänskligheten än i dag. Ett vrångt och horiskt släkte kämpar — inte med sitt tvivel eller med sin tro, utan med sin maklighet!

Doktorn böjde skuldmedvetet på huvudet.

— Det är möjligt att ni har rätt, medgav han. Men jag har i alla fall läst inte så få av bekännelseskrifterna i *er* tro, mr Coningby Crofts! Och vet ni vad det är för ett intryck som träder skarpare och skarpare fram vid min läsning? Att spiritismen intet annat är än ett återupplivande av den gamla grekiska folkreligionen!

Mr Coningsby Crofts gav till ett skratt, som lika gärna kunde kallas en fnysning.

— På vad vis motiverar ni ett så besynnerligt påstående? frågade han.

— Det är enkelt nog att motivera, svarade doktorn. Det är svårare att förklara fenomenets uppkomst. I loppet av trehundra år har vetenskapen byggt upp ett fast timrat, solitt och obevekligt system — den mekaniska världsåskådningen. Den har gjort det med hjälp av atomläran och andra teorier, som den mer eller mindre medvetet hämtat från de gamla grekerna. Plötsligt, då byggnaden står färdig, inträffar något: den grekiska folktron — den, som obarmhärtigast förföljts och förlöjligats just av de grekiska tänkarna — vaknar till liv igen och triumferar i vida kretsar, också bland vetenskapsmän! Den grekiska folktron? Ja! Ty vad är spiritismens lära om livet efter döden annat än läran om det grekiska Hades i modern form? Vi dö inte, som den mekaniska världsuppfattningen säger, vi fortsätta att existera, men vi bli varken änglar eller djävlar, som kristendomen säger, vi bli skuggor! Skuggor, skuggor i myriader föra ett skenliv med hunger, törst och alla jordiska behov! Tortyren finns för de verkligt onda, och Elysium finns för de verkligt goda, men de äro blott små obetydliga departement av det omätligt stora och ofattbart grå Hades. Spiritismen är *Hades' renässans* efter nitton seklers himmel, helvete och skärseld. Har jag rätt?

Doktorns granne hade lyssnat med ett minspel, som växlat från häpnad till förbittring. Han klippte med ögonlocken, han gjorde fåfänga försök att tugga på sin mustasch.

— Löjligt! Ni missförstår inte bara detaljer, ni missförstår spiritismens kärna! Vad ni säger är meningslösa sofismer — fastän å andra sidan, å andra sidan — vem är ni? Doktor Joseph Zimmertür från Amsterdam, Hôtel Excelsior, Mentone? Tack! Ni har givit mig en idé. Ni kommer att höra från mig!

Han kastade en sedel på bordet och försvann med korta, nervösa steg i riktning mot Caravan. Från ett bord något längre bort iakttog någon road hans flykt — en elegant ung man med fördelaktigt yttre, markisen av Montigny.

3.

— Jag säger er, min vän, att den dag då vi råkades för en vecka sedan kommer att göra epok i vetenskapens historia!

— Ni säger det, men...

— Men ni tvivlar, er natur likmätigt! Och i alla fall är det sant. Utan att veta det gav ni mig ett uppslag som öppnade oanade vidder — vidder som äro oåtkomliga för aningen såväl som för tanken. Men gudskelov finns det andra medel — ja, gudskelov!

Doktor Zimmertür släppte inte sin värd med ögonen. Helt visst var han överspänd, men han var dock vetenskapsman! Något måste ligga till grund för hans sinnesrörelse. Vad kunde det vara?

Mr Coningsby Crofts fortsatte:

— Ni vet att intet är svårare än att finna ett gott och tillförlitligt medium. Det är en sällsam livsuppgift att vara medium, herr doktor! Den som avlönar en person för ett arbete vill ha valuta för pengarna. Den löntagare som inte presterar någonting mister både anseende och levebröd. Förstår ni frestelsen, herr doktor? Om ni vore diktare, skulle ni förstå den. Om man bjuder en diktare ett honorar, och han ingen inspiration har, kan det hända att han försöker dikta *invita Minerva*, utan att anden är över honom! Detsamma kan hända ett medium. Mediet söker ersätta med konst vad som inte kommer av sig självt — det upptäcktes, och genast ropar allmänheten på svindel och skandal! Svindel, svindel — ack ja, naturligtvis kan man tala om svindel! Det enda riktiga vore att staten avlönade medierna — det är en tanke som har framkastats av Conan Doyle — eller att endast ekonomiskt oberoende personer bleve medier. Men ekonomiskt oberoende personer ha i regel mera intresse för denna världens ting än för den nästa!

Hans röst var bitter. Doktor Zimmertür frågade sig, vart han ville komma. Vad hade allt detta att göra med deras samtal en vecka tidigare? Mr Co-

ningsby Crofts lyfte ansiktet med ett nästan förklarat uttryck och fortsatte:

— Men det osannolika, den möjlighet som tvivlarna begagna, inträffar ibland för att göra tvivlarna till skam! Jag har funnit ett medium, som ingen i världen kan påstå arbetar av egennytta! Eller behöver man vara mera än ung, framgångsrik och av hög börd, för att publiken måste medge att man är opartisk?

Han såg på sin gäst med ögon som lyste som Stefanus'. Vem kunde hans nya medium vara? Två dagar förut hade doktorn sett den nye invånaren i Villa Helios i sällskap med en man, på vilken alla de sist uppräknade attributen passade — »ung, rik, av hög börd». Men var det möjligt att en inbiten spelare...?

Han harsklade sig.

— Skulle ert medium vara markisen av Montigny? frågade han.

Mr Coningsby Crofts reste sig upp ur stolen.

— Hur vet ni... vad har ni för anledning att...

— Bara en enkel deduktion av era adjektiv, svarade doktorn. Det finns inte så många unga, rika män av hög börd här i staden nu före säsongens början! Och dessutom råkade jag se er i markisens sällskap i förrgår — samma dag som han vann ytterligare 100,000 i *salle privée,* enligt vad jag låtit mig berättas! Ni får inte uppfatta mig som en principiell begabbare, om jag säger,

att det tycks mig vara ett rätt långt steg från hasardspel till mediumskap...

Mr Coningsby Crofts fattade eld.

— Så? Det säger ni! Och med vilken rätt, om jag törs be? Vad är tur i spel annat än förmågan att ett par ögonblick svinga sig upp över nuet och överblicka de förutbestämda talens kedja? Ty att talens ordning är förutbestämd, äro vi väl ense om? »Tur» är inspiration, och inspiration betyder ordagrant »att vara besatt av en ande». När ni protesterar mot att en spelare som markisen skulle lämpa sig som medium, är ni ologisk, ingenting annat!

— Det är möjligt, svarade doktorn och nickade instämmande, ja, det är kanske sant! Men om ni har avslöjat mig på den punkten, skall jag be att få avslöja en sak för er till gengäld. Det är möjligt att markisen av Montigny är ett förträffligt medium, men det finns skäl som tala emot, att han utövar sina talanger här i ert hus. Ty jag förmodar att det är här seanserna försiggå?

— Tills vidare ha vi bara haft en seans, och den försiggick i det hus, där jag gjorde markisens bekantskap. Men naturligtvis komma de för framtiden att äga rum här. Med mindre — mr Coningsby Crofts' röst blev bitande ironisk — med mindre ni kan framlägga grunder som göra det omöjligt! Törs jag be att få veta dem?

Doktorn skruvade sig på stolen.

— Mina skäl äro vad jag vill kalla etiska — eller

låt oss säga konventionella. Fastän det finns ju folk som sätta likhetstecken mellan de båda adjektiven.

— Sofist som alltid! Kom till saken!

Doktorn polerade sin näsa.

— Ni har hyrt denna villa av monsieur Bainville, inte sant?

— Ja. På vad vis...

— På så vis att monsieur Bainville på det bestämdaste frånbett sig markisens besök i Villa Helios.

— Hm. Hur vet ni det?

— Det är rätt allmänt känt, och inte heller orsaken till att monsieur Bainville gjorde det är obekant. Förstår ni vad jag menar?

— Orsaken var madame Bainville, förmodligen?

— Det är vad ryktet påstår.

— Jaså? Mr Coningsby Crofts rätade sig upp i stolen. Jaså? Jag gratulerar er till er — hm — personal- och lokalkännedom! Den tycks vara vidsträckt och förstklassig! Men *om* — han smålog bistert — *om* orsaken till det omtalade förbudet var madame Bainville, så existerar ju orsaken inte längre! Monsieur och madame äro på resor, jag residerar i villan, och om markisen avlägger besök i villan *nu,* är det knappast för mina vackra ögons skull! Eller hur?

Han betraktade sin gäst med tillintetgörande min.

— Ni har naturligtvis rätt, medgav doktorn och ryckte på axlarna. Om markisen kommer nu, är

det på grund av de egenskaper av spiritistiskt medium, som han utvecklat vid spelbordet. Men, förlåt mig, kommo vi inte bort ifrån ämnet? Ni var vänlig nog att påstå att jag skulle ha givit er ett epokgörande uppslag. Var det inte det ni ville tala med mig om?

Mr Crofts nickade triumferande.

— Alldeles! Och ni skall strax få bevis för att jag hade rätt — att det var ett epokgörande uppslag ni gav mig! Men ursäkta mig ett ögonblick — jag tror att det var mitt vittne som ringde!

Han försvann, och doktorn fick tid att övertänka situationen medan han såg sig om i rummet. Markisen som medium! Tja, varför inte! Det fanns åtskilligt mera suspekta personer som ägnat sig åt detta yrke! En sak var säker: det kunde inte vara vinningslystnaden som drev den unge ädlingen in på den ockulta banan. En man som vann sådana belopp i kasinot kunde möjligen förlora dem lika hastigt igen, men så länge han satt i tur, blev han knappast spiritistiskt medium av beräkning! Med mindre det skulle vara för att som medium kika in bakom framtidens förlåt och begagna sitt vetande som spelare!

Doktorn hade rest sig från sin plats för att se på ett kopparstick. Rummet, där han suttit med mr Crofts, var möblerat som ett mellanting mellan arbetsrum och salong. Ett kokett skrivbord stod mellan fönstren, med ryggen åt det ena. Tre kåsöser, en guéridon, ett litet klaver, det var

resten av möbleringen. Det hela verkade mera feminint än maskulint. Hade madame Bainville residerat här? Det stod två porträtt på klaveret, vars lock var hopfällt. Han tog dem i ögonsyn. Det ena föreställde en ung kvinna med livslysten mun och raka ögonbryn; det andra en medelålders herre med vaxad mustasch och rosett i knapphålet. Han trodde sig igenkänna monsieur Bainville och drog den slutsatsen att det första porträttet föreställde hans hustru. Han lutade sig närmare för att se kvinnoporträttet bättre. Härvid kom han att trycka på tangenterna. Det kom en ton ur klaveret till svar. Ett vackert ansikte, ett intressant ansikte, men inte vad man skulle vilja kalla ett pålitligt ansikte... Han rätade sig upp. På nytt kom det en ton ur det lilla klaverets inre. Vad den var dov, tänkte han och slog an ett par strängar på måfå. De reagerade silverklart. Han tryckte åter på den första tangenten. Samma dova, liksom florshöljda ton svarade honom. Han drog hastigt handen över oktaverna. En av dem, uppe i diskanten, svarade så beslöjat som om det varit månader sedan pianostämmaren avlagt besök. De övriga voro klara som kristall.

På avstånd hörde han mr Coningsby Crofts tala med någon, förmodligen »vittnet», som han talat om, det vill säga markisen av Montigny. Hatten av för markisen! Det var en mångsidig man! Framgångsrik i spel, framgångsrik och fruk-

tad i kärlek, eftersom äkta män gingo så långt att de portförbjödo honom, och på sistone framgångsrik som medium, enligt vad mr Crofts antydde! Det enda man möjligen kunde invända mot honom var att han inte var särskilt finkänslig, eftersom han i sin tredje egenskap återvände till ett hus, från vilket hans andra egenskap förjagat honom. Men förmodligen fick man inte tala om brist på finkänslighet i detta sammanhang, utan om ett nytt och glödande intresse som besegrade alla andra hänsyn.

Varför var en oktav i pianot beslöjad och de andra inte?

Och hur länge kunde det dröja, till dess markisen och mr Crofts kommo?

Det dröjde precis en minut och elva sekunder, innan dörren från entrén öppnades och mr Coringsby Crofts' röst hördes:

— Den här vägen, herr markis! Naturligtvis har det sin avgjorda betydelse att er mor var grekinna! Naturligtvis! Era stamfäder på mödernesidan brukade säga: »Lika förnimmes blott av lika.» Men här ha vi den tvivlande Tomas! Låt mig föreställa er för honom. Hans namn är doktor Zimmertür från Amsterdam!

4.

Doktorn utgöt sig i protester som mr Crofts viftade åt sidan.

— Opartisk iakttagare, ingen tvivlande Tomas! Förträffligt! Vi få se vid slutet av seansen! Var skola vi hålla den, herr markis? Ni känner ju huset...

Han avbröt sig med en generad blick på markisen. Men denne tog situationen med en världsmans lätta takt.

— Jag har varit inbjuden ett par gånger av monsieur Bainville, men jag känner inte Villa Helios närmare. Låt oss stanna där vi äro!

— Men är det inte för nära gatan? frågade doktor Zimmertür bekymrat. Man hör trafiken ganska tydligt, och jag har alltid inbillat mig att det...

— Det här rummet är utmärkt, sade markisen kort. Bullret generar mig inte.

Doktorn böjde på huvudet.

— Det finns ett klaver, om ni behöver musik för att komma i stämning — förlåt, trance heter det ju. Men vem skall traktera instrumentet? Mr Crofts för naturligtvis protokollet, och den enda melodi jag spelar är marseljäsen med en finger.

Mr Crofts rynkade ögonbrynen i olympisk vrede.

— Detta är inte tiden och stället för omotiverat skämt! sade han. Jag får be er, herr doktor, att inskränka er till iakttagarens roll och uppskjuta era kommentarer till senare.

Han vände sig till markisen med en frågande blick:

— Känner ni er redo?

Den unge mannen böjde på huvudet till svar. Hans blick föreföll redan avlägsen. Mr Crofts öppnade dörren till ett sidorum och släppte in en ung dam som han presenterade som sin sekreterare. Hon tog plats i ett hörn av rummet, vid ett litet bord som belystes av en mörkröd lampa. Mr Crofts försåg henne med papper och pennor. Därpå drog han ut guéridonen mitt på golvet och placerade tre stolar runtomkring den. Han, doktorn och markisen togo plats. På ett ord av mr Crofts släckte sekreteraren det elektriska ljuset. Rummet blev med ens kolmörkt. Endast en röd halvcirkel antydde sekreterarens plats.

Doktorns vänstra hand som vilade på bordet berörde mr Crofts' högra; hans egen högerhand tangerade markisens vänstra. Han kände hur mr Crofts' hand vibrerade; markisens föreföll däremot alldeles lugn. Mr Crofts mumlade med entonig röst uppmaningar till andarna att göra sig förnimbara, om de voro tillstädes. Plötsligt grep markisens hand liksom krampaktigt om doktorns fingrar; det hördes ett svagt stön och ett luftdrag tycktes svepa fram genom rummet. Kort efteråt började en röst tala.

Kom den ur markisens mun? Ja, men den erbjöd inte den minsta likhet med hans vanliga stämma. Den var brusten och klagande som tonen ur en

av söderns herdepipor, och den lät gammal som världen själv. Markisen måste vara en mycket god skådespelare, om han kunde lägga om sin röst på det viset.

»*Kalen hemeran!*» sade rösten. »Tsoukalas hälsar eder, som söka sanningen! En skön dag åt eder som ännu vandra i dagsljuset! Glömmen inte att prisa solen, medan han skiner! Natten kommer mycket snart, den långa natten, den dystra natten, ur vilken ingen morgon gryr.

Varför glömde jag att prisa solen, medan han ännu stod högt på himlen? Jag dåre, jag Georgios Tsoukalas. Jag var rik, jag inbillade mig vara vis. Jag kände alla vetenskapens teorier sådana som de förkunnades i slutet av adertonhundratalet, jag visste att världen uppstått av naturnödvändighet, att allt var ett evigt kretslopp, att människorna endast äro komplex av atomer likaväl som allt annat i naturen. När deras tid är förbi, sönderfalla de i sina beståndsdelar, såsom molekylerna sönderfalla i atomer, när de utsättas för en ström eller en syra. Jag var vis, ja, vis! Och plötsligt, innan jag ännu var fyrtio år, var natten över mig. Jag insjuknade i feber, mina lemmar blevo tunga som bly, mina ögonlock sjönko ihop. Men mitt sinne var klart in i det sista, och jag hälsade förintelsen med ett leende. Komedien var slutspelad. Det atomkomplex, som kallades Georgios Tsoukalas, skulle upphöra att existera, det var allt, och det betydde mindre än intet i det omät-

liga virrvarr av virvlande atomer som kallas världen!

Plötsligt blev allt mörkt, ja mörkt, och jag visste intet. Men efter en tid visste jag åter att jag fanns till. Ja, just det — fanns till! Detta *jag*, vars existens jag förnekat, fortsatte att existera, oberoende av min förnekelse och min vilja. Jag existerade, och fortfarande under de former av rymd och tid, vilkas existens jag också förnekat. Tiden drog förbi mig i form av förnimmelser som efterföljde varandra, och rummet omgav mig på alla sidor. Men vilket rum? Jag visste det inte. Allt var mörkt, mörkare än den mörkaste vinternatt. Men jag kände det, som om jag befann mig ute på ett stort vatten. En rytm av vågor vaggade mig. Jag hörde plasket av årtag. Jag hörde även andra ljud — ljud av gråt och klagan. Och därpå märkte jag att min hand omslöt någonting, någonting kallt och hårt — ett mynt, ett litet kopparmynt.

Jag vet ej, hur länge det dröjde, innan jag hämtade mig ur den förlamning som grep mig. Ett mynt, ett kopparmynt! Vad betydde det? Vad kunde det betyda utom en enda sak? Men denna sak var ju löjlig — hårresande att tänka sig! Det var ju den svartaste vidskepelse, ett hån mot förnuft, logik och vetenskap. Likafullt stod en annan sak fast: jag existerade, jag hade lemmar, jag hade händer, och en av händerna omslöt ett mynt, ett litet kallt, hårt kopparmynt! Och ännu medan

jag tänkte på detta, lade båten som bar mig till vid en nattmörk strand. Någon tog myntet ur min hand, en töckenskepnad, mot vars drag jag inte kunde eller vågade lyfta min blick. Därpå var jag inte längre kvar i båten. Jag stod på den mörka stranden. Ljudet av klagan runtomkring mig fortsatte, till dess det avbröts av ett nytt ljud — ett vrål eller ett skall som kom rymden att skälva.

Vad var det för ett ljud? Var kom det ifrån? Med darrande lemmar sökte jag utforska det, och detsamma sökte den dystra skara som omgav mig, och vars konturer så småningom började stå klarare för mitt medvetande. Liksom drivna av en osynlig hand fördes vi alla mot en punkt i mörkret framför oss. Sex fosforliknande eldar brunno där. Redan voro vi tätt inpå dem, då rymden på nytt genomskars av samma förfärande vrål eller skall. Vi sågo konturerna av ett djur, ett vidunder, tätt inpå oss, och vi darrade från topp till tå i en fasa så stor att den hotade att spränga oss. Därpå öppnade sig en ljusning i mörkret, en svag ljusning som tycktes oss som en räddande hamn. Vi kämpade oss fram genom en klyfta, och vi nådde ut — ut i skuggornas land.

Hur länge, hur ofta har jag inte irrat genom dess gråa nejder, hur länge och hur ofta skall jag tvingas att färdas runt där ännu? Jag vet det inte. Jag känner det gråa landet med de fem floderna från den ena ändan till den andra, jag känner Smärtans flod, Tårarnas flod, den fruktans-

värda Eldfloden och de två förbjudna floderna — Gränsfloden, över vilken ingen färdas två gånger, och Glömskans flod, ur vilken det inte är tillåtet att dricka! Jag känner dem, och jag har ökat deras vatten med mina tårar. Är detta jag, Georgios Tsoukalas, som var rik och vis, medan jag levde? Är detta allt vad jag fått för min rikedom och visdom, att irra runt i detta skuggornas land för beständigt, att se törsten plåga vissa offer och andra evigt släpa sitt hjul uppför branten? Jag är till, jag existerar, jag är Georgios Tsoukalas, och dock är det som om jag inte vore till. Allt det förnuft, som jag ännu känner inom mig, uppreser sig och ropar: detta är vanvett, detta är en mardröm, ur vilken jag snart måste vakna! Men en röst i mitt inre svarar: detta är verklighet, och du kommer inte att befrias från den, förrän — förrän — förrän...»

Stämman blev allt otydligare och otydligare. Den övergick i en rossling. Greppet om doktorns högra hand slaknade. Mr Crofts vände sig om mot sekreteraren.

— Vrid på ljuset! ropade han med halvkvävd röst. Det skedde. När deras halvt bländade pupiller på nytt sågo klart, funno de den unge markisen ligga tillbakalutad i stolen med slutna ögonlock. Hans andedräkt kom tungt och stötvis, som från en man som plågas av en ond dröm. Plötsligt halvreste han sig, blinkade mot ljuset och såg

från den ene till den andre av sina grannar med ett frånvarande uttryck.

— Vad har — jo, nu vet jag — var det en god seans?

Det var mr Crofts som svarade, och hans ord voro fria från tvetydighet.

— God? Underbar! Strålande! Historisk! Välj vilket adjektiv ni vill! Intet av dem är överdrivet! Intet säger för mycket eller ens nog! Vår förra seans, då samme ande, samme Georgios Tsoukalas, tog ordet genom er, lät mig ana en glimt av sanningen, men *denna* seans, min käre markis, har gett oss *hela* sanningen! Ja, hela den sällsamma sanningen! Den tanke, som vår vän tvivlaren utkastade på skämt för en vecka sedan, har visat sig vara mer än ett löst hugskott! Den har visat sig vara sanning, paradoxal, men ofrånkomlig sanning — så ofrånkomlig att tvivlaren själv bör böja sig inför den.

Doktorn bugade sig hastigt. Mr Crofts fortsatte med flammande pupiller:

— Vår vän tvivlaren sade: »Vad är spiritismen annat än Hades' renässans? Vad är dess tillvaro efter döden annat än grekernas Hades i ny upplaga?» Så formulerad var tanken falsk, men seansen i afton har gett oss bevis för något annat: de gamla grekernas Hades *existerar,* existerar den dag i dag, inte som den enda formen för ett liv efter detta, men som en av formerna för detta liv! Det existerar med alla de attribut, varmed

legenden utrustat det — med färden över Styx, med Kokytos, tårarnas flod, Akeron, smärtans flod, Pyriflegeton, den fruktansvärda eldfloden, och Lethe, glömskans efterlängtade flod! Vad sade jag? — de attribut varmed *legenden* utrustat det? Det är barnsligt att tala om legend i detta sammanhang! Det lider intet tvivel, att de gamla grekerna hängåvo sig åt spiritistisk forskning, att de sökte vetenskapligt utforska vad som döljer sig på andra sidan graven, att de lyckades, och att deras lära om Hades är grundad inte på legender och amsagor utan på vetenskaplig undersökning! Vi ha ett vittne, ett ojävigt vittne, denne Georgios Tsoukalas, vars existens det bör vara lätt att fastslå, eftersom han var rik, och eftersom han dött i modern tid enligt vad han själv säger! Han har själv gjort färden över Styx! Han har själv vaknat med obolen i sin hand! Hur detta skall förklaras — ja, där ligger onekligen ett problem...

Mr Crofts såg grubblande på ett av väggens kopparstick. Doktor Zimmertür harsklade sig.

— Kanske törs jag ge ett ovärdigt förslag till lösning? sade han. Den gamla folktron har aldrig dött ut i Grekland. Den officiella religionen är katolsk, men ännu i dag lägger lantbefolkningen en obol i kistan till färdpeng åt den avlidne. Det bekräftas av alla etnologer. Helt visst har Georgios Tsoukalas haft en mor, en syster eller en amma, som har utrustat honom med en sådan obol. Och då man enligt spiritismen vaknar upp på andra

sidan sådan som man somnade in, ligger det ju ingenting oförklarligt i att Tsoukalas...

Mr Crofts såg med vidöppna ögon på sin gäst.

— Från Saulus till Paulus! stammade han. Sannerligen, från Saulus till Paulus!

— Men hunden Kerberos? frågade doktorn med sänkta ögonlock. Tsoukalas påstod ju att även han existerade! Kan ni, mr Crofts, verkligen tänka er möjligheten att...

— Vad menar ni? Att det finns onda makter, och att de ofta taga jordbundna gestalter — gestalten av djur och även demoner — därom har spiritismen aldrig tvivlat! Men alla sådana fenomen hoppas vi få utforska vid en ny seans. Jag måste skriva en rapport om denna, medan allt står klart i minnet. Därför, mina vänner, säger jag er god natt! Farväl, omvände tvivlare! Farväl, herr markis! Ert namn kommer att stråla med eldskrift i vetenskapens annaler!

5.

Doktorn och den unge markisen gingo långsamt nedför gatan till Mentone. Under första gatlykta stannade doktorn och sade:

— Det är kanske bäst att vi byta brev nu?

Hans följeslagare såg oförstående på honom.

— Byta brev? Vad menar ni?

— Jag menar att de brev, som ni nu har i högra kavajfickan, ha större värde för mig än

för er. Det omvända är fallet med de brev som ligga i *min* innerficka.

Markisens ansikte stelnade hastigt. Han gjorde en ofrivillig gest mot den omtalade fickan men behärskade sig. Doktorn fortsatte leende:

— Seså, herr markis, för en man med er poetiska fantasi borde sammanhanget vara klart vid det här laget! Ni iscensatte er kupp alldeles förträffligt i skydd av mörkret! Ni hade tagit plats omedelbart bredvid det lilla klaveret, och naturen har utrustat er med armar, vilkas längd jag på det livligaste avundas er! Så snart ni fann att vår älsklige men kanske något för fantasirike värd var helt fången av er berättelse, frigjorde ni er högra hand från beröringen med hans vänstra och lyfte försiktigt bort de två porträtten från klaveret — ett av dem föreställde en förtjusande dam, det andra en ogästvänlig herre. När detta var gjort, sköt ni långsamt upp locket till klaveret, förde in handen i dess inre och fiskade upp ett brevpaket som sedan över en månad vilade på några av strängarna — min brist på musikaliskt vetande berövar mig nöjet av att säga vilken oktav, strängarna tillhörde, men den låg i diskanten. Ni slöt locket, stoppade breven på er och satte tillbaka de två porträtten. I samma ögonblick upphörde anden Tsoukalas som genom ett mirakel att jämra sig över sitt dystra liv i Hades, och ni vaknade till medvetande efter en i allo beundransvärd prestation som medium. Låt vara att er be-

rättelse skulle verkat ännu mera imponerande, om den varit på vers och i tolv sånger — vännen Crofts förekom den minst lika överväldigande som om den varit signerad av Dante Alighieri! Och er röst! Jag trodde mig höra sorgeflöjter spela på stränderna av Lethe! Och er vänstra hand, som berörde min högra utan att darra det ringaste! En beundransvärd prestation, för vilken ni har min komplimang! Men om ni inte har någonting emot det, vill jag gärna ha de brev som ni hämtade ur klaveret. De tillhöra nämligen mig. Jag hade själv placerat dem där, en minut innan seansen började.

Markisens ansikte hade återspeglat de mest växlande känslor, medan han lyssnade till den lille doktorns redogörelse. Vid dennes sista ord dök han ned med handen i ena fickan och återvände med en samling brev, som han betraktade med den djupaste förvåning. Äntligen löste sig hans tungas band, och han stammade:

— Men de andra breven — var äro de?

— Här! sade doktorn och överlämnade en samling biljetter, vilkas åsyn fick den unge ädlingen att skälva. Önskar ni en förklaring på situationen? Den är i själva verket ganska enkel, för att citera ett berömt yttrande. Att en spelare, som spelar med en sådan fantastisk tur, att det enligt en gammal regel förutsätter otur på andra områden — att en sådan spelare plötsligt börjar offra sin tid på att agera medium är i sig själv ganska överraskande,

vad än mr Crofts må säga. När därpå det nya mediets uppenbarelser äro ett direkt eko av en teori som någon just har framkastat på ett offentligt kafé i mediets närvaro, är det ägnat att förbluffa åtminstone den som framkastat teorien. Så långt eller litet längre hade jag kommit i mitt resonemang i eftermiddag, då mr Crofts lämnade rummet för att släppa in er. Medan han var ute, fann jag era brev till madame Bainville på deras gömställe i klaveret. Att jag fann dem, var naturligtvis en slump, men att det var nödvändigheten av att komma i besittning av sådana brev eller något liknande, som drev er att besöka den portförbjudna villan, hade jag redan trott mig kunna fastslå utan att synda mot logikens natur. Resten vet ni. Ni kan säga att jag har blandat mig i saker som inte angå mig, och ni har rätt, det är en sorglig ovana som jag har, mycket sorglig, ytterst sorglig — men när man en längre tid oupphörligen kallats för sofist och gottköpsskeptiker, rinner sinnet på en, herr markis! Hade jag inte varit så skeptisk som jag är, hade jag säkert trott lika blint på er prestation, som mr Coningsby Crofts gör och kommer att göra. Men låt mig ge er ett råd, innan vi skiljas: bliv författare i stället för medium! Skribenter avslöjas inte på långt när så ofta som medier. Och ett råd till: glöm inte obolen till Karon, när er stund kommer! Vem vet, om inte anden Tsoukalas talade sanning?

INNEHÅLL.

Box 187 5

Gudarna 13 och 31 35

Herr Porquerols roman 65

Det står skrivet... 93

Mannen från Amritsar 121

Mannen i d:r Zimmertürs kostym 149

Diamantordflätan 177

Hades' renässans 207

FRANK HELLER:

Herr Collins affärer i London. 3:75.
I hasardens huvudstad. Monte Carlo-noveller. 3:50.
Herr Leroux i luften. 3:25.
Monsieur Jean-Louis Kessels papper. 3:50.
Storhertigens finanser. 5:50.
Unge Karl-Bertil von Birck. 3:25.
Kejsarens gamla kläder. 4:50.
Min vän signor Origoni och några andra herrar. 2:50.
Herr Collins sällsamma äventyr. 3:75.
Förbannelse över de otrogna. 3:50.
Andarna och Furustolpe. Roman. 10:75.
Inled mig i frestelse. 4 kr.
Herr Collin är ruinerad. 4:75.
Yussuf Khans giftermål. 3:75.
Du dåre, i denna natt —. 6:75.
Den tusen och andra natten. En arabesk. 4:75.
Polis! Polis! 4:75.
Herr Collin contra Napoleon. 5:75.
Odyssevs eller de sju menyerna. 5:50.
I sicksack genom sinnevärlden. 3:75.
Doktor Z. 4:75.
Ballader till bröderna. 5:75.
Frank Hellers Resehandbok. Var man äter — och vad — i Europa. 4:25.
Marco Polos millioner. 5:50.
Hur jag blev utpressare. 4:75.
D:r Zimmertürs diagnoser. 5:75.
Eskapader. 5:75.
D:r Zimmertürs bisarra möten. 5:50.
Storhertigens senare finanser. 7:50.

ALBERT BONNIERS FÖRLAG
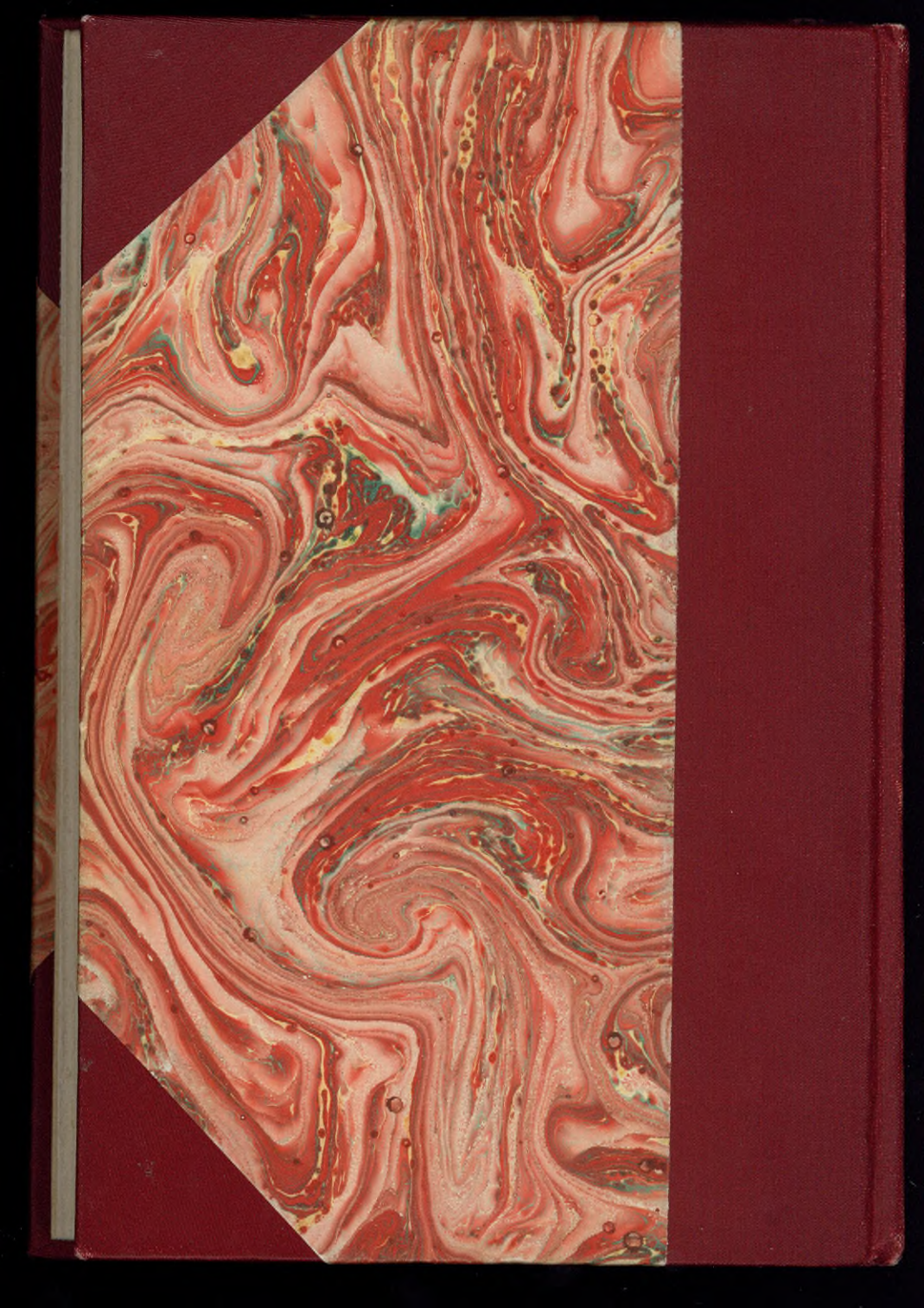
1.65
JOHN JOHNSON
BOKBINDARE
GÖTEBORG